

L'OPUSIGIO CATALANA DAVANT EL FRANQUISME
Els socialistes catalans i
el P.O.U.M., 1939-1956,
el P.S.U.C., 1939 - 1945

Tesi Doctoral de
Joan Oliver i Puigdomènech

Dirigida pel Dr.
Emili Giralt i Raventós

Universitat de Barcelona
Setembre, 1979

INDEX

INTRODUCCIO	II
ARXIU, FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRAFIA	IX
A. Arxius	IX
B. Relació de fonts documentals i bibliografia	XI
1. Documentació coetània	
a) Documents, articles i discursos	
b) Textos resolutius d'organitzacions polítiques reproduïts recentment	
c) Periòdics i revistes	
d) Altra documentació	
2. Llibres, opuscles i articles posteriors	
a) Impresos	
b) No impresos	
PARTIT OBRER D'UNIFICACIO MARXISTA, 1939-1944	1
El P.O.U.M. opina sobre el franquisme i presenta alternatives	13
PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, 1939-1945	34
El P.S.U.C. davant el franquisme i la situació de Catalunya i Espanya	76
MOVIMENT SOCIAL D'EMANCIPACIO CATALANA	95
El M.S.E.C. i el franquisme	100
PARTIT SOCIALISTA CATALA	101
El Partit Socialista Català davant el règim franquista i la situació de Catalunya	114
GRUP "Enllà!"	126
"Enllà!" davant el franquisme, la pau i la Catalunya post-franquista	130
CREACIO DEL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA	138
Els corrents socialistes i comunistes catalans davant la creació del M.S.C.:	151
-Partit Obrer d'Unificació Marxista	
-A Amèrica	
-Partit Socialista Català	

-Grup "Treball"	
-Grup "Enllà!"	
-Al Regne Unit	
-Federació Catalana del P.S.O.E.	
-Partit Socialista Unificat de Catalunya	
EL P.O.U.M. A PARTIR DEL 1945	173
El P.O.U.M. davant esdeveniments puntuals relacionats amb el franquisme a partir del 1945:	211
- 1945, final de la guerra mundial	
- maig 1946, un balanç de set anys de règim franquista	
- desembre 1946, les Nacions Unides condemnen el franquisme amb mesures diplomàtiques	
- 6 de juliol de 1947, Referendum	
- agost 1947, el P.O.U.M. a amèrica opinava sobre el moment polític espanyol	
- 1948, balanç de la situació espanyola	
- 1950, la O.N.U. retira les sancions contra Espanya	
- 1951, vaga de tramvies i vaga general a Barcelona	
- 1953, el Concordat	
- El pacte amb els EE.UU.	
- Una lliçió definitiva: 1955, l'esta franquista és acceptat a la O.N.U.	
EL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, 1945-1956	234
El Moviment Socialista de Catalunya davant esdeveniments puntuals relacionats amb el franquisme	272
- En acabar la guerra mundial a Europa	
- Davant la resolució de la O.N.U. del desembre del 1946	
- Panorama d'Espanya, 1947	
- 1950, Crèdits dels U.S.A. i anul.lació de sancions de la O.N.U.	
- 1951, vaga de tramvies-vaga general	
- 1953, el Concordat	
- El pacte militar i econòmic amb els EE.UU.	
- Entrada a la O.N.U.	
NOTAS	292
<i>BIBLIOGRAFIA DEL FRANQUISME</i>	

INTRODUCCIO

La present tesi pretén ser una aportació informativa sobre l'oposició socialista -en el sentit ampli del terme socialista- catalana durant els primers quinze anys de dictadura franquista. Contribució informativa en tres sentits: 1) primer, aportant i citant aquelles fonts documentals que poden ser útils per al coneixement i estudi dels grups polítics socialistes catalans entre el 1939 i el 1956; en segon lloc 2) recapitulant i donat dades sobre el procés històric, ideològic i polític de tals organitzacions; i, finalment 3) recollint les seves posicions polítiques respecte al règim feixista encapçalat pel general Franco, els esdeveniments més significatius relacionats amb la pervivència de la dictadura franquista i les seves repercussions sobre Catalunya i la resta de l'estat espanyol.

El treball realitzat i la informació a portada no té un cos propi ni és un element isolat, sino que forma part de tot un treball de recerca sistemàtica de materials, bibliografia i documentació relacionats amb la història del franquisme i la seva oposició a l'interior i a l'exili, realitzat en el marc del Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, conjuntament amb altres professors i historiadors i que bé a representar una part molt important del meu treball com a post-graduat.

La primera anella de la cadena de recerca bibliogràfica i documental fou l'aplec sistemàtic de títols de llibres i opuscles que tractéssin directament o indirecta del règim franquista i les seves repercussions i conseqüències, la seva posterior localització a biblioteques i arxius i, finalment la res

senya de les obres localitzades, amb l'objectiu de publicar la bibliografia editada durant el període 1939-1975 sobre el tema. Producte parcial d'aquest treball és l'anex bibliogràfic adjuntat a la tesi.

La segona anella correspon a la meua col.laboració a la tasca de recollida sistemàtica i ordenació de documentació clandestina iniciada pel Dr. Emili Giralt i realitzada sota el patrocini del Centre d'Estudis Històrics Internacionals, per professors de l'esmentat Departament d'Història Contemporània, fruit del qual és l'important fons existent al sí del C.E.H.I. La familiarització amb aquest tipus de material històric i la informació que s'anava recollint significaren el primer pas que possibilità la realització i publicació posterior de l'obra La prensa clandestina (1939-1956). Propaganda y documentos antifranquistas (Planeta, Barcelona, 1978), que ferem conjuntament Joan Pagès, Pelai Pagès i jo.

En tercer lloc, el trasllat dels arxius i biblioteca de la Fondation Internationales d'Etudes Historiques et Sociales sur la Guerre Civile d'Espagne de 1936-1939 de Perpinyà a Barcelona i la seva ubicació a les mateixes dependències del C.E.H.I. a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, m'oferí la possibilitat de concretar i profunditzar en la recerca documental de cara a anar omplint els buits existents en relació a l'actuació de l'oposició catalana enfront del franquisme. El primer pas en aquest camí fou completar la recollida d'informacions sobre la premsa, publicacions i documentació de les organitzacions socialistes i comunistes catalanes, base fonamental del present treball.

L'objectiu de tota la tasca realitzada ha estat, i és encara, el de facilitar, per una banda, el camí a l'investigador i a tota altra persona interessada en l'estudi i aproximació al franquisme i el que representa per a Catalunya i demés pobles hispànics, i, per una altra, contribuir a rescatar de l'oblit i de la ignorància els esforços que tot un sector, el més conscient i actiu de la societat catalana i peninsular, ha realitzat durant quaranta anys per combatre el feixisme i la dictadura i laborar per la construcció d'una societat racional i justa.

El treball que ara presento, doncs, forma part d'aquest conjunt i objectius.

Té com a única ambició ser una eina, aportar dades i sobretot donar a conèixer opinions i actituds. D'aquí que hagi preferit més, moltes vegades, trencar el ritme de la redacció i transcriure llargs paràgrafs originals, que mediatitzar les opinions i informacions a través de la meua redacció i resums. Som en una etapa en que cal donar a conèixer el que deien els socialistes i l'oposició en general, ara que les circumstàncies permeten anar recuperant la història i informar d'aquelles activitats i actituds prohibides i perseguides i, per tant, conegudes només per sectors molt reduïts de la població i desconegudes per les classes populars a favor de les quals eren realitzats tots els esforços.

El panorama de l'oposició catalana és molt ampli i complex. Per això, en aquesta primera etapa he acotat l'espai cronològicament i ideològicament. L'eix social i ideològic ha estat el socialista i dintre d'aquest el Moviment Socialista de Catalunya; en quant a l'espai cronològic m'aturo el 1956, mo-

ment importat perquè a nivell internacional el franquisme és definitivament tolerat i a l'interior és un any de crisi important en els plantejaments polítics i econòmics del règim franquista i, al mateix temps, un moment de lluita anti-franquista al carrer i de reflexió i nous plantejaments polítics de l'oposició a la dictadura, principalment del M.S.C. i del P.C.E.-P.S.U.C.

Prenent com a eix el M.S.C. en el treball es tracta, en primer lloc, dels partit, organitzacions i grups socialistes i comunistes que com a tals participaren en l'organització i expansió del Moviment Socialista de Catalunya. El P.S.U.C. és tractat perquè en la immediata postguerra culminà el procés de bolxevització que motivà la desorganització dels seus militants socialistes, una part molt important dels quals s'integrà posteriorment al procés d'unificació socialista representat pel Moviment. Per manca d'informació i documentació no han estat tractat en aquesta primera part el Grup "Treball" ni la Federació Catalana del P.S.O.E. que després de la guerra d'Espanya tornà a reorganitzar-se.

En segon lloc és exposada la creació del Moviment socialista de Catalunya i la posició dels grups i organitzacions polítiques socialistes i comunistes davant de l'esdeveniment.

Els dos capítols finals s'ocupen del P.O.U.M. i del M.S.C. en el període comprès entre el 1945 i el 1956. El P.O.U.M. si bé no es pot considerar un partit estrictament català ja que el seu àmbit i definició són la d'un partit peninsular, és estudiat perquè la major part dels seus militants eren catalans, el lloc de major incidència era Catalunya i un important sector seu fou l'ànima i l'impulsor essencial a l'hora de la creació del M.S.C.

Amb l' excepció del capítol sobre la creació del M.S.C., tots els demés tenen un esquema semblant. En una primera part són exposades aquelles notícies i informacions que , a través de la documentació pròpia dels partits i grups i d'altres treballs publicats posteriorment, podien servir per a caracteritzar la trajectòria i els plantejaments polítics de cada organització tractada; a la segona part, és exposada la seva visió del franquisme, la de la seva actuació política, la de les possibilitats de permanència de Franco en el poder i la de la situació de Catalunya i de l'estat espanyol, a través exclusivament de la documentació coetània recollida.

Joan Oliver i Puigdomènech

Sabadell, setembre 1979

ARXIU, FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRAFIA

A. Arxius

Les biblioteques i arxius que han estat consultats per a la recerca de bibliografia i materials sobre l'oposició i resistència al franquisme a l'interior de Catalunya i a l'exili han estat fonamentalment quatre: la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat, l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona i els del Centre d'Estudis Històrics Internacionals i de la Fondation Internationale d'Etudes Historiques et Sociales sur la Guerre Civile d'Espagne de 1936-1939,

La Biblioteca de l'Abadia de Montserrat posseeix un ric arxiu de material de la clandestinitat i de l'exili posterior a la guerra d'Espanya, que, si bé en relació als temes i a l'època que interessaven, no és molt abundant, cal consultar quan és hora d'abordar la temàtica de l'oposició antifranquista, en especial pel que fa referència a les organitzacions nacionalistes i a la Generalitat de Catalunya. Es relativament abundant la documentació referent a l'oposició basca.

L'Arxiu Municipal d'Història de Barcelona conté una abundant documentació de la clandestinitat catalana de la dècada del 1940, fruit de la tasca realitzada per F.P. Verrié.

El Centre d'Estudis Històrics Internacionals, gràcies a la iniciativa del seu Director, el Dr. Emili Giralt i a la col·laboració de diversos professors del Departament d'Història Contemporània de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, ha aplegat un important fons documental de material clandestí, que, escàs pel que fa referència a les dècades del 1940 i 1950, és molt complet per les del 1960 i 1970. Una mostra del seu contingut l'ofereix l'inven-

tari Premsa clandestina i de l'exili, editat pel mateix Centre. L'arxiu de la Fondation Internationale d'Études Historiques et Sociales, a l'actualitat ubicat als edificis de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona i que formen un conjunt amb el fons del Centre d'Estudis Històrics Internacionals, és el que conté més documentació de tot tipus respecte l'exili republicà català i espanyol de tots els arxius que a l'actualitat són oberts a l'investigador. La major part dels materials utilitzats en el present treball procedeixen d'aquest fons. La Fondation edita un "Bulletin d'Information", en el núm. 1 (març 1976) publica l'inventari de publicacions del P.O.U.M. existents al seu arxiu i en el núm. 2 (març 1977) el de les publicacions del Moviment Llibertari Espanyol. També existeix publicat el catàleg de la seva biblioteca.

La major part dels arxius que posseeixen documentació de la clandestinitat i de l'exili del període 1939-1975, a l'hora de la realització d'aquest estudi, estaven encara en procés de catalogació dels seus fons i, per tant, no ha estat possible una consulta sistemàtica.

B. Relació de fonts documentals i bibliografia

-Consultades, encara que no necessàriament utilitzades i citades en la redacció del treball-.

1. Documentació coetània

a) Opuscles, articles i discursos:

ARDIACA, Pere: El P.S.U. i la lluita contra el trotsquisme.-

"Quaderns del Comunisme", núm. 5, juliol-agost, 1946, p. 37-42.

COLOMER, Wenceslao: Los jóvenes en la lucha contra Franco y los invasores nazis.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), núm. 6, 30 juny, 1943. p. 62-67.

COMORERA, Joan: La Batalla de la Pau.- Publicacions "Catalunya", Mèxic, 1945.

-: Cataluña en esta etapa de nuestra lucha contra Franco y la Falange.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 30 novembre, 1943. p. 41-47.

-: Catalunya no es sotmetrà.- s.e.- s.l., 1939.

-: Contra la guerra imperialista i per l'alliberació social i nacional de Catalunya. Informe de ... als militants del P.S.U.C. de Mèxic, D.F., el 8 de setembre de 1940.- Documents, 1.- Ed. Partit Socialista Unificat de Catalunya (Secció Catalana de la Internacional Comunista).- s.l., 1940.

-: Contra traïdors i enemics, contra la guerra imperialista i per l'alliberació social i nacional de Catalunya. Informe de ... als militants del P.S.U. de Mèxic, D.F. el 8 de desembre de 1940.- Documents, 2.- Ed. Partit Socialista Unificat de Catalunya (Secció Catalana de la Internacional Comunista).- s.l., 1940.

-: El deber y la responsabilidad de los catalanes en la situación actual.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 31 gener, 1943. p. 49-55.

-: Els enemics de la unitat combatent dels catalans.- Ed. Comissió de Propaganda de la Delegació del C.C. del P.S.U.C.- Mèxic, 1943.

-: Franco i Falange, són la guerra!.- Publicacions "Catalunya".- Mèxic, 1943.

-: La gran lluita dels paoques catalans. Els separatistes d'un

- costat de l'Ebre i els de l'altre costat.- Ed. "Lluita".- Tolosa (França), 1945.
- : Marruecos debe luchar al lado de las Naciones Unidas.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 31 desembre, 1942. p. 19-24.
- : La misión actual del Partido Socialista Unificado de Catalunya.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 31 març, 1943. p. 35-42.
- : Una nova etapa històrica.- Publicacions "Catalunya".- Mèxic, 1943.
- : (Presència de Catalunya en la guerra per la independència). Extracte de l'informe del company ..., Secretari General del Partit Socialista Unificat de Catalunya pronunciat en la primera sessió del Comitè Central celebrat a Anvers, els dies 2 i 3 de Març del 1939 amb un preambul explicatiu, i Manifest del Partit Socialista Unificat.-
- : El problema de les nacionalitats a Espanya. Text íntegre de la conferència donada pel Secretari del P.S.U.C. (S.C. de la I.C.), el 26 de març de 1942 a l'estatge de l'Agrupació d'Amics de Catalunya.- Ed. Publicacions de Catalunya.- Mèxic, 1942.
- : La situació Internacional i Nacional. Conferència que ..., Secretari General del P.S.U. de Catalunya i Conseller d'Economia del Govern de la Generalitat de Catalunya, pronuncià a Mèxic.- Ed. Partit Socialista Unificat de Catalunya.- Santiago de Xilem 1942.
- : Los trotsquistas, agentes de Hitler.- "Nuestra Bandera", octubre, 1941.
- : La Unión Nacional es una necesidad vital para la liberación de los pueblos de España.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 31 agost, 1942. p. 44-50.
- G(ARCIA) MATAS, Felip: El camí del nostre Partit Socialista Unificat de Catalunya.- Edicions Treball.- (1943).
- GURKIN, Julián: El P.U.U.M. ante el reagrupamiento socialista. El Grupo del P.U.U.M. en méxico ante la escisión producida en el Partido a todas las tendencias y todos los militantes del P.U.U.M.- Ediciones P.U.U.M.- Mèxic, 1946
- MARLES, José: Algunos aspectos de la actividad de los militantes del P.S.U.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 31 agost, 1943. p. 62-66.
- : Formas de organización y métodos de trabajo del P.S.U. en los momentos actuales.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 30 abril, 1943. p. 28-34.
- MOIX, José: La clase obrera en la lucha contra el franquismo.-

- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 31 agost, 1942. p. 37-45.
- : La situación de la clase obrera y la unidad sindical en Catalunya.- "Nuestra Bandera" (Mèxic), 30 setembre, 1943. p. 20-26.
- MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA: L'assassinat de Lluís Companys, 15 octubre de 1940.- Ed. Front de la Llibertat.- s.l., 1948.
- PALLACH, Josep: El nostre combat (Acció i perspectiva del socialisme a Catalunya).- Edicions del Moviment Socialista de Catalunya.- s.l., (1954).
- PARTIDO OBRERO DE UNIFICACION MARXISTA: Plan de reivindicaciones políticas y sociales del...- Ed. "La Batalla".- París, 1946.-
- PARTIDO SOCIALISTA OBRERO ESPAÑOL: II Congreso del ... en Francia. Memoria que presenta el Pleno Nacional.- Toulouse, 1946.
- PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, Comitè Central del: Carta oberta del ... a les organitzacions, militants i simpatitzants.- Suplement de "Retorn".- Santiago de Xile, 1942.
- PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, Comitè Central: Pel Recobrament de la Pàtria! Aliança Nacional de Catalunya.- s.e.- s.l.- (1941).
- : Delegació del Comitè Central: Resolució de la reunió ampliada de ... A les organitzacions i militants del P.S.U. de C. Als partits i organitzacions republicanes, obreres i patriòtiques de Catalunya.- Edicions "Lluita".- s.l., (1945).
- : (Secció Catalana de la Internacional Comunista: Per l'alliberació Social i Nacional de Catalunya. Als militants del P.S.U., a l'emigració catalana, a tots els catalans que a Catalunya lluiten, contra l'opressió i el terror de Franco.- Amsterdam, 1940.
- PER la llibertat de Catalunya, Solidaritat Catalana.- S.P.I.- París, (1945)
- RESPOSTA al President de Catalunya. Carta oberta al senyor Churchill.- Edicions Front de la Llibertat.- s.l., (1944).
- SERRA Y MURET, Manuel: L'ahir i el demà de Catalunya. Text taquigràfic de la conferència pronunciada a Santiago de Xile el dia 29 de maig del 1945, per ..., alta personalitat del socialisme català.- Partit Socialista Català.- Mèxic, s.a.
- : La Carta de l'Atlàntic.- Publicacions de la Societat Catalana d'Estudis Polítics, Econòmics i Socials.- Buenos Aires, (1944).

-: La reconstrucción económica de España. Ensayo especulativo sobre un futuro probable.- Cuadernos de Cultura Española.- Publicaciones del Patronato Hispano-Argentino de Cultura.- Buenos Aires, 1942.

-: Reflexions sobre el demà de Catalunya.- Edicions del Moviment Socialista de Catalunya.- París, (1952).

Al SERVICIO del pueblo española.- Ediciones U.G.T.- Mèxic, 1940.

UNIO GENERAL DE TREBALLADORS: Informe del Secretariat de Catalunya de la ... a l'exili i Projecte de bases econòmiques i socials sobre la reconstrucció de Catalunya.- U.G.T.- Mèxic, 1947.

UNION NATIONALE ESPAGNOLE: Programme.- Imprimerie Cooperative.- Perigueux, s.a.

b) Textos resolutoris d'organitzacions polítiques reproduïts recentment:

RESOLUCIONS aprovades a la I Conferència del P.S. a l'interior, "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4, juliol 1978, p. 48-53.

TERCERA Conferència del P.O.U.M. (Vers la unitat Socialista), "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4, juliol, 1978, p. 54-80.

c) Periòdics i revistes:

- NOTA: La data que figura al final de cada entrada correspon als anys consultats-.

- "Acció". Butlletí d'informació i estudis de l'emigració catalana a la Gran Bretanya.- Londres, (1943).
- "Adelante". Boletín del P.O.U.M. en América.- s.l. (1941-1943).
- "Adelante". Por el socialismo y la libertad. Organó del P.O.U.M. en Mérida.- (1947).
- "Aliança". Organó de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques.- Barcelona (1945) -Existia també "Alianza", que era la seva edició en castellà-.
- "La Batalla". Boletín Interior del P.O.U.M. en Francia. Resp. P. Bonet.- París (1945-1956).
- "La Batalla". Organó del Partido Obrero de Unificación Marxista.- s.l. (1944-1947).
- "Boletín de Información del P.O.U.M." Editado por el Comité Ejecutivo.- Londres (1939).
- "Boletín interior de la Juventud Comunista Ibérica P.O.U.M.".- s.l. (1939).
- "Boletín Interior del P.O.U.M.".- s.l. (Mèxic ?) (1947).
- "Boletín interior del P.O.U.M." Editado por el Comité de Relaciones del P.O.U.M. en Francia.- s.l. (1945-1949).-Núm. 1 i 2 ed. pel Comitè Departamental de la Gironda.-
- "Boletín de Orientación e Información" Editado por el Partido Obrero de Unificación Marxista (P.O.U.M.).- España (1951).
- "Butlletí d'Amics del Front de la Llibertat".- Londres (1946).
- "Butlletí de la Comissió Catalana del P.C.M(Mèxic).- (1940).
- "Butlletí d'informació". Moviment Socialista Català, pels Estats Units d'Europa.- París (1949).
- "Butlletí d'Informació". Moviment Social d'Emancipació Catalana.- Mèxic (1942).
- "Butlletí Interior del Moviment Socialista de Catalunya". Destinat exclusivament als militants.- s.l. (1946-1955).
- "Butlletí interior del Partit Obrer d'Unificació Marxista".- Aulnay-sous-Bois (1945-1946) -el núm. 1 diu per capçalera "Butlletí d'informació P.O.U.M.- França, i era editat pel Comitè de França (1944)-.

- "Butlletí del Partit Socialista Català".- Mèxic (1942-1944).
- "Catalonia". Butlletí d'informació d'Aliança Nacional de Catalunya a França.- Perpinyà-Montpeller. (1945).
- "Catalunya". Organ d'Aliança Catalana a França.- Perpinyà-Tolosa (1944-1945) -A partir del núm. 9, del 18 de novembre de 1944: Organ d'Aliança Nacional de Catalunya a França.-
- "Catalunya". Organ de l'Aliança Nacional de Catalunya a París i Zona Nord de França.- París. Journal Hebdomadaire. (1944).
- "Catalunya". Portantveu d'Aliança Catalana (U.R.E.). Suplement setmanal del Departament de l'Haute Garonne.- s.l. (1944).
- "Catalunya". Portantveu dels catalans a Amèrica.- Mèxic (1940-1945).
- "Catalunya"/"Catalogne". Journal hebdomadaire. Organe des immigrés catalans.- (París)(1939).
- "Catalunya Socialista". Organ en llengua catalana del Partit Obrer d'Unificació Marxista (P.O.U.M.).- França. Secretariat Català del P.O.U.M. a França. (1946-1947).
- "Endavant". Federació-Democràcia-Socialisme. Butlletí interior del Moviment Socialista de Catalunya.- Tolosa-Montpeller-Perpinyà-París (1945-1956) -a partir del número 25, Organ central del Moviment Socialista de Catalunya).
- "Endavant". Organ del Moviment Socialista de Catalunya a l'interior.- s.l. (1946-1948, 1951) -el mateix 1946 adopta la trilogia Federació-Democràcia-Socialisme-
- "Endavant". Organ del Moviment Socialista de Catalunya. Organització d'Amèrica.- Mèxic (1946).
- "Enllà!". Catalunya per la independència dels pobles i el socialisme.- Mèxic (1944-1945).
- "Front de la Llibertat".- s.l. (1944).-l'edició castellana també tradueix el títol: "Frente de la Libertad"-.
- "L'Hora". Panorama del moment polític. Publicació del Front de la Llibertat, Moviment de Resistència dels Països de Llengua Catalana.- s.l. (1945).
- "Informaciones poumistas". Hoja de información destinada exclusivament a los militantes del Partido.- París (1946).
- "Juventud Obrera". Boletín interior de las Juventudes del P.O.U.M. en Francia.- París (1946).
- "Lligam". Butlletí mensual d'informació de la U.G.T. de Catalunya. Editor J. Moix.- Mèxic (1943).

- "Lluita". Portantveu dels treballadors catalans a França.- Tolosa-París. (1945).
- "Nouvel.les de la Catalogne"- "Endavant". Supplement. Bulletin edité par M.S.C.- Paris, (1951).
- "Nova Era". Portaveu del Partit Socialista Català. Dir. Pere Matalonga.- Mèxic (1944-1947).
- "Mundo". Revista del "Movimiento Socialismo y Libertad".- Mèxic (1944-1949).
- "Nuestra Bandera". Revista mensual de orientación política, econòmica y cultural.- Mèxic, (1940-1943).
- "P.O.U.M." .Cuadernos de "La Batalla". Crítica discusión información. Boletín destinado exclusivamente a los militantes del P.O.U.M..- París. (1950-1953).
- "P.O.U.M.". Organo del Partido Obrero de Unificación Marxista en América. Dir. J. Gómez.- Mèxic (1944-1948).
- "Quaderns del Comunisme". Revista editada pel Comitè Central del P.S.U.C.- s.l. (1946).
- "Retorn". Catalunya és oprimida, els seus fills lluiten!!!.- Dir. A. Quintana.- Santiago de Xile. (1941-1945).
- "Treball". Organ Central del Partit Socialista Unificat de Catalunya.- s.l. (Barcelona ?). (1943).

d) Altra documentació:

- ASTURIAS-Madrid-Barcelona: Unitat obrera i pagesa.-(Crida del Comitè Local de Barcelona del Partit Socialista Unificat de Catalunya, 1945.
- MATERIALS del P.S.U. de C. Recull de textos. Perpinyà, Anvers, Amsterdam, París, Mèxic, 1939-1943. (Còpia mecanografiada). 861 p.
- MOVIMENT SOCIAL D'EMANCIPACIO CATALANA: El "..." i la guerra germano-soviètica.- Estats Units Mexicans, a 30 de juny del 1941.
- : A tots els treballadors catalans dispersos pel món. A tots els obrers i camperols de Catalunya.- Estats Units Mexicans, març del 1941.
- MOVIMENT SOCIAL D'EMANCIPACIO CATALANA-CATALUNYA" GRUP NACIONALISTA RADICAL: A propòsit del Consell Nacional de Catalunya.- Mèxic-Santiago de Cuba, octubre 1941.

NOGUES: (Informe de les activitats del P.S.U. de C. a l'interior de Catalunya).-(1943-1946). -Còpia mecanografiada-

PARTIT SOCIALISTA CATALA: El ... davant la dissolució de la Internacional Comunista.- Estats Units Mexicans, 11 de juny del 1943.

A TOTS els militants del P.S.U. de C. Als treballadors de Catalunya.- Estats Units Mexicans, novembre del 1946.

2. Llibres, opuscles i articles posteriors

a) Impresos:

ADRUER-GIRONELLA, Enric: El P.O.U.M., el partit d'una revolució desfigurada i traïda.- "Debat", (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 5, juliol, 1978, p. 34-38.

ALBA, Víctor: Historia de la resistencia antifranquista (1939-1955). Segunda parte de "La oposición de los supervivientes".- Colección Textos.- Ed. Planeta.- Barcelona, 1978.

-: La oposición de los supervivientes (1939-1955).- Colección Textos.- Ed. Planeta.- Barcelona, 1978.

-: El Partido Comunista en España. Ensayo de interpretación histórica.- Colección Espejo de España.- Ed. Planeta.- Barcelona, 1979.

ALBERICH, Manel: Cronologia del Partit Obrer d'Unificació Marxista (P.O.U.M.): Primers anys de clandestinitat.- "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4, juliol, 1978, p. 29-32.

ANDUJAR, Manuel: Las revistas culturales y literarias del exilio en hispanoamérica.- A "El exilio español de 1939", vol. III: "Revistas, pensamiento, educación" (Biblioteca política Taurus, Ed. Taurus, Madrid, 1966), p. 21-92.

APUNTS per a una història de "Treball". Una premsa al servei del poble, "Treball" (núm. especial, setembre 1977).

BURRAS, José: Políticas de los exiliados españoles, 1944-1950.- Ruedo Ibérico.- París, 1976.

BUESO GARCIA, Adolfo: Servicio de evasión, "Historia y Vida" (Barcelona), gener 1977.

CASTELLS, Andreu: El socialista sabadellenc Jaume Viladoms Valls (Sabadell, 19-VII-1913 - 16-X-1976), "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 5, juliol 1978, p. 39-42.

- CIRICI, Alexandre: Algunes notes parcials sobre l'origen dels grups socialistes catalans de la post-guerra, "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm 4, juliol 1978, p. 37-40.
- COLL, Josep; PANE, Josep: Josep Rovira, una vida al servei de Catalunya i del socialisme.- Hores de Catalunya.- Ed. Ariel, Barcelona, 1978.
- COLOMER, Josep M.; AINAUD, Josep M.; RIQUER, Borja de: Els anys del franquisme.- Conèixer Catalunya, 7.- Dupesa 2.- Barcelona, 1978.
- COMORERA, Joan: Socialisme i qüestió nacional. Edició a cura de Leandre Colomer i Calsina.- Col·lecció Textos.- Ondarius.- Barcelona, 1977.
- EQUIP CONTRACURRENT: Fet nacional català i lluita de classes (1931-1977).- s.e.- s.l., 1977.
- FABRE, Jaume; HUERTAS, Josep M.; RIBAS, Antoni: Vint anys de resistència catalana (1939-1959).- Edicions La Magrana.- Barcelona, 1978.
- FAGEN, Patricia W.: Transterrados y ciudadanos. Los republicanos españoles en México.- Ed. Fondo de Cultura Económica.- Mèxic, 1973.
- FANES, Fèlix: La vaga de tramvies del 1951. Una crònica de Barcelona.- Les Eines. Assaig-Història.- Ed. Laia.- Barcelona, 1977.
- FERNANDEZ, Alberto: Las formaciones políticas del exilio.- A "El exilio español de 1939", vol. II: "Guerra y política" (Biblioteca política Taurus. Ed. Taurus, Madrid, 1976), p. 120-177.
- FERRER, Miquel: La Generalitat de Catalunya a l'exili.- Ed. Aymà.- Barcelona, 1977.
- FOIX, Pere: Serra i Moret.- Editores Mexicanos Unidos.- Mèxic, 1967.
- HERMET, Guy: Los comunistas en España. Estudio de un movimiento político clandestino.- Ruedo Ibérico.- París, 1972.
- JONES, Norman L.: El problema catalán desde la guerra civil.- A "España en crisis. La evolución y decadencia del régimen de Franco" (Ed. Paul PRESTON, Fondo de Cultura Económica, Mèxic-Barcelona-Buenos Aires, 1978), p. 389-444.
- LOPEZ RAIMUNDO, Gregori: Orígens i caràter del Partit Socialista Unificat de Catalunya, "Horitzons", núm. 3, segons trimestre, 1961.

- HISTORIA del Partido Comunista de España (versión abreviada).-
Editora Política.- La Habana, 1964.
- MMANENT, Albert: La literatura catalana a l'exili.- Biblioteca
 ca de Cultura Catalana, 24.- Ed. Curial.- Barcelona, 1976.
- MARTIN RAMOS, Josep Lluís: Els orígens del Partit Socialista
 Unificat de Catalunya (1930-1936).- Biblioteca de Cultura
 Catalana, 26.- Ed. Curial,.- Barcelona, 1977.
- : La trayectoria del M.S.C., "Debat" (Centre d'Estudis Social-
 listes, Barcelona), núm. 5, juliol 1978, p. 7-15.
- MITRANI, Therese ("DENISE"): Service d'évasion.- Ed. Conti-
 nents.- París, 1946.
- MOLAS, Isidre: La lluita socialista durant el franquisme. Cro-
 nologia.- s.e.- s.l., (1977).
- OLIVER, Joan: La primera Conferència socialista a l'interior,
 "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4,
 juliol, 1978, p. 45-47.
- OLIVER, Joan; PAGES, Joan i Pelai: La prensa clandestina (1939-
 1956). Propaganda y documentos antifranquistas.- Colección
 Textos.- Ed. Planeta.- Barcelona, 1978.
- PANE, Josep: Josep Rovira (Rubí 1902-París 1968), "Debat" (Cen-
 tre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4, juliol 1978,
 p. 33-36.
- P.O.U.M., Comité Ejecutivo del: El P.O.U.M. ante los proble-
 mas de la revolución española.- Presentación de Milibaldo
 Solano.- Suplemento del número 179 de "La Batalla", 1972.
- PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, (Comitè Executiu): A-
 portació a la història política, social i nacional de la
 classe obrera de Catalunya.- Publicacions "Treball Modern".-
 s.l., (1969).
- PI SUNYER, Carles: Memòries d'exili: El Consell Nacional de
 Catalunya 1940-1945.- Edició a cura de Núria Pi-Sunyer de
 Carrasco.- Col.lecció La mata de jonc, 10.- Ed. Curial.-
 Barcelona, 1978.
- : Memòries d'exili: el Govern de la Generalitat, París 1945-
 1948.- Edició a cura de Núria Pi-Sunyer de Carrasco.- Col-
 lecció La mata de jonc, 11.- Ed. Curial.- Barcelona, 1979.
- PONOMARIOVA, L.V.: La formación del Partit Socialista Unifi-
 cat de Catalunya. La classe obrera de Catalunya en lucha por
 su unidad.- Ed. Icaria.- Sant Feliu de Llobregat (Barcelo-
 na), 1977.
- PORTELA, Luis: El P.O.U.M. y la Alianza Nacional de Fuerzas
 Democráticas.- "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Bar-
 celona), núm. 4, juliol del 1978, p. 26-28.

- PREMSA Clandestina i d'exili (1939-1976). Inventari de la col·lecció del C.E.H.I.- Centre d'Estudis Històrics Internacionals. Universitat de Barcelona.- 1977.
- PROBST SLOMON, Barbara: Los felices cuarenta (Una educación sentimental).- Biblioteca Breve.- Ed. Seix Barral.- Barcelona, 1978.
- PSUC: per Catalunya, la democràcia i el socialisme.- Introducció de Gregori Lopez Raimundo.- Gouache de la coberta: Antoni Tàpies.- Sèrie Política.- L'Avenç.- Ed. Avance.- Barcelona, 1976.
- PUBLICACIONS del Partit Obrer d'Unificació Marxista (P.O.U.M.), "Bulletin d'Information" (F.I.E.H.S., Perpinyà), núm. 1, març, 1976, p. 14-16.
- QUER, Joan: El Moviment Socialista de Catalunya a l'exili, "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4, juliol 1978, p. 41-44.
- RIERA LLORCA, Vicenç; MANENT, Albert: Literatura catalana en el exilio, a "El exilio español de 1939", vol. VI: "Cataluña, Euzkadi, Galicia" (Biblioteca Política Taurus . Ed. Taurus, Madrid, 1978) p. 157-215.
- RISCO, Antonio: Las revistas culturales y literarias de los exiliados españoles en Francia, a "El exilio español de 1939", Vol. III: "Revistas, pensamiento, educación" (Biblioteca Política Taurus. Ed. Taurus, Madrid, 1976), p. 93-150.
- ROIG, Joan: Veinticinco años de movimiento nacional en Cataluña, "Horizonte Español" (Cuadernos de Ruedo Ibérica, Suplemento), Tómo II, 1966, p. 117-130.
- ROMAN, Josep: Un partit de lluita i de combat, "Nous Horitzons", núm. 32, 2on i 3er trimestre 1978, p. 19-30.
- RUBIO, Javier: La emigración española a Francia.- Horas de España.- Ed. Ariel.- Esplugues de Llobregat-Barcelona, 1974.
- SAURET, Joan: L'exili polític català.- Proa-Aymà, Barcelona, 1979.
- VENTURA, J.: De les lluites socials a Espanya, 1939-1951, "Nous Horitzons", núm 8, quart trimestre, 1966.
- VERRIE, F.P.: La formació del M.S.C., "Debat" (Centre d'Estudis Socialistes, Barcelona), núm. 4, juliol 1978, p. 9-25.
- VILAR, Sergio: La oposición a la dictadura. Protagonistas de la España democrática.- Aymà.- Barcelona, 1976.

b) No impresos:

COLUMER, Leandre: Joan Comorera i la transformació del P.S.U.C. en el partit dels comunistes de Catalunya (1939-1943). - Te-
si de llicenciatura de ... - Universitat de Barcelona, setem
bre de 1978. Còpia mecanografiada.

FERRER, Miquel: Memòries. Vol. IV. - Còpia mecanografiada.

MASSIP, Evarist: Memòries Polítiques. - Gravació en cinta mag-
netofònica. - Interlocutor Jordi Planes. - Perpinyà, 26 de maig
de 1975.

PARTIT OBRER D'UNIFICACIÓ FERRISTA (P.O.U.F.)

La invasió feixista a Catalunya durant la militància del Partit Obrer d'Unificació Ferrista (P.O.U.F.) es va situar diferent a la de les dones organitzacions polítiques republicanes. Des del 1937 era ja un partit clandestí que havia d'actuar clandestinament amb la llei dels delictes d'oposició personal.

El conjunt del partit amb la repulsió del règim franquista sobre Catalunya i a tot l'Estat espanyol que hi havia, com a les totes les forces polítiques republicanes, d'actuar i desenvolupats la majoria dels seus esforços entre si: uns a les presons franquistes, altres a l'exili i als dones afrontant la repressió i resistint a l'interior com podien.

Entre 1939 i 1940 un important nombre de militants del P.O.U.F. a l'interior establiren contactes.

La primera constància de la represa del P.O.U.F. a Catalunya és del més de maig del 1939 en que un petit grup amb Ernest Díez i Mercè Gelada es reuniren i, a partir d'allò seguí la represa de contactes, individualment. Començaven amb els companys empresonats a través dels seus familiars i les reunions o trobades eren de tres persones com a màxim.

Entre els antics militants de direcció a diferents nivells que participaven en aquests contactes hi havia Lluís Fontelat, Rocabert, Lladó, Jesús Esteran, Gale i Sanchó (1).

A finals de l'any 1940, i arran de l'assassinat del president de la Generalitat de Catalunya Lluís Companys, P.O.U.F. militants del P.O.U.F. a l'interior de Catalunya i a Barcelona un número de "L'Espurna" de l'interior de Catalunya, mort, denunciant el seu procés i el seu assassinat (2).

Res de política de partit. Agilitat i iniciativa de la gent que
suficient. El reclutament de quadres, l'acció d'acció amb
l'acció clandestina. La propaganda, en general, si fos possible,
fent-la a tot vent. Si hom a més té iniciativa, habi-
lilitat, agilitat i iniciatives pròpies, s'obriria una ma-
nilització que sensibilitzaria políticament tot un poble.
Era l'objectiu número u a dir" (1).

Malgrat aquesta voluntat d'obertura i de unitat, la forma
d'acció el Front de la Llibertat fou constituït exclusivament
per militats del P.O.U.M.

L'activació del Front anava lligada amb la del "Grup Martin",
servei d'evasió organitzat a la primavera del 1941, també per
Josep Rovira, que com a grup actiu de resistència a França
estava en relació directa amb anglesos i disposava d'una efí-
cient xarxa d'enllaços del pas dels Pirineus, en el del de con-
tactes d'anada i de tornada, a través dels quals s'establí el
contacte amb l'interior i s'evadien els guerrillers i paraquedis-
tes llençats pels aliats a França, o bé de retorn a Anglaterra,
a través de Portugal. En Josep Pallach i Josep Bellisoll quan
el 1942 retornaren a Catalunya utilitzaren amb èxit (2)

A partir de la creació del Front de la Llibertat l'agitació i
combat del P.O.U.M. a l'interior de Catalunya se'n va fer a través d'ell.
Aparegué "Front de la Llibertat" amb edicions d'unes 2.500 exem-
plars, destinada a la lluita unitària antifeixista i fet per
Miquel Utgés i Victor Alba. També el 1941 sortí un sol número
de "FORCA" (front Obrer Revolucionari Català Antifeixista) edi-
tat pel P.O.U.M. El Front Obrer Revolucionari Català Antifeixis-
ta, no passà de ser un slogan.

Mentres tant a l'exili reorganitzaren els militants del P.O.U.M.
que havien anat a parar a Mèxic, on constituïren el "Comitè del
P.O.U.M. a Mèxic", que amb tota seguretat era l'únic de "l'exte-
riore"; Boletín del P.O.U.M. en América," que amb el seu primer
inicià la seva publicació el novembre del 1941.

També el 1941, a França una sèrie de militants del P.O.U.E. foren detinguts i processats pel govern de Vichy en el que s'anomenà el "segon procés del P.O.U.E."

L'any 1943 fou un any d'expansió i reforçament del partit a les comarques catalanes, amb un increment de contactes amb militants d'altres organitzacions antifeixistes. El decret del d'U.S.T. anul·là l'expulsió dels militants del P.O.U.E. de la U.S.T. i després d'un acord P.O.U.E.-P.S.G.E., decidiren l'irreversibilitat d'U.S.T. a l'interior (7). La direcció es constituí segons el pactat; la base, però, era constituïda per militants del P.O.U.E. exclusivament.

L'activitat del partit durant el 1943 culminà amb la celebració el mes de novembre de la I Conferència del P.O.U.E. a l'interior (Barcelona?). En ella fou elegit el Comitè Executiu de l'interior, que quedà format per David Rey, Enric Rodríguez, Josep Pallach, Josep Pané y Jesús Esterán; i es decidí editar "Unitat", que tindria com a objectiu impulsar els processos d'unitat sindical (el primer número sortiria a primers del 1944 amb el subtítol "al servei de la unitat obrera i socialista") en edicions en català i castellà; també es decidí, impulsar aquests processos d'unitat a través dels "Grups d'Unitat Obrera i Socialista" (G.O.U.S.) que havien de crear els militants del P.O.U.E. (8).

Amb tot això però, entre 1942 i 1943 la policia franquista detingué Reina, Rafael Sardà, Víctor Alba, Antoni Riera, Gerdan, i d'altres.

L'any 1944 fou un any d'activitat del P. O. U. M. a l'interior de Catalunya. El partit retornà a les formes organitzatives habituals amb les variants imposades per la clandestinitat. Les seves publicacions foren relativament abundants: "Unitat" i "Front de la Llibertat" (multicopyada i en dues edicions: en català i castellà, i que era distribuïda per tota els Països Catalans, Madrid i alguns indrets insulars com Balears i Açòrs), butlletins d'informació i intel·lectuals, alguns circulars, a partir del setembre, la reaparició de "La Batalla", diari, que continuaria ininterrompudament a l'interior fins el juliol del 1947 amb un total de 23 números, va ser la publicació del P. O. U. M. a l'interior més important. (8).

El P. O. U. M. mantenia contactes regulars amb les forces polítiques i sindicals i altres organitzacions antifascistes; eren especialment bones les relacions amb la C.N.T. i el P.S.O.C.. Al mateix temps el P. O. U. M. culminà la reorganització de la U.S.T. a Catalunya; en aquest sentit hi hagué una bona col·laboració P.S.O.C.-P.O.U.M. La U.S.T. i el P.O.U.M. signaren el 1944 alguns declaració conjunta (10).

A nivell orgànic l'esdeveniment més important del P.O.U.M. de l'interior fou la celebració de la II Conferència el juny del 1944. En ella es manifestà la crisi, que a la llarga havia de produir l'escissió del partit, però que es va saber arribar a una solució de compromís, entre els partidaris de fer del partit l'eix d'un gran partit socialista i el sector continuista.

A la Conferència hi foren representades les organitzacions de Catalunya i les principals seccions espanyoles. Es prengueren els acords següents: publicar "La Batalla"; supressió dels Grups d'Unitat Obrera i Socialista (G.O.U.S.); reforçar el Front de la Llibertat al que era definit com "un front d'acció, de base política, unitaria, àmplia, orientada cap a una nova legalitat;

la que sortiria de l'esfera combativa del nostre país, i que es proposendes amb la reacció ni hipotètiques instàncies" (11).

que la publicació "Front de la Llibertat" quedés oficialment com el títol d'una publicació d'agitació i de treball; elecció del primer Comitè Central de la Federació Ibèrica; nomenament del Comitè Executiu, en aquest hi elen representants de les tendències en les persones d'Enric Rodríguez, Josep Pallach, Carles Llorca, Rafael Alberich i Miquel Ullós (12).

L'informe i declaració de la II Conferència té interès perquè resumeix la posició del P.O.U.B. en una sèrie de punts (13) del partit, posició internacional i nacional, de classe, sobre el reagrupament socialista i, finalment, la Federació Ibèrica.

L'informe afirmava que el P.O.U.B. contava amb una sòlida organització, principalment a Catalunya, segurament la més eficaç i dinàmica de les existents a l'interior; que mentre a tota la Península continuava encara la reorganització, a Catalunya havia passat a ser el partit obrer més important, i juntament amb el Front Nacional de Catalunya i la C.N.T., una de les tres forces decisives. També feia referència a l'augment de difusió de les publicacions del P.O.U.B., "Unitat", "Front de la Llibertat", "La Lluita", etc.

La declaració definia les línies generals de la política del Partit: posició internacional: creia en l'existència de condicions objectivament revolucionàries a la post-guerra, i per tant, es pronunciava per un reagrupament de les forces socialistes revolucionàries en un pla general; posició nacional: es pronunciava per una tàctica de combat orientada a la reagrupació de totes les forces antifranquistes en un ampli FRONT DE LA LLIBERTAT i reconeixia com a tasca fonamental de les organitzacions revolucionàries la de propugnar una política que mobilitzés les masses populars; posició de classe: reconeixia el fracàs de la proposta anterior de creació d'una plataforma d'Aliança Obrera i propugnava la creació de comitès d'enllaç C.N.T. - U.C.T., preparar tècnicament els militants i establir un pla d'acció coordinat a l'ajuda dels elements materials i tècnics que seria la Secció d'Organització del Partit tot en vista a aconseguir una unitat política; reconeixia

socialista: es va perdre l'acord d'iniciar els contactes necessaris, a l'interior i a l'exili, entre els grups de forces socialistes susceptibles de mantenir un estatut revolucionari, amb el propòsit de dibuixar les bases del futur Partit Socialista Revolucionari; Federació Ibèrica: es manifestava decidida a proclamar per a Catalunya la República Catalana, dins de la Federació o Unió Ibèrica, donada la consciència social catalana.

Com ha estat dit més amunt, la plataforma d'actuació política del P.C.U.M. a l'interior era el Front de la Llibertat. El període de màxima actuació i influència d'aquest Front fou durant els anys 1944 i 1945. La documentació escrita de unitats i altres d'aquesta actuació, a més de les publicacions pròpies del partit, el P.C.U.M., a través del Front de la Llibertat, publicà revistes i declaracions, "FRONT DE LA LLIBERTAT" i algun quèrelle (13 bis) en abundància i regularitat en les seves edicions en català i castellà; el novembre del 1945 sortia una nova revista: "L'època. Forastera del moment polític". A l'exili el Front de la Llibertat participà activa en la constitució del primer organisme català d'unitat creat a l'exili amb el nom de Solidaritat Catalana (14). A l'interior el Front de la Llibertat i el Front Nacional de Catalunya formen les dues organitzacions de base entorn de les quals es formà el Consell Nacional de la Democràcia Catalana, primera plataforma unitària de Catalunya (15). A partir de la creació del Revival Socialista de Catalunya, els militants del Front de la Llibertat s'incorporaren integrant-hi per acabar fentent-s'hi completament (16). El 1946 a Londres encara es troba, però, un "Butlletí d'Amics del Front de la Llibertat" (17); l'activitat d'aquests "Amics del Front de la Llibertat" era la de donar a conèixer al poble anglès la realitat de la lluita a l'interior de Catalunya contra Franco i el seu règim.

Però la importàcia de l'activitat que dugué el P.C.U.M. a l'interior motivà una sèrie de detencions encapçalades per l'intendent de Madrid, Barcelona, Girona i Tarragona, que s'incorporà a la llista de

a finals del 1943, ja Josep Falla, després de l'arribada de França on havia assistit a la I Conferència del P.O.U.M. a Mèxic (novembre), la detenció de Josep Pinó, a finals de gener de l'any següent, amb la pèrdua de la impremta "Soborn", i, després més tard, amb la caiguda d'Enric Rodríguez, David Rey, Pardo i Fuster, que obligà a una recomposició del Comitè Executiu, que quedà compost per Esterri, Alberich, Roscherl, Saló i Blázquez (abril del 1945) (16)

A la primavera del 1945 el P.O.U.M. participava en la creació de l'Aliança Nacional de Forces Democràtiques de Catalunya juntament amb Esquerra Republicana de Catalunya, Front català, Acció Catalana Republicana, Unió Democràtica de Catalunya, Unió de Rabassaires, Partit Català d'Esquerra, C.N.T., F. Obres i Indústries, P.S.O.E., Joventuts Socialistes i U.C.T. El primer resultat de l'A.N.F.D. de Catalunya fou del maig del 1945 (17)

Des de primers d'aquest any s'havia regularitzat el contacte amb l'organització del P.O.U.M. a França, on el 14 de gener havia estat constituït el Moviment Socialista de Catalunya (18).

A l'exili de Mèxic el grup del P.O.U.M. deixà d'editar "Al Llevant" i iniciar el novembre del 1944 la publicació de "P.O.U.M." com a òrgan del Grup del P.O.U.M. a Amèrica, sota la direcció de Julián Gómez "Gorkin".

A França el 1944 la reorganització del P.O.U.M. després de l'alliberament no anà massa bé, la lluita de tendències era manifesta i per resoldre la crisi fou convocada la I Conferència Nacional del P.O.U.M. per l'1 de novembre i a la que el Comitè Executiu de l'interior hi envià a Josep Falla. Triomfà la tesi de Josep Ravira, que era la de l'unificació socialista i es va adoptar una plataforma amb tots els despenjats del P.O.U.M. després de la guerra ca el desenvolupament d'aquesta conferència va tenir els següents paraules (21):

"La conferència de Tolosa (França) l'11 de novembre del 1938. La premsa va ser molt precisa per Sebastià Carraball, de Lleida. En Guàrdia-Pallach hi viagué com a delegat de l'interior. L'assistència fou nombrosa: unes tres-centes persones; alguns amb delegats de seccions reconstituïdes, els altres, individuals. Si se'n fa un compte que dels camps d'Alemanya encara no havia retornat cap company (car la guerra no era acabada) i la diàspora de militants entre països d'Europa i Amèrica Llatina, és el mèxim que hem pogut reunir en aquelles circumstàncies. L'ambient, formidable. Fou una retrobada de companyes. Ells contien de presons i de camps. La majoria no ens havien vist des de feia una pila d'anys. Les discussions van ser llargues, però correctes. Els temes a tractar se'n diuen presons, un nivell de silenci a la memòria dels nostres, els delictes de camps de batalla, els desparaguts en presons i camps de concentració i els assassinats, no cal dir per què i per què. Entre tots, molts, massa!!

"En Rovira, ex. mem. del Comitè Executiu, informà de la gestió durant l'ocupació. Contactes amb companyes, ajut als presos i acció d'un grup de companyes, a títol personal, en la resistència. En Pallach informà de l'acte i, favorable a la noció socialista. En Rovira presentà i defensà la posició pro Moviment Socialista. Guàrdia, Andreu i Collada i Mera, defensaren la continuïtat del P.O.U.M. Quer, Ibarró, Coll, G. Ber... defensaren la posició socialista. Després d'un ampli debat els partidaris del retorn al Bloc Obrer i Campesol s'adheriren a la noció socialista. A partir d'aquell moment la conferència ja estava acabada; la majoria que estava per l'adhesió col·lectiva del P.O.U.M. a la noció Moviment Socialista important que no calgués pensar a l'acció nacional. Fou elegit un Comitè a França format per Quer, Ibarró i Coll. En Rovira feia part d'aquest Comitè en representació de l'interior. Ell mateix en clourà la conferència, explicant que el P.O.U.M., de moment, continuava com a organització. L'objectiu del projecte del Moviment era col·lectiva; per tant, ens reunirem fins a una altra conferència la nostra autonomia. Ulteriorment veuríem d'acord amb el desenvolupament del procés unitari, si ens dissolïem o no".

Les conclusions que feren aprovades en aquesta Conferència del P.O.U.M. a França foren:

1. "L'acció d'Aliances del Partit es deturà en defensar la seva força real, que resideixi en el socialisme i el socialisme. És a través d'aquesta força real, i pel mitjà dels seus problemes nacionals, revolucionaris, que s'ha de realitzar la revolució del socialisme: la revolució de la península en República Federal. Implacable i intransigent, doncs, el Bloc Català que representa la força revolucionària i democràtica establerta i desenvolupada a Catalunya".

d'alliberació de l'arsenal en l'acte de l'assalt, entre Catalunya, Euzkadi i les forces obreres i democràtiques del Bloc Central.

2. "La direcció entrerà a formar part del Bloc Català, i la gran força del Partit a Catalunya, s'utilitzarà per a fer aquest Bloc Català sigui profundament intervencionista i defensi en el Pacte Peninsular, les reivindicacions de la revolució democràtica espanyola.
3. "Les seccions del Partit que puguin existir a l'interior de la Península, ingressaran en el Bloc de forces antifascistes que es constituïxi en el lloc que residixi i defensaran també el Pacte Peninsular i la política general del Partit.
4. "El Comitè Departamental del Partit a França, poden continuar a les Aliances Democràtiques, si el Comitè de França ho creu convenient i ha considerat favorable a l'acció de propaganda del Partit, entre els refugiats a França. És evident que en aquesta Comitè de refugiats defensaran la política general del Partit i propagaran en el seu si, l'establiment del Pacte Peninsular entre la "Junta de Liberación" i els blocs nacionals.
5. "Això significa en el fons, un repliegue del Partit a terres catalanes on té força real. La política peninsular ha d'ésser política i no orgànica. I considerem, que la política d'unitat socialista ha d'adaptar-se a aquesta concepció política real, filla de l'experiència.
6. "El Partit considera obert un procés d'unificació de totes les forces obreres de Catalunya - en la crisi del moviment obrer ha pres ja formes concretes- per tal d'all en surti, amb la nostra integració, el gran partit obrer de casa nostra, a través del qual es portarà a terme la missió peninsular de la classe treballadora catalana.
7. "La Conferència pren nota de l'acció sindical del Partit de Catalunya, on els nostres companys treballadors formant a la reorganització de la U.G.T., de la U. de S. i del C.A.B.C.I. Acorda desenvolupar a França, una acció paral·lela. La consigna sindical continua essent la mateixa: Central Sindical Unica. Per això ser, impulsarà els Comitès d'Unitat C.N.T.-U.G.T., veritables inductors del Front Obrer, fins a fonde'ls practicament en una sola Central Sindical.
8. "L'acció internacional del Partit, tendirà al replegament de forces obreres europees sota la bandera del Socialisme. La consigna de l'unitat socialista és la consigna internacional del treball. L'acció internacional del moviment obrer occidental, replegant les diverses tendències i concepcions, tendirà a fer realitat el front obrer internacional i impulsarà a fins el procés de unificació.

ciens de les principals forces de producció. El moviment obrer europeu recollirà la forja nova, en el d'unió internacional, pròpiament per aquesta Federació d'Estats.

9. "L'acció principal del Partit és la de la resistència, la lluita contra França i la Falanga. El nostre Partit que combat clandestinament a Catalunya des del 1938, amb la bandera del Front de la Llibertat, al qual és el nostre moviment de resistència, propugna així per una unificació de tots els esforços, de tota la voluntat per a destruir el règim franquista. La resistència ens ha de tenir el suport polític del Bloc Esquerrà i ha de pendre un caràcter institucional passant-se a les ordres de la màxima autoritat legal que és el representant de Catalunya, Sr. Irla. Tots els militants del Partit es consideraran mobilitats i respondran a la crida dels Comitès dirigents, quan se'ls designi el lloc de combat a la Península.
10. "Els militants no mobilitzats encara, faran el darrer esforç econòmic per a alliberar a l'època de la lluita en la resistència. S'obrirà una subscripció extraordinària permanent per tal d'anviar el màxim de rebuts a Catalunya. S'aplicarà tot un ample pla econòmic, les condicions del qual seran determinades i exigides pel Comitè de França.
11. "S'informarà al Partit a la Península del desenvolupament de la Conferència i de totes les posicions, organitzatives i metodològiques que s'hi han debatut, tant les que són referència a les concepcions d'aliança amb els que es varien evidenciar entorn de la vida del Partit. Evidentment aquests acords, com les resolucions presentades, són per a que els òrgans directius del Partit residents a Catalunya, els ploguin ellè baix i resolgui ell, en darrer terme, sobre totes les qüestions".

A partir d'aquesta conferència es consumà la divisió del P.O.U.M. a França. A l'interior no es produiria fins a la III Conferència nacional celebrada l'octubre del 1945.

La definició ideològica del P.O.U.M. va ser expressada en un opuscle del Comitè Executiu del partit amb el títol que es y que quiere el Partido Obrero de Unificación Marxista (12)

Durant tots aquests anys de postguerra els militants del P.O.U.M. foren crítics vers el stalinisme i les polítiques dels països democràtics. Se sentien militants "no alineats" i "independents".

I, si bé esfiraven sentir com a corrents polítiques el "socialisme democràtic" (23) i volien imp. per la "Dictadura del proletariat" (24), no s'autodefinien com socialistes. El grup del P.O.U.R. de Mèxic assenyalava que la Lliga Internacional del P.O.U.R. era el Centre Marxista Revolucionari Internacional (C.M.R.I.), que agrupava una sèrie de partits i nuclis socialistes revolucionaris independents i de solidaritat fraternal (25). Aquest grup s'afiliava als militants del P.O.U.R. a qui d'una manera individual, s'afiliessin i treballessin en un nou moviment anomenat "Socialisme i llibertat" que girava entorn de la revista "flam" (26).

"La Batalla", en la seva reaparició el setembre de 1936, duia tres consignes com a principals: unitat antifascista, unitat sindical i unitat socialista. Sota la consigna "unitat socialista" hi situava el procés d'unificació política entre els diversos sectors del proletariat fins aconseguir la creació del "Partit Obrer" que fos l'instrument de reconstrucció social de Catalunya i l'estat espanyol (26).

A França, com ha estat assenyalat més amunt, l'any 1936 la majoria del P.O.U.R. fou notablement de definició socialista. I culminà en la creació del Moviment Socialista de Catalunya, el gener del 1945.

El P.C.U.M. i els altres partits i moviments alternatius.-

Feren relativament abundants els textos del P.C.U.M. polítics durant aquests primers anys de resistència, però en total són a l'abast ni han estat divulgats.

L'expressió de les opinions del partit respecte del front únic, de la seva situació i de les seves alternatives que oferien per derrocar-lo i substituir-lo són, per aquests i altres fragments i parcials. Fragmentàries perquè només podrà ser dada la visió del franquisme procedent dels òrgans de direcció del P.C.U.M. corresponent a la primavera del 1939 i l'estiu i tardor del 1940 i parcials, perquè dels anys 1941 al 1943 la informació procedeix del Grup del P.C.U.M. d'Amèrica, concretament de Mèxic.

El 1939, immediatament després de la caiguda de Catalunya en mans dels feixistes, el Comitè Central Ampliat del P.C.U.M. es reuní els dies 28, 29 i 30 de març. En aquesta reunió hi participaren els membres del comitè central a l'exili i una sèrie de militants. Es va parlar de la necessitat de celebrar el Congrés del partit; aprovà una resolució política sobre la revolució espanyola i l'actitud de les diverses forces actives; en el marc internacional ratificà els acords de l'Anterior Comitè Central (26 bis) de dissolució del Buró Internacional d'Unitat Socialista Revolucionària, perquè ja havia complert la seva missió; enfortiment del Front Obrer Internacional contra la guerra, perquè complís la seva alta missió històrica en aquells moments tan greus, i aprofitament dels contactes establerts en el curs de l'activitat dels partits marxistes revolucionaris independents per a la creació d'un nou Centre (27) base de la futura Internacional veritable revolucionària; una altra tasca internacional: l'organització, en els diferents països, de les seccions del Front Internacional de Solidaritat. També va ser aprovat un projecte d'organització del partit i es prengueren uns acords respecte de la possibilitat del mateix, que d'acord amb la possibilitat de desenvolupar-se en:

cació d'un òrgan central i d'una revista setmanal, però a més tant es publicaria el *Bulletí Interior*, un *Bulletí de Documentació* i un *bulletí Llatino-americà*.

En la resolució política (28) d'aquella reunió del Comitè Central Ampliat del P.O.U.M. a l'examinar la situació política de l'estat i les responsabilitats davant la pèrdua de la guerra pel venut feixisme espanyol i del nou règim implantat per la força de les armes.

Consideraven al nou règim com a un règim feixista, però no en feien un anàlisi profund d'ell i en molts punts el pensaven en la figura de Franco, el dictador. No veien el feixisme espanyol i el fet de que dotés en aquella època al poder de l'estat com una cosa pròpia d'Espanya i fruit de la seva realitat socio-econòmica, sino com a una cosa importada, i això per diversos raons: en primer lloc observaven que a Espanya el feixisme no s'havia desenvolupat ni arribat al poder amb un moviment d'opinió ni de masses; que Falange Española, l'única organització típicament feixista, degut a la seva escassa implantació, no havia obtingut ni un sol diputat a les eleccions del mes de febrer del 1937; i que el feixisme espanyol no era expressió del capitalisme monopolista en la seva fase agressiva pròpia d'un període d'aguda antirradicalisme imperialista, ja que era un país estrany al desenvolupament i amb moltes pervivències feudals. La seva implantació havia estat deguda a la reacció social concretada en la sublevació militar del 18 de juliol del 1936, sostinguda pel vell règim semi-feudal hereditari de la monarquia, i en "una contrarrevolució preventiva, necessària de les classes i castes més conservadores al dilema socialisme o feixisme". Que acabà essent feixista perquè feu, la revolució contra la República, instrument dels imperialistes més afamats i agressius, d'una dictadura totalitària.

Per el P.O.U.M. Aleranya i Itàlia van saber que el feixisme era la revolució de l'exèrcit reaccionari, dels grans propietaris de la terra, dels banquers i de l'Església, i que el feixisme era

revolució i utilitzar aquells recursos i el de les altres potències objectivament imperialistes.

I així, la victòria de Franco fou la victòria de les dues dictadures totalitàries, perquè les condicions de Mussolini i les tècniques i materials proporcionats per Hitler la possibilitaren. El preu, però, d'aquesta victòria fou la ruina econòmica i financera d'Espanya i la pèrdua d'indipendència del país.

Examinades aquestes qüestions la revolució exposa les contradiccions interiors amb les que Franco es trobava i que, segons opinava el P.O.U.M. serien la font del ferment revolucionari. Aquestes contradiccions eren: el problema de la terra, ja que l'única via que seguirien els grans propietaris seria la del asfíctic fins al límit de l'explotació i la misèria de les grans masses (gran contradicció pel fet de que s'entrabancaria els propòsits d'Espanya de convertir la península en mercat dels seus productes manufacturats, cosa que els seria fàcil d'acord amb els interessos dels grans propietaris exportadors de productes agraris); el quedar completament anul·lades i estropeades les nacionalitats de l'estat pel centralisme més ferotge, seria l'altre font de contradiccions.

Ara bé la contradicció que considerava més important era la "necessitat imperiosa i urgent" de diners, que el nou règim tenia i que només Anglaterra i França podien proporcionar mitjançant determinades compromeses, i la hipoteca política i militar que continuaven exercint sobre Franco Hitler i Mussolini.

Totes les concessions diplomàtiques que França i el Regne Unit havien fet a Franco (reconeixent del seu govern, entrega de la flota republicana i l'er del Banc d'Espanya i les condicions financeres que estarien disposats a fer) proporcionaven l'objectiu d'una neutralitat en cas de una nova guerra i, malgrat l'oposició dels catalans, l'actitud neutral.

A partir d'aquesta constatació, els dirigents podrien especular amb el que passaria a l'exterior si es desencadenava una nova guerra imperialista. Fosse com fos, els anglesos i francesos tenien la sensació de que Espanya no podria, sense una reconstrucció econòmica prèvia i la reorganització del seu exercit, intervenir en una guerra mundial, però que, en cas que hi hagués no gaudia de llibertat d'acció ni d'independència, tal i va bé, no podria emancipar-se de Hitler i Mussolini (als italians i als lligams ideològics ho impediria així com en el secret - podien els del F.C.U.H. que existia entre Franco, Hitler i Mussolini, que col·locava Espanya i les seves riqueses estratègiques, material humà i minerals a disposició d'aquells dos darrers dictadors.

I el que segurament succediria aleshores seria que Hitler i Mussolini enviarien divisions, tècnics i material de guerra que retiraven els que encara hi havia a la península amb l'objectiu d'engadrar l'exercit espanyol i dirigir-la contra l'exercit francès. Espanya es convertiria en trinxera del feixisme, els seus soldats en carn de canyó d'aquest imperialisme, els seus soldats i castes serien bases en la guerra i, com a resultat final, una nova i atroç sangria i una condició de veritable esclavitud econòmica i política, de terror omnipotent que serviria en augmentar encara que augmentés la impopularitat del règim.

Les conseqüències que preveïen eren: que tal situació podria provocar un desencantament polític entre la població de l'exterior i que aquest desencantament es produiria en les mateixes files de Falange Española, degut al seu creixement extrafronterer i al comunista a partir d'un nucli reduït, i a que havien cercat refugi en ella milers i milers d'obres i camperols, molts dels quals havien estat afiliats a organitzacions polítiques i sindicals d'exterior.

Arran d'això i l'objectiu que s'el·ligeix, és que la part dels companys i de les companyes que s'hi troben del desenvolupament econòmic i polític, no tindria a veure amb el treball i el treball social i militar de l'estat i els grans interessos que representa.

En la resolució al P.C.U.M. de l'11 de desembre de 1937, es planteja la lluita. Ara bé, estaven sorgint de nou el règim feixista implantat a Espanya després podria ser destruït per la classe treballadora i mitjançant la revolució socialista.

Mentres tant però, entre les conseqüències més immediates de la guerra el P.C.U.M. parlava de la repressió i de l'actitud repressiva del feixisme espanyol: (29)

"La guerra ha acabat i la repressió ha començat. Es tracta de la repressió més implacable i sangrient que ha regut la història de les lluites socials espanyoles. El feixisme cruel fins a l'impensable, ha convertit tota la guerra en una presó immensa on els consells de guerra i els expedients d'afusellament funcionen sense interrupció diària i nit. Dos milions d'espanyols estan vivint dies d'angorosa indefinició sota el signe del més bàrbar i desenfrenat terrorisme Freqüent, que al començament de la guerra declaràvem que alguna dia podria a afusellar la ciutat dels espanyols, es veu que ja semblava a complir l'amenaça".

La posició que, malgrat les dificultats del moment, afirmava que que havia de mantenir el P.C.U.M. eren les següents: continuar la seva lluita revolucionària contra el nou règim a dins i a fora d'Espanya; constituir la vanguarda en la lluita contra el feixisme; i que els quadres de militants serien, en el futur, els del gran partit de la revolució espanyola, partit en el qual la classe treballadora no podia anar a la conquesta del poder ni a l'establiment de la dictadura del proletariat. La lluita per la democràcia i desenvolupament dependria del desenvolupament del partit a Espanya.

Respecte a la posició del P.C.U.M. sobre la repressió i el desenvolupament de la organització a l'exili de les parts espanyoles que s'havien quedat a l'estranger.

en una resolució signada a Londres el 27 d'abril del 1970 el Comitè Executiu d'aquest partit afirmava que "les Di-Caris i l'ex-govern Negre" ja no podien representar el poble treballador i antifeixista d'Espanya; que els únics representants de l'Espanya i de la Catalunya obrera i antifeixista eren els homes que sofrien i morien en silenci a les presons de Franco i en els camps de concentració de l'emigració i que en el P.O.U.M. l'únic representant dels seus interessos era el país; el P.O.U.M. que no havia arriat mai la bandera de juliol i que s'havia mantingut fidel a la causa de la revolució proletària malgrat la més brutal de les repressions. (30).

Es a Amèrica en el 1941 existeix documentació del P.O.U.M. Amb una periodicitat gairebé anual aparegué "Adelante Boletín del P.O.U.M. en América" que si bé no figuraven els editors ni el lloc d'edició ni en cap dels tres números recollerts hi ha noms amb tota seguretat la publicava el grup del P.O.U.M. a Mèxic. Els redactors de la revista s'autofiraven "comitè de los revolucionaris espanyols i auténticos internacionalistas" i donaven el nom de "franquisme" al règim polític existent a l'Estat espanyol en aquells moments.

Aquest grup el novembre del 1941 tenia una visió de la situació del règim franquista i del seu contexte interior i internacional molt optimista i favorable a l'oposició antifeixista. L'article Panorama político de la emigración española (31) començava amb una frase que - malauradament- aniria repetint-se dia rere dia i any darrera any durant tota la dictadura: "La descomposició del franquisme ha vingut accentuant-se en el transcurs dels darrers mesos. Són molts els signes que ho confirmen diàriament".

Aquesta afirmació era justificada amb l'expectació d'una data i uns signes que veien manifestar-se a l'interior de l'Estat i a través de les seves fronteres. Els símptomes interiors eren: l'existència d'inestabilitat política, que dominava els mitjans de comunicació, el Falange Española i que es trobava en el moment d'afirmar-se i de

nistratives; la crisi tècnica popular, cada dia més forta i que s'apropitava qualquevel oportunitat per a manifestar-se; la solidaritat creixent de les grans masses populars amb els presos i distingits als camps de concentració, cosa que es traduïa en manifestacions davant de les presons; l'enderiment dels triallistes respecte al terror i la repressió, que havia acabat convertint-se en inútil i contraproduent; i la reorganització, lenta però incessant, dels grups i partits de l'oposició, amb intensificació d'obra al treball clandestí.

A tots aquests símptomes que el grup del F.D.P.U. atribuïen que es produïen a Espanya, debilitant i descomponent el règim, s'hi afegia d'altres que es produïen fora de l'Estat: la innegable demoralització de la vella colònia espanyola a Amèrica Llatina que havia estat fins a la data un dels puntals més fermes del franquisme a l'estranger, crisi que es manifestava en la suspensió dels periòdics, revistes i actes públics de caràcter franquista que publicaven i celebraven; la força moral i la capacitat de sacrifici de la majoria de l'emigració republicana; i la reorganització de tots els sectors polítics i sindicals.

La conclusió a la que arribava a través de totes aquestes constatacions era la de que "el franquisme espanyol tenia els seus dies comptats", que "res ni ningú podria salvar-lo".

Els autors de l'esmentat article definien el règim com a "paracitari, mort, mancat de calor i de recolzament popular" el veïen alimentant-se amb "els sacrificis dels agarrats i dels afusellats" i citaven els seus punts de recolzament a l'exterior: en els llocs i en els avions del totalitarisme europeu: estaven convergint de sobte al que impedia la seva caiguda no era la seva cohesió interna, ni les seues realitzacions econòmiques, sine les victòries militars del nazisme i del nazisme alemany a tot Europa.

Tenien l'esperança de que quan s'acabés el conflicte mundial seria fàcil i la guerra passés a ser una guerra de guerrilles, que seria

respectant la totalitat de la població, l'armada del mar entrà en una nova etapa, en la que les contradiccions del règim feixista i la determinació del colapso total del feixisme europeu i perquè era el més dèbil del continent.

A partir d'aquesta visió de la situació del règim franquista a "Adelante" són presentades tres alternatives, una que portava al derrocament del feixisme i l'alliberament d'Espanya. La primera llec no era considerada adequada la posició "democràtica" patrocinada pels republicans, els estalinistes, els líders del partit socialista i algun anarquista que al situar el costat de les potències democràtiques i esperaven entrar a Espanya darrera els exèrcits aliats vencedors, el programa dels quals era retornar a la República del 1931, una república estingida econòmicament i militarment pel capitalisme anglo-americà, i amb un govern fort capaç d'aturar l'extremisme popular. Pel P.O.U.M. la posició socialista obrera revolucionària que costaria el partit, conjuntament dels amb la majoria dels anarquistes i una minoria socialista -pels quals la guerra mundial era una guerra ant imperialista- l'alliberament d'Espanya no podia ser obra ni ser garantitzada per Anglaterra, ni podia sortir d'una victòria militar capitalista; l'alliberament d'Espanya i de tots els pobles d'Europa seria realitzada pels homes que morien heròicament a les presons i en els camps de concentració, pels obrers i camperols que vivien sota l'esclavitud del feixisme i pels obrers uniformats que morien estúpida i sense una reacció reaccionària; l'emancipació d'Espanya i d'Europa seria el resultat d'una revolució profunda sortida de les entranyes de la guerra, de la misèria i del terror que dominaven Europa; una revolució socialista i llibertària, orientada a la liquidació completa del feixisme i del capitalisme i a la creació d'un ordre nou que garantis el desenvolupament de tots els homes i de tots els pobles.

Els pousistes residents a Mèxic no tornaren a parlar amb els seus propiament lligades amb el règim franquista. Sinó que ho van fer en el seu tercer número de "Adelante".

El juny del 1942, però, en el seu segon i últim treball col·lectivament la resolució del Grup del P.O.U.N. a Èxile, dirigida al mas de mig mil·lenni, sobre la guerra mundial; resolgué en la que, a més de definir el caràcter de la guerra - imperialista i reaccionària -, definia la naturalesa del feixisme, la clau de la "crisi latent del països democràtics i de l'interès de la U.R.S.S. en la guerra, la defensa de la democràcia, els objectius de guerra del proletariat, la seva tàctica revolucionària i la necessitat d'un moviment socialista revolucionari a escala mundial,

Pels països exiliats a Èxile el nazi-feixisme constituïa un intent desesperat de la burgesia per sortir de la seva crisi i oposar-se a la transformació socialista del món. L'estat totalitari era la concentració de tots els recursos econòmics, polítics militars i policials encaminada a evitar el desenvolupament revolucionari del proletariat, les insurreccions nacionals del qual durant els darrers vint anys, havien desbordat les polítiques de la democràcia i van permetre substituir l'ordre capitalista. La victòria final del totalitarisme seria el "pitjor dels mals" pel proletariat internacional. Si bé el feixisme econòmicament presentava algun aspecte progressista (supressió de les restriccions existents entre els diferents grups nacionals de producció, unificació i planificació de l'economia, supressió de fronteres...), aquest paper progressiu era purament circumstancial i limitat. El feixisme sorgit entorn d'economies industrialment fortes, però incompletes, desbordava les seves fronteres nacionals, invadint països d'economia retrasada i complementària, donant origen a unitats econòmiques més àmplies de caràcter més o menys continental, cridades a donar origen a noves contradiccions internacionals i desencadenar en noves catàstrofes i guerres.

L'agost del 1943 el Grup del P.O.U.N. a Èxile va adoptar les polítiques de l'emigració espanyola i espanyola i espanyola i espanyola sobre una possible restauració monàrquica i espanyola i espanyola el darrer punt que feien referència al darrer punt que feien referència

ció, en un moment que el desenvolupament de la guerra s'accel·lava, i les previsions més raiques sobre Franco eren imperant.

Opinaven que "la ferotge dictadura que l'època del poble espanyol" imposada a Espanya gràcies a l'ajuda decisiva dels talibans europeus i a la compllicitat de les anomenades democràcies, es trobava en un camí sense sortida d'aproximadament un any abans de l'esclat, la manca i el creixement de la democràcia intel·lectual i intel·lectuals. I davant aquest panorama, les forces que campegaven el franquisme preveient un perillós desenvolupament a la restauració i a l'època.

Consideraven que el que quedava de Franco, a través de la restauració, era de fer una oportunitat de millor i d'equilibri entre les forces que durant la guerra d'Espanya s'havien enfrontat, fent veure que s'havien acobat els dies sobre el camp i es tornava a un règim de democràcia liberal i constitucional.

Creien que els partidaris de la restauració de la monarquia en la persona de Joan III, comptaven amb el recol·liment de Londres, Washington i el Vaticà, i que aquest recol·liment era una cosa certa després de les victòries aliades al Nord d'Àfrica i es creia assegurada ja la victòria final sobre els totalitarismes que imposaven Franco; i que aquest recol·liment el donaven esperats per l'esperança de la revolució que fatalment seguiria a la guerra i en canvi de la salvaguardia de l'ordre (que seria paral·lela a la signació de Otto d'Haubsturg a Àustria-Hongria, d'Humberto a Itàlia i dels expetionistes a França). Però que el poble espanyol no acceptaria un nou rei i la lluita per la llibertat i la veritable democràcia cobriria un nou sentit.

Estaven convençuts de que cap sector polític a l'interior de l'Espanya s'avisaria a la idea de la restauració, i que el poble no ho acceptaria sense que a més era necessària l'ajuda dels aliats i la guerra contra ella; el P.C.U.S. declarava que el poble espanyol no acceptaria sumar-se a qualsevol acord d'acord amb la idea de la restauració de la monarquia.

recalcar-se d'illa de progrés i de progrés. (32)

Al mateix temps es desenvolupa l'activitat política de l'organització republicana que intenta arribar a un pacte. Davant de la possibilitat de que les forces republicanes i altres de la mateixa línia el grup editor de "Avançants" proposava la creació d'un front mínim per a la plataforma que consistia de la creació d'una associació antifeixista: 1) l'objectiu principal de l'organització era lluitar contra el feixisme i el totalitarisme en general i l'alliberació del poble espanyol; 2) aprèstiar la contingència de la guerra mundial, però sense adquirir compromisos que poguessin repercutir en la independència del poble espanyol; 3) salvaguarda, defensa i orientació de l'emigració republicana a l'estranger, però sense ser un factor positiu en la lluita per la reconstrucció i la unitat d'Espanya; 4) cap pacte ni compromís amb els responsables d'actes de guerra civil i de la situació en que vivia l'Estat espanyol; (33) 5) la durada del pacte, fins que el poble espanyol recuperés la seva llibertat; 6) els partits i organitzacions que es constituïssin l'organisme pactat, s'haurien de comprometre a respectar i aplicar els compromisos presos, però sense que això afectés a la seva independència orgànica. (34).

Com ha estat indicat anteriorment el Grup del P.O.U.E. a Amèrica el 1944 deixà de publicar "Avançants" i inicià la publicació de "Vida" com a òrgan del partit a Amèrica. El primer número sortí al novembre del 1944. Aquest número contenia una declaració del grup editor en la que exposava la seva posició davant la lluita per l'alliberament del poble espanyol en uns moments en que la demència del feixisme i el temps es considerava ja irreversible.

Pensava el P.O.U.E. d'Amèrica que la pèrdua de la guerra pels totalitarismes nazi i feixista havia de conduir a la caiguda dels respectius règims, dels seus aliats i de la seva influència, no solament a Alemanya i Itàlia i els seus aliats, sinó també a l'Espanya feixista, "perquè el feixisme no va tenir-se en el poder o al menys no va poder dur a terme els seus

Conciliarava, també que no es podia adoptar cap dels dos elements tractats de fer a part els uns i l'altre pel fet de que el Regim de Franco no hagués intervingut directament en la guerra. El que resultava des de tots dos punts inútils el resultat que estava fent la diplomàcia franquista per fer l'lider el seu Regim i la seva política recent per aproximar-se a les posicions dels aliats vencedors.

Afirmava que el franquisme no havia acceptat mai els principis i ni tant sols havia lograt, algrat el seu desig, destruir les forces de resistència que s'oposaven de manera a aquest. "Els pobles hispànics no l'acceptarien dir que s'afirmava i tractava de consolidar gràcies al treball dels treballadors de Berlín i Roma, ni l'acceptarien de l'acord que feia de la tolerància o benevolència de Londres, Washington i Moscou". I es plantejava q' enfront de qualsevol pressió, intercedir en el moment oportú de fora els pobles hispànics per aconseguir al seu lloc final i poder determinar lliurement els seus destins.

Després d'aquesta afirmació i d'argumentar, per a més poder al afícient de la Junta Suprema d'Unitat Nacional i de la Junta Suprema de Liberación, considerant que no representaven la veritable unitat.

I posava com a exemple la unitat d'acció de les forces obreres i republicanes, amb l'excepció del partit comunista, de manera a l'interior de la península.

Respecte al paper de l'exili i l'interior de la lluita antifrancquista el P.O.U.E. a Àfrica donava la prioritat a l'interior:

"El Centre de la lluita és allí (a l'interior). L'alliberament dels pobles hispànics serà obra dels propis pobles. Ningú ha de fer-se il·lusions respecte a que es tracti d'una cosa fàcil i sense nous sacrificis. Franco i la Falanga són amb totes les forces reaccionàries del país amb el poder i la lluita és de vida o mort, que en ella cal jugar-hi tot, abans d'abandonar el poder gestat per Franco i la Falanga. L'alliberament del nostre poble té per objectiu el desfer-se de l'obsequi de les potències d'afuera i de la dependència política i de reparació històrica que el nostre poble ha patit."

tànquia de nos en paré. De r colar Franco i de per abata-
cles a l'alliberament del poble espanyol, i d'una vida més
par satisfeta". (36)

Poc temps abans de que el grup P.O.U.M. hagués iniciat la pu-
blicació de "POUM" i expressés els seus criteris sobre la neces-
sitat de la lluita per l'alliberament d'Éspaña, el diària "El
Batall" com a òrgan del P.O.U.B. a l'Ínter i.

Seria la seva publicació més important i, així com la capçalera,
duia l'eslogan "Unidad antifascista, Unidad Sindical, Unidad socia-
lista, Ha aquí las tres condiciones indispensables para una victo-
ria auténtica y duradera". Aque l primer úm i contenia una cri-
da a tots els treballadors en forma d'edit rial que aconseguia els
objectius genèrics del partit, l'organizada unitat antifascista,
sindical i socialista, i un article s'ha "Métodos para el polí-
tic", en el que es pronunciava contra qualsevol solució que no tren-
qués definitivament amb Franco i la Falange i, a més, proclamava el
seu convenciment de que les forces obreres i republicanes en el
18 de juliol del 1936 formaren en les trinxeres contra Franco i els
seus aliats de l'Éix, eren les úniques que podien garantir el
canvi fonamental que el país necessitava.

Pel seu interès i pel que significa de resum per la valoració de la
posició del P.O.U.M. de la situació al setembre del 1944, es traduí
aquest article a continuació:

"Sense abandonar cap dels principis socialista que sempre
informaren a la vida del P.O.U.M. i afirmant-los precisament
en aquesta hora crucial per la que s'ha entrat al país, la nova
II Conferència Nacional ha aconseguít com la tasca més pre-
miosa del moment, la d'arribar a una intel·ligencia concorda entre
totes les organitzacions hostils a Franco. La liquidació del
franquisme constitueix el primer pas sense el qual l'existència
legal de les organitzacions obreres i republicanes és impos-
sible. És precís, doncs, que aquelles forces que, fins ara,
que, con el nostre partit, treballen en les diferents direc-
cions d'viu per la destrucció del franquisme, s'organitzen en
plena responsabilitat les convergenes per a la realització
a l'acord unitari que exigeix el moviment d'Éspaña.

"Si per un sol instant dubtem de l'existència d'aquests movi-
ments internacionals, tenim al davant dels nostres ulls el

ta. Inclús els que ara s'atribueixen per un efecte d'oposició professional per la força irrefutable de la seva argumentació que noix. Però convé no fer-se masses il·lusionats. L'assoliment d'algunes paelles serà obra exclusiva dels mateixos pobles.

"La llibertat i la justícia per a Espanya. hem de combatre-les nosaltres. Més concretament les forces obreres i republicanes que el 19 de juliol del 1936 firmarem el Manifest enfront de Franco i els seus aliats de l'èxit, són les úniques que poden garantir el canvi fonamental que necessita el país. En aquest sentit refusa qualsevol "front" que no tingui definitivament amb Franco i la Falanga. Únic és l'únic mitjà de garantir un veritable bloc antifrancista: "pacificació dels esperits". Sent justícia, i en lloc de deixar els veritables problemes nacionals i aquells altres derivats de la guerra civil. Estem segurs de que el nostre poble, allí onat per la seva pròpia consciència i per la que estan vivint els pobles de França, Itàlia, Bèlgica, etc., no es deixarà capturar fàcilment a les xarxes de la propaganda "establenista" i exigirà la liquidació total del franquisme.

"El que ens deu haver l'experiència dels pobles alliberats d'Europa és que el problema del poder es llibertatix la pedra de tot de tot els darrers. França lluita per organitzar el seu Estat lliure de "collaboració nazi" i eliminar el popular. La Espanya aquest problema adquireix major importància que en qualsevol altre país europeu. Franco creà el seu propi estat amb el seu exèrcit, la seva policia, la seva extensa burocràcia i va fer darrers l'estat republicà. És una lliçó que no hem d'oblidar. El poble espanyol no es lamenta i no podrà servir-se de semblant estat, sino que ha de lluitar per l'apoderar a les forces que l'integren l'aplicació rigorosa de la justícia als responsables de la repressió feixista.

"L'Espanya democràtica i obrera ha d'enfrontar-se primer de tot a aquest problema. Vivim en una època en que les etapes polítiques només es creuen ràpidament sino que s'organitzen apareixen barrejades i confuses. Els fets no evolucionaran sobre esquemes més o menys idíl·lics. Apareixeran als governs "front" que només evolucionaran positivament si existeix la pressió constant de les masses populars. Les seves organitzacions ja han de començar els seus treballs subterranis organitzant les bases del futur estat. No esperem res de ningú i confiam únicament en les nostres forces. "El nostre "alliberament" veritable es troba ple de perills i aquest només podem evitar-lo si les organitzacions polítiques i sindicals s'organitzen amb llibertat en un bloc sobre la base d'un programa d'alliberament concretos.

"No podem perdre més temps. Organitzem el nostre treball de cara al dia proper ja en que sobre els nostres ombres hi ha la major responsabilitat. Accelerem el procés d'alliberament de les organitzacions obreres i republicanes contra el franquisme i el FRONT DE LA LLIBERTAT, que s'organitza i treballa per a

obrers i lliberals, a tot el món que es projecta des del nostre país".

Com a conclusió general de l'opinió de l'P.O.U.M. sobre el règim franquista durant el període 1939-1944, es pot dir que el P.O.U.M. considerava el règim polític i social a Catalunya, i la tot l'Estat espanyol, per la força de les armes com un règim feixista i totalitari, que si es desenvolupa sobre la revolució espanyola s'originaria l'ajuda estrangera; i que si es mantenia en el poder, era també favorable a l'aliança nazi i a la Itàlia feixista i la conservació del Estat autoritari. Finalment, malgrat el programa de l'opinió del P.O.U.M. de que el derrocament del franquisme a l'Estat espanyol de Catalunya seria obra de la classe treballadora catalana, al una solució decidida i unitària. (37)

En aquesta exposició del contingut de la ideologia del P.O.U.M. referent al franquisme: situació del règim i perspectives per a l'oposició antifranquista i del poble de Catalunya i de l'Estat espanyol, no podia mancar-hi el de la publicació "Unitat" i les del Front de la Llibertat (setmanales, quincenes i la setmanal "Front de la Llibertat"), molt sovint en dues edicions, una en català i l'altra en castellà. Aquestes publicacions no eren fetes per militants del P.O.U.M., però no eren òrgans de partit, en cap lloc hi figuren ven les sigles del P.O.U.M. i eren destinades al "servici de la unitat obrera i socialista" ("Unitat") i a ser vehicle d'informació, agilitació i propaganda en la lluita antifranquista (Front de la Llibertat).

Aquesta voluntat unitària era expressada en una de les característiques que amb lletres majúscules acostumejava a inserir "Unitat" entre article i article o en un buit de les pàgines. Així en el número corresponent al març del 1944 de "Unitat frente de la Llibertat" (70) hi havia la següent:

"MILITANTE CONCIERGE QUE LEESE "UNIDAD" NUESTRO PERIÓDICO NO ES UN ÓRGANO DE PARTIDO, ES EL PORTAVOZ DE LA VOLUNTAD DE LA CLASE TRABAJADORA Y POPULAR, EXPRESA SU AFAN UNITARIO Y DEBE SER NO DEBEMOS SER MAS QUE UNO DE LAS EXPERIENCIAS Y SOLUCIONES ALTERNATIVAS. LA CLASE TRABAJADORA TIENE QUE ENCONTRAR LAS SOLUCIONES APLICARLAS NECESITA UNICIDAD. HE AQUÍ LA UNICIDAD SIEMPRE PRESENTE".

La voluntat que hi havia en els editors d'aprofitar les publicacions de ser vehicle d'informació i propaganda venia expressada, també per una altra consigna del mateix tipus i en el mateix idioma, però d'interior:

CAPANADA: REFLEXIONA EL CONTENIDO DE NUESTRO PROGRAMA. ESTUDIARLO DE ACUERDO CON LA EXPERIENCIA QUETUS HAYAS ADQUIRIDO, PIENSA LOS PROGRAMAS QUE PLANTEARAS. LAS SOLUCIONES QUE PROPONAS. Y, SI ESTAS DE ACUERDO CON NOSOTROS, SEFIRMAR ESTE PUNTO DE VISTA, QUE ES EL TUYO, EN TU GRUPO DE AMISTADES, EN EL PARTIDO, EN TU ORGANIZACION. HAYAMA UNIDOS, HAYAMA FUERTE LOS PUNTO EN ESTE ESFUERZO".

Per regla general el llenguatge de les dues publicacions era molt directe i concret i el seu contingut estrictament Mig l'abast dels temes de la vida quotidiana. Quan parlaven del règim i en faien les seves alternatives ho feien a partir d'elements concrets (un fet, una frase, un discurs, que prèviament havia pogut ser conegut per tothom). Alguns títols d'articles són explícits en aquest sentit: Los últimos gritos del señor Arrese, El discurso del señor Clavero, Carta al pueblo inglés, Francia ha hecho declaraciones, Cinco años franquista etc.

La documentació localitzada d'"UNITAT" correspon a el 1944 (39); en canvi ha estat possible la consulta de material del front de la llibertat,

Aquesta publicació conjunta "Unidad, Frente de la Libertad" del març del 1944 tractava diverses qüestions relacionades amb el franquisme i l'actitud i problemes relacionats amb l'oposició. Un dels dominants era la confiança en una propera caiguda del règim franquista; l'article de "Frente de la Libertad" tenia per títol El ritmo de la victoria i després d'enumerar els avenços dels aliats i les derrotes dels nazis acabava amb el següent comentari: "Els dirigents del règim franquista, amb la força i esperant amb ella, com a base de l'oposició, estan meritant el més sever, jugant amb ella, com a base de l'oposició, única que els queda: per haver-se afegit a ella, el poble, el poble".

mateixos anglesos i els francesos de "la guerra". Però creiem que això els doni resultat. El país ja té el crèdit guanyat en els ordals de Franco i les informacions de la seva praxi política. El ritre de la victòria antifascista s'acorda a la llum dels fets i ens ho demostraran els desenvolupaments particulars. Però creiem que ja no ens trovia desgraciats i desgraciats a enfilar-nos i encorralar-nos amb "un dia, un any i un dia". El país ha de preparar-se les forces socialistes del país i el de ser materialment la vigília: "Arribar, primer, a una intel·ligència total entre les forces obreres i sindicals, i després, que l'Aliança s'incorpori amb els partits republicans. Unit no existirà el mal i el problema polític fora de nosaltres: fora del socialisme i de la democràcia. Una democràcia d'alguna cosa la rica experiència de la guerra civil" (40)

L'actitud que preconitzava "Unidad" (41) en el seu treball es va veure no havia de ser els de una "segona volta" de venjença, ni de odi i illudició per a l'assassinat i la requisita industrial, ni de venjances i s'oposava a la venjança. Asssegurava que la única forma de evitar-la però era fent "clara nota i terminant justícia". En tots els terrenys polítics i socials. I els problemes que se plantaven pal·lats:

"Per desdich, la cosa és molt clara. Actualment els salaris de fam i l'excés d'hores extraordinàries de treball, que contribueixen a equilibrar el preu, ocasionen un gran problema a la nova situació política. No podrà ser resolt amb aquestes mesures amb recursos insuficients. La solució passa pel esforç de desenvolupament econòmic, començant per destruir el feixisme que s'ha agafat de l'estat i arribant a una redistribució dels fons dels preus i dels salaris. Però això planteja dos qüestions essencials, els problemes permanents de la revolució espanyola: el problema agrari que ningú saber ordenar - i reglamentant això la subproducció i els subsums de les grans masses populars - i que avui no es pot resoldre sense una profunda reorganització de la Barca i de la gran indústria sobre bases socialistes. Uns problemes nacionalitaris que exigeixen una reestructuració del país de l'estat. Un estat digne i lliure de la corrupció i de la guerra. Afirment que no és poder aconseguir la pau que ens doni el país donant solució definitiva a aquells problemes que ens van a la guerra civil per a cada generació. El país ha de ser unit als camperols i agermanat amb els intel·lectuals i els obrers de sentiments liberals, però donant de la seva política una política social i política que ha de servir a la pau i a la democràcia. Només aquestes forces podran salvar el país i aconseguir la pau."

"El món de la democràcia exigeix la participació de tots els ciutadans en la conferència de la Pau" (44).

Com a punt final i demostració dels èxits superats i del convenciment que la derrota del nazi-feixisme a Europa comportaria també la del falangisme a Espanya i amb ella la del règim Franco és que rebé amb l'actarata que amb l'ajuda de la comissió del 18 de juliol, dirigida de l'assessorament contra la República espanyola imprimí i distribuí per terres catalanes el 7 d'octubre de 1944:

Juliol 1936

Juliol 1944

ALS TREBALLADORS CATALANS I A TOT EL Poble DE CATALUNYA

El 18 de juliol el feixisme espanyol o més raó el cas que provocà al nostre país una guerra fratricida en la qual ens gueren un milió d'espanyols. Començà també la veïda de la nostra riquesa i del nostre benestar al feixisme internacional que els utilitza per a allargar i fer més sangrienta la guerra. Les cançons blava, celebrava els saquejos i les depelliciacions, la misèria de les llars braves i els arduos esforços que els manobrals han de pagar en benefici del parasitari falangista. Durant aquests anys de dolor, els 18 de juliol han anat recordant als homes del nostre poble un quin dia de vergonya ens havia fet caure la victòria franquista de la falanga. El temps del nostre poble, però, no ha pagut mai l'horrible vençut. L'esguard fraternal se girava cap a terres cel·les de les nostres fronteres, on la lluita continuava. Sabíem al llarg dels dies, al perill constant del empecorament, a l'afollament sense garanties judicials, l'ènim viva de la nostra terra no claudicà mai. Sabíem que la victòria finalment ens vençeria, que el sacrifici de tots germans no seria esteril, que la llum de la llibertat il·luminaria noves primaveres. I així ens preparàvem per a reprendre el combat, el dia que la situació anterior ordenés col·laborar de nou a la gran batalla, al final victoriosa de la qual mai ens ha ofert cap dubte. AQUEST HORA JA HA ARRIBAT. EL 18 DE JULIOL DE 1944 ELS FALANGISTES CELEBRAN EL DARRER ANIVERSARI DEL SEU CRIM. Els seus crims contra la democràcia naren el triomf, s'ofendran arreu. L'aliança victoriosa dels exercits soviètics amenaça ja el territori propi. Els nazis avancen per França i Itàlia. LA TIRANIA DELS FALANGISTES HA ARRIBAT DANCE PEL NOBRE Poble, el poble de França, de tot el forç. Ja no es tracta únicament de cooperar en el desenvolupament o de comentar les seves i no al·ludor. Cal, per a tots els catalans, manifestar -FASCISSME!- contra el crim de la guerra.

del nostre poble, l'esperança que ens veiem en el demà, la voluntat de viure sota un règim de LLIBERTAT.

No demanem sacrificis inútils. La van de l'opressió poble anglès ens ha assegurat recentment el seu ajut per a l'èxit demà de la victòria. Els Estats Units, oficialment no són l'enemic d'estar entrats a Hitler. Davant del perill de febrer end de la post-guerra i dels darrers moments de la contesa, arribà un afany que aglutinà tot el nostre poble -traballadors i intel·lectuals, patres i mares- per salvar el nostre país. Aquest afany es condensa en un mot: LLIBERTAT !!

I en unes finalitats:

1. CONSTITUCIÓ D'UN GOVERN QUE GARANTI GABANTIES DE PAIS QUE DISCULGUI LA FALANGE.
2. RETORN A LES LLIBERTATS CONSTITUCIONALS I REVICIS DE LES INJUSTICIES FALANGISTES.
3. LLECCIONS QUE MANIFESTIN LA LLIBRE VOLUNTAT DEL NOSTRE POBLE.

Totes les organitzacions es posen a d'acord sobre aquestes bases mínimes que asseguraran el futur demòcrata del nostre poble. Es precisa, ja ara, proclamar davant del món la nostra voluntat de realitzar-les. Només reiniciar ésser llibres si sabem començar de nou la llibertat. Avui, ja no pot ésser una excusa la IMPERICIÓ d'assistir a les manifestacions feixistes, o d'enderrocar els balcons. Avui tots els que estimem la llibertat han de demostrar-la. Els que s'equivoquen davant el passat, tenen ara ocasió d'equivojar-se.

La consigna és única i no comporta perills:

- NO ASSISTIU A LES MANIFESTACIONS FEIXISTES!!
 BOICOTEEU TOTS ELS ACTES DE LA FALANGE!!
 NO ENDERROQUEU ELS BALCONS!!

La victòria s'apropa. El 18 de Juliol de 1944 demostraran que el poble sabrà ésser digne d'ella.

FRONT DE LA LLIBERTAT

EL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, 1939-1945

El Partit Socialista Unificat de Catalunya en abandonar Catalunya, el febrer del 1939, juntament a ladels altres partits i organitzacions republicanes i nacionalistes catalanes, després de la desfeta, invadida Catalunya per les tropes feixistes i "nacionals", era un partit jove, tenia dos anys i mig d'existència, heterogeni d'origen-el constituïren la J.S.C., P.C.P., P.C.C., i la F.C. del P.S.O.E.- i de composició posterior- a la fundació 7.000 militants; 1937, 60.000, i 1939, 90.000, de procedència social diversificada-, sense una maduració ideològica ni política i ni molt menys homogeneitzada. Amb tot aquest bagatge es veié forçat a afrontar a l'emigració la dispersió física dels seus militants i de la direcció -camps de concentració francesos, o bé escampats per França, Mèxic, Xile, Republica Dominicana, Rússia, camps d'extermini nazis, etc.- i a Catalunya a suportar tot el pes de la derrota, de l'opressió nacional y la repressió i el terror del "franco-falangisme",és a dir del "feixisme a l'espanyola". Afegint a tot això l'aïllament en que es trovà a la postguerra.

Inmediatament després de la desfeta de Catalunya i encara no derrotada del tot la República espanyola el P.S.U.C. s'imposà una sèrie de tasques per afrontar la situació en que es trobava com a partit i en que es trobava Catalunya i la resta de l'estat espanyol. Les tasques que es dugueren a terme durant els primers anys de postguerra foren: fer el balanç de la guerra i del paper jugat en la mateixa per Catalunya i pel P.S.U.C., per tal de sortir al pas de les acusacions que a certs nivells repúblicans, però sobretot del P.C.E. i les Joventuts Socialistes Unificades, que afirmaven que Catalunya i el P.S.U.C.

eren responsables de la pèrdua de la República espanyola; conexió amb els militants dispersos i reorganització del partit a Catalunya i allà on hi haguessin militants, reberien ajuda en aquest sentit del partit Comunista dels llocs on es reorganitzà el P.S.U.C. -França, Mèxic, Xile, etc.-; dotar-se d'una estructura de partit adient a les circumstàncies homogeneitzant a tota costa ideològicament i orgànicament -bolxevitzar el partit per a que fos un autèntic Partit marxista-leninista-; ocupar el lloc que com a partit de la classe treballadora de Catalunya li corresponia a través d'una línia i actuació polítiques adequades.

La trajectòria política del P.S.U.C. durant els anys 1939-1944, períodes en que afrontà principalment les tasques esmentades, es pot dividir en tres etapes: 1/ del febrer del 1939 a finals d'agost del mateix any en que fou signat el pacte germano-soviètic; 2/ des del començament de la guerra mundial-setembre següent- fins el juny del 1941 en que l'Alemanya nazi invadí els territoris de la Unió Soviètica; 3/ des del juny de 1941 als finals del 1944 i principis del 1945 en que la direcció del partit es traslladà a França procedent de Mèxic.

Només atravessar la frontera catalano-francesa i mentre la inmensa majoria de refugiats republicans en terres de França eren internats en camps de concentració, el Comitè Executiu del P.S.U.C. va reunir-se a Perpinyà el 15 de febrer i va decidir enviar una carta al President del Govern de la República Juan Negrín en la que a més d'exposar les males condicions en que es trobaven els soldats republicans, mostrava la preocupació davant del fet que aquests soldats no fossin traslladats cap a les zones en les que encara s'estava en

guerra i es mostrava partidari de continuar la guerra a tota costa i d'incorporar-hi la part de l'executiu republicà que era en terres catalanes de França i rebutjava qualsevol eventualitat que conduís a l'entrega dels soldats a Franco i, com a mal menor, acceptava que quedessin com una mena de reserva a disposició del govern francès.(1).

A primers de març i concretament els dies 2 i 3, instal·lada a París la direcció del Partit, va celebrar-se una reunió del Comitè Central del P.S.U.C. Reunió que és coneguda sota el nom de "Reunió d'Anvers", ja que per raons de seguretat es feu públic aquest lloc com el de celebració de la reunió.

De la vuitantena de delegats que hi assistiren, ho feren tots els que havien pogut evitar l'internament als camps de concentració de França i altres que havien sortit clandestinament d'aquests-per a retornar-hi després-camps. A la reunió Joan Comorera llegí l'informe que serví de base de discussió; al final fou elegit un nou Comitè Executiu del Partit. Segons Joan Comorera a la reunió del C.C. a "Anvers"(2):

"Varem concretar les primeres responsabilitats per la pèrdua de Catalunya. Varem afirmar sense reserves i sense febleses la nostra voluntat de continuar la lluita a la zona Centre-Sud, a la qual devia traslladar-se el nostre Secretari General i altres membres de l'Executiu. Varem establir les línies generals de treball a realitzar en els camps de concentració i les mesures a prendre per ajudar a les desenes de milers de companys, en ells tancats i maltractats pels butxins del imperialisme francès. Varem fer front coratjosament, i varem vèncer la maniobra contrarrevolucionària d'aquells que culpaven a Catalunya en runes i plena de sang i de llàgrimes i el seu màxim exponent d'heroisme, d'abnegació i de sacrifici, de conseqüència política i de patriotisme, el P.S.U.C., del cos del qual per mil ferides rajava la sang generosa, d'una derrota que la traïció interior i exterior feren possible. Varem redreçar la moral i refermar la unitat del nostre partit que tronto-

llava a sacsejades per la realitat aclaparadora de la derrota i de l'exili en terra inhospitalària i per a l'assalt d'enemics coneguts uns i nous altres en aquesta activitat oberta de greuge i provocació. Vàrem tenir ben en compte l'experiència dels Partits germans que sofriren abans que nosaltres, la derrota momentània i l'exili, en declarar que el P.S.U.C. mai no seria un partit d'emigrats que sempre seria un partit de lluitadors de cara a Catalunya, per la seva reconquesta i reconstrucció. Varem depurar els nostres rengles d'elements desertors i oportunistes i vàrem enfortir la disciplina interior sancionant aquells companys que l'hora crítica de Catalunya no compliren degudament amb el seu deure(3)

Varem elegir una nova direcció, la qual havia de topiar desseguida amb la traició Casado-Mera-Miaja-Besteiro i amb un agreügement inhumà del tracte donat per la reacció imperialista francesa als nostres combatents, direcció que en conjunt ha sabut complir amb el seu deure, pagant, però, necessàriament el preu d'una inexperiència en una situació nova i tràgica. En la història del nostre P.S.U.C., el Comitè Central d'Anvers va escriure una de les pàgines més brillants i profitoses".(4)

L'informe aprovat en l'esmentada reunió fou publicat sota el títol Presència de Catalunya en la guerra per la independència.

(5). En l'informe es feia una anàlisi valorativa de l'actuació de Catalunya i del P.S.U.C. durant la guerra d'Espanya, una aproximació a les causes de la caiguda de Catalunya i unes propstes d'actuació. Se sortia al pas d'una acusació, divulgada subterràniament pel Buró polític del P.C.E., segons la qual la guerra d'Espanya l'havien perduda els republicans per culpa de Catalunya i del P.S.U.C. Per aquesta raó, la primera part del text aprovat posava de relleu la contribució de Catalunya com a nació i com a poble a la guerra, per acabar afirmant que Catalunya i amb ella el P.S.U.C. havien complert amb el seu deure.

Afirmant que els "bolxevics tenim una norma d'actuació" a l'hora de les anàlisis reconeixia:

Indiscutiblement el C.C. del P.S.U pot envisatjar sense temença les conseqüències de la discussió del que s'ha fet a Catalunya fins el moment de passar la frontera. El P.S.U. ha tingut, no devem ocultar-ho, moltes febleses, degudes en part, a la heterogenitat originària de la seva constitució i a la seva juvenesa i, en part, als errors que hagin pogut tenir els seus dirigents en prendre acords i assenyalar directives, però sobretot, en el control executiu del mateixos. Però, podem arribar a la conclusió de que en conjunt i en la perspectiva històrica, la política del P.S.U. ha estat encertada, les seves consignes han estat justes, les seves previsions han estat exactes i podem afirmar que no s'hauria perdut Catalunya i la sort de la República no estaria en tan greu perill com es troba ara, si la força de convicció i acció del P.S.U. hagués estat com nosaltres propugnàvem. No s'ha d'entendre per això, que aquests acords i previsions exigien els plens poders per el P.S.U., sino simplement un millor tracte i una més justa comprensió per part del Govern de la República i de certs Partits i organitzacions antifeixistes espanyols.

En el curs de la nostra guerra el P.S.U. ha anat fixant la seva posició d'una manera clara, resolta i públicament. Els nostres informes i manifestos i les resolucions dels nostres plens, conferències i Comitès Centrals, en són una prova decisiva. Aquesta claredat i decisió caracteritzen les consignes generals que ens han agermanat i unit tant fervorosament al P.C. d'Espanya i aquelles altres específiques que ens corresponien en la nostra funció de partit guia, de partit únic del Proletariat de Catalunya. Cal, però, prevenir-se des d'ara contra una maniobra sumament perillosa i que no ha d'esser compresa en el capítol general de les causes de la derrota i de les responsabilitats de cadascú. La maniobra és tant més perillosa quant en ella han caigut determinats nuclis de camarades i la propia direcció de la J.S.U. catalana. Consisteix en afirmar que Catalunya i el P.S.U. son els majors culpables de la derrota, per no haver volgut lluitar els catalans, i perquè el P.S.U. no ha sapigut movilitzar les masses i altres coses per l'estil. El propòsit de la maniobra és clar: enmetzinar les relacions de catalans i castellans, entre el P.S.U. i el P.C., portar aquest enmetzinament a la Zona Centre-Sur on tants milers de catalans lluiten, i accelerar, per tant, la derrota completa de la República. La nostra reacció contra aquesta bruta maniobra ha d'esser fulminant, com ho serà i ja ho és en el P.C.

Catalunya ha complert amb escreix el seu deure, ho ha donat tot sense regateig, a la causa comú. Es poden establir dos períodes en la lluita de Catalunya. El primer va del 19 de juliol al "putsch" contrarrevolucionari de Maig i el segon, de Maig al moment de passar la frontera. El 19 de juliol, Catalunya, els seus obrers i pagesos, la seva mememstralía, colze a colze amb la força pública comandada unicament per la Generalitat, va vencer amb rapidesa fulminant un Exèrcit que va sortir tot ell de les casernes, cas únic a Espanya. (...)

Catalunya ha complert amb escreix el seu deure. Les llars catalanes totes elles endolades i moltes anihilades, les terres ermes, les fàbriques cremades, les ciutats destruïdes, Barcelona en llaga viva i, els centenars de milers de catalans que han preferit la misèria i la tristesa de l'emigració a una vida d'esclavatge en són testimonis dramàtics. Potser si que Catalunya va tenir una feblesa: la feblesa de la confiança excesiva. Confiava en el Govern de la República, confiava en la direcció militar de l'Exèrcit, i d'aquesta confiança neixia la serena fermesa amb que va seguir el desenvolupament de l'ofensiva. La primera sorpresa per la derrota ha estat Catalunya i no la temia ni l'esperava i d'haver-hi hagut una política de més confiança en ella, l'esforç que hagués calgut per a impedir la derrota ella mateixa l'hauria exigit. L'atac contra Catalunya és una maniobra de provocació i com a provocadors i agents de Mussolini han d'esser tractats tots els que se'n facin ressò.

El P.S.U., amb els seus errors i febleses, ha complert el seu deure. L'ha complert fins el darrer moment. No ha defugit cap responsabilitat. (6).

Un cop fet el balaç de la guerra i exposades les causes de la desfeta de Catalunya, l'informe passava a analitzar les perspectives de treball de partit en les condicions del moment. Es considerava que encara era possible continuar la resistència i que es comptava amb prou recursos per a dur-la endavant i que la inestabilitat internacional hi podria ajudar. Però per a resistir calia elaborar una veritable política de resistència, rectificanc l'anterior. I el que una política justa de resistència im-

posava era "un govern fort, depurat d'elements febles, vacil·lants o traidors. Un Govern de màxim front popular, si és possible o de partits i organitzacions que, junt amb nosaltres vulguin resoltament continuar la lluita".(7).

Pel que feia referencia al partit, considerava que "en primer terme i per damunt de tot", calia mantenir i enfortir la unitat del partit. Per una banda perquè seria el "blanc preferit, i millor, el blanc únic del feixisme internacional i del traïdor Franco" ja que contra ell serien movilitzades tota mena d'injuries i d'agents provocadors, entre els que incloïa trosquistes, faistes, caballeristes, catalanistes, que havien traït a Catalunya, perquè seria l'única força popular veritable que organitzaria la lluita efectiva a Catalunya i que arrossegaria vers ella les demás formacions populars catalanes. A més davant el fet que unitat i emigració eren oposats, el P.S.U.C. es proposava no ser mai un partit d'emigració i seguir essent un partit de lluitadors:

A França o allí on sigui, només hi han de viure els companys necessaris pel treball de direcció que calgui realitzar. Els quadres del Partit, l'actiu del partit, en la mesura possible, hauran de tornar a Catalunya per a reforçar l'exèrcit de camarades, els catalans honrats que ja treballen contra els invasors i la resta haurà d'esser per Amèrica, en el sí de les dinàmiques colònies catalanes i per movilitzar les masses i per la zona Centre-Sur. El treball fecond, la movilització permanent dels companys en la lluita per l'alliberament de Catalunya, no solament conservarà sà, fort i unit el P.S.U. sinó que ens portarà en un plaç relativament curt a la victòria.(8).

A la unitat en el sí del P.S.U.C., s'hi havia adjuntat la unitat amb el P.C.E., que no havia de ser una unitat formal sino cordial i efectiva.

L'informe afirmava de manera arriscada que "després de la derrota soferta a Catalunya, no hi haurà al nostre país més for-

ça organitzada i amb voluntat de respondre heroicament a les esperances i a la confiança del poble esclavitzat que la nostra" a més el P.S.U. ha d'esser el Partit únic de la classe treballadora i de la pagesia catalana i, també, el Partit de tots els catalans honrats que lluiten contra la tirania feixista:

[El P.S.U. ha d'esser el Partit únic de la classe treballadora i de la pagesia catalana i, també, el Partit de tots els catalans honrats que lluiten contra la tirania feixista. Partit únic de les masses catalanes que estimen Catalunya i la volen "rica i plena", haurà d'esforçar-se però, per fer reviure les forces tradicionals, cercar contacte amb elles i esdevenir, per consegüent, el Partit motor, dirigent d'una veritable Aliança Nacional Catalana contra els invasors, El P.S.U., ha estat el partit proletari autènticament català, el que ha incorporat la massa obrera catalana al moviment obrer internacional, el defensor més actiu i més sensible de les llibertats catalanes i aquesta característica l'hem d'acquetuar per a que pugui respondre sense vacil·lacions, sense contradiccions, a la seva missió històrica. L'hem d'acquetuar éssent més fermament soldats de l'internacionalisme proletari, fidels dirigents i executors de la concepció revolucionaria de la reconquesta de Catalunya, remei únic per a no caure en les febleses, inocentades i claudicacions del nacionalisme petit burgès. (9).]

A l'informe s'afirmava que malgrat la voluntat del feixisme d'anorrear Catalunya, aquesta nació no renunciaria mai a la seva personalitat històrica, al seus drets nacionals, a la seva llibertat. I Catalunya tornaria a ser lliure a l'hora i al moment que Espanya foratgités invasors i traidors. Però l'obra d'alliberament de Catalunya seria obra de tot el poble i de tots els partits i organitzacions antifeixistes:

L'alliberament de Catalunya no serà l'obra d'un sol Partit ni d'uns quants catalans més clarividents o més resolta a continuar la lluita. Serà l'obra de tots els partits i organitzacions antifeixistes, de tots els catalans honrats. El P.S.U. s'ha d'esforçar per a refer el Front Popular i ha

de declarar que pel camí de la unitat obrera, de la unitat antifeixista, de la unitat en la lluita dels pobles hispànics, guanyarem la victòria. Catalunya no ha perdut la confiança en els seus Partits ni en les seves Organitzacions sindicals i confia que sabran comprendre el seu immens dolor i que, per a posar-hi ràpidament terme, sabran eliminar mesquineses. Catalunya no sabrà oblidar ni perdonar mai els homes, partits o organitzacions que en aquesta hora suprema regategin el compliment del seu deure envers ella i tota la humanitat avançada i progressiva.

El símbol de la unitat catalana en la sort i en la dissort és el Govern de Catalunya. Perduda circumstacialment Catalunya, seria un error històric no mantenir el Govern de la Generalitat presidit per Companys. En la seva constitució actual o en una més restringida el govern de Catalunya ha de continuar i ha d'ésser per a tots els catalans l'afirmació de la continuïtat de la lluita i de confiança en el demà.(10).

L'informe presentat per Comorera acabava amb la reafirmació de que el P.S.U.C. mantenia la seva personalitat, la seva indiscutible unitat, la seva disciplina bolxevic en el si de la Internacional Comunista.

En aquesta mateixa reunió d'Anvers fou elegit un nou Comitè Executiu, Joan Comorera fou confirmat com a Secretari General i Miquel Valdés, Miquel Serra i Pàmies, Josep Del Barrio, J. Garcia (Matas), Josep Miret, Josep Marlés i Rafael Vidiella foren elegits per a responsabilitzar-se de la direcció de P.S.U.C.(11).

Per a completar el pensament polític del P.S.U.C. en els dies immediats a la caiguda de Catalunya i primers de la resistència i exili cal tenir en compte un altre document important, La línia nacional del P.S.U. de Catalunya ; Document que fou presentat per Joan Comorera com a ponència al Comitè Central i fou aprovada el més d'abril del mateix 1939 i més endavant presentada i aprovada pel secretariat de la Internacional Comunista.(12).

Deixant de banda les qüestions que feien referència a la concepció de la nació i, en general, a tot el problema nacional, la ponència plantejava en termes polítics la reivindicació nacional

dins en el marc de la conjuntura que atravessa Catalunya.

Partia de la base que el feixisme volia eliminar de socarrel les nacionalitats existents a l'estat espanyol, però contràriament a aquesta voluntat del feixisme, el P.S.U.C. mantenia la convicció de que el problema de les nacionalitats si s'aguditzava podia esdevenir el més corrosiu del règim feixista i per això havia de merèixer una molt especial atenció per part del partit; a més, en aquest punt Catalunya s'havia de convertir en el "talló d'Aquil·les del traïdor Franco". En aquella etapa de la història de la reivindicació nacional de Catalunya els treballadors i camperols, segons la ponència, s'havien convertit en els dirigents del moviment nacional català i eren el veritable definidors d'aquest moviment. I, degut al fet de que aquests sectors socials se sentien "forts i esperonats per una experiència reixida d'emancipació econòmica que durà tant com a la guerra", el retorn a la legalitat estatutària anterior resultaria insuficient i seria necessari anar més enllà. I com que el P.S.U.C. tenia la voluntat de ser el líder indiscutible i l'aglutinant únic de tots els catalans honrats havia de tenir una línia nacional pròpia i autònoma i ser l'hereu de Macià.

La conclusió era que el P.S.U.C. havia de tenir una línia clara:

"El P.S.U.C. no pot limitar-se a una posició de recolzament a tendències alienes de separatisme. El P.S.U.C. no s'ha de prendre en més o menys encertades generalitzacions sobre els drets dels pobles a disposar lliurement dels seus destins. La seva línia ha de ser afirmativa i concreta i de tal naturalesa que per ella esdevingui automàticament, el líder indiscutible del Front Nacional de Catalunya, l'aglutinant únic de tots els catalans honrats que lluiten per alliberar la pètria de traïdors i opressors, de colonitzadors estrangers i de feudals agraris castellans i que a la vegada, impideixi que el moviment nacional català degeneri en nacionalisme petit burgès, de reaccions histèriques i sense perspectiva històrica"

I per tant el P.S.U.C. havia de tenir una línia pròpia:

"El moviment marxista-leninista ha de tenir una línia nacional pròpia, no una còpia rescalfada de la línia republicano-socialista-anarquista: una línia staliniana. Es just que el Partit Comunista d'Espanya defensés de manera resolta i pública el dret de Catalunya a separar-se totalment d'Espanya. Es just que el P.S.U.C. digui que en la reivindicació i execució dels seus drets nacionals, Catalunya ha de refermar la seva unió amb els altres pobles hispànics. Però el P.S.U.C. ha de tenir una formulació catalana del problema nacional català, que no s'oposi a l'evolució històrica de Catalunya, que no enforteixi el feixisme antinacional, que afavoreixi la lluita agermanada dels pobles hispànics contra l'enemic comú. Car, amb una formulació justa, l'hereu de Macià no serà un altre Macià, serà el P.S.U.C."

I si es volia recollir l'herència de Macià, s'havia d'enlaira r la seva bandera que era la bandera de la República catalana, refeta segons les característiques del PSUC i amb contingut social-econòmic.

"El P.S.U.C., per consegüent, opina que la seva línia nacional ha d'ésser formulada d'aquesta manera: Catalunya lluita per una República Catalana, per una República Espanyola, creada per la unió lliure de les Repúbliques hispàniques, iguals en drets."

Poc temps després de que fos aprovada la ponència pel Comitè Central del P.S.U.C., el 19 d'abril, Joan Comorera, el mes de maig, i miquel Serra i Pàmies i Josep Del Barrio, el juny, anaren a Moscou on presentaren informes i documentació respecte la valoració de la guerra d'Espanya i el seu resultat i presentaren les alternatives que al seu criteri calia oferir d'acord amb la situació del moment, per tal de discutir-ho tot conjuntament amb el secretariat de la Internacional Comunista. Entre la documentació hi havia la ponència a la que s'acaba de fer referència. En les reunions mantingudes amb la Internacional

Comunista la delegació del P.S.U.C. va fer la sol·licitud d'elevar aquest partit a Secció Catalana de la Internacional Comunista, cosa que va ser aprovada per unanimitat, malgrat que els estatuts de la I.C. no acceptessin més d'una secció per estat. El P.S.U.C. fou acceptat com a Secció Catalana de la I.C. pel seu paper durant la guerra d'Espanya i la seva actuació com a partit de govern a Catalunya i pel que suposava d'exemple i experiència en l'aplicació de la línia adoptada pel VIIe Congrés de la I.C. en relació a la perspectiva de constituir partits únics de la classe obrera en el marc de la política de Fronts Antifeixistes i Front Únic del Proletariat (13). Rafael Vidiella fou anomenat delegat del P.S.U.C. a la Internacional Comunista.

El primer document del P.S.U.C. com a Secció Catalana de la Internacional Comunista fou un extens article de Joan Comorera redactat a Moscou (14) i que és conegut sota dos títols: Catalunya unida es recrejarà (15) i Catalunya no és sotmetrà (16). En ell el Secretari General del partit explicava els propòsits del feixisme espanyol sobre Catalunya i manera de realitzar-los a través de l'opressió i la repressió més violenta que mai hagués sofert Catalunya; feia una valoració de la trajectòria del ressorgiment nacional català i de l'actuació dels catalans durant la guerra d'Espanya, per acabar exposant quin era el camí que asseguraria la victòria de Catalunya:

El camí de la victòria és la resistència a ultrança realitzada mitjançant la més sòlida unitat. Unitat interior entre tots els catalans honrats, aplegats en una Aliança Nacional de Catalunya neta de bandits, de sabotejadors, de traïdors: d'incontrolats, de trosquistes, aliats antics i novells del renegat Franco. Unitat entre els catalans honrats de l'estranger, els lluitadors, els que no som ni volem ésser emigrats; els que no tenim ni volem altra ambició que la de batallar sense mirar esforç ni sacrifici per la reconquesta de la Pàtria malaurada. Unitat entre tots els catalans, es trobin on es trobin sota la bandera barrada de l'Aliança Nacional

de Catalunya, entre els catalans de la llar, els empresonats, els confinats, els exiliats, lligats per un sol pensament, per una sola voluntat: alliberar la Pàtria estimada, foragitar-ne els lladres i assassins i els bords que els hagin ajudat. Unitat ferma, cada vegada més ferma, de Catalunya amb tots els altres pobles hispànics. L'enemic dels pobles hispànics és sempre el mateix: és Franco, és Hitler, és Mussolini. Només la unitat ens ha permès plantar cara a l'enemic prop de tres anys. Només per la unitat hem pogut demostrar al món com sap lluitar un poble que estima la seva llibertat. Ara, perdudes momentàniament Catalunya i la República democràtica espanyola, solament amb la unitat refermada podrem reconquerir-les. Mai no podríem foragitar el feixisme carnisser d'homes i de pobles si la unitat quan és més necessària fos trencada. El feixisme acceptuarà els seus mètodes terribles damunt Catalunya, multiplicarà intencionadament les ferides als sentiments més pregonos dels catalans, confinarà els catalans més dinàmics a zones de misèria i incomprensió, provocarà les agressions de nuclis espanyols mercenaris o equivocats a Catalunya, és valdrà dels catalans bords per tal d'oposar el nostre poble als altres pobles hispànics amb el pretext de combatre un separatisme provocat des de dalt, agreujarà encara més la repressió, cobejant ésser, sota la bandera de la unitat espanyola, l'aglutinant dels espanyols contra els catalans. El nostre poble però experimentat en la lluita intl.ligent i constructiu no es deixarà agafar per tan grogler parany. Catalunya no renuncia, no renunciarà mai a la seva personalitat històrica, als seus drets tradicionals, a la seva llibertat. Catalunya, però sap que tornarà a ésser lliure a l'hora i al moment en què junt amb tots els pobles hispànics foragiti del sòl espanyol invasors i traïdors.(17)

El document acabava afirmant que Catalunya no havia estat vençuda i que trobaria l'energia i l'heroisme necessaris per a reneixer de nou en el si de la República Espanyola, democràtica i lliure." Traïdor Franco, mai, mai, mai, no sotmetrás Catalunya ! I Catalunya tornarà a ésser rica i plena!"

Una nota interessant i significativa d'aquest article de Comorera és la interpretació que feia del naixement del P.S.U.C. el Juliol del 1936 i que revela la voluntat d'anar cap a Homogeneització i bolxevització del partit, justificant-se en una

reinterpretació de la formació del partit:

"Els dirigens dels partits marxistes, amb audàcia Bolxevic, al cap de tres dies de vençuda la sublevació militar varen crear el Partit Socialista Unificat de Catalunya, adherit a la Internacional Comunista, resolt a esdevenir un veritable partit homogeni, monolític de ferma línia política bolxevic, marxista-leninista"

Peró la voluntat expressada pel P.S.U.C. de ser l'eix vertebrador de la lluita del treballadors catalans en contra del feixisme topà amb un fet de primera magnitud l'aïllament dels comunistes catalans i espanyols de la resta de forces republicanes.

Una dada indicativa és la determinació que tant el P.C.E. com el P.S.U.C. manifestaren de reconèixer i recolzar al govern de Negrín a la seva legitimitat, i es vincularen al Servicio de Emigración de los Republicanos Españoles (S.E.R.E) mentre la resta de partits i organitzacions—exceptuant un sector del P.S.O.E.— recolzar en una Comissió Permanent de las Corts i creàren la junta de Ayuda a los Refugiados Españoles (J.A.R.E.) . Aquesta important divisió durá molts anys i només va interrompre's durant l'existència del Govern de la Generalitat de l'exili (temporalment) en el que Joan Comorera fou nomenat conseller. Al temps de l'aïllament del P.S.U.C. respecte les demás organitzacions republicanes i nacionalistes catalanes, es feu manifesta la progressiva vinculació del partit dels comunistes catalans a la política del P.C.E.

A la França el mes d'agost del 1939 fou publicat un setmanari que duís una capçalera "Catalunya/Catalogne", Journal hebdomadaire, Organ des immigrants Catalans (Paris) i que deia estar "al servei de tots els catalans honrats

dintre l'Alianza Nacional de Catalunya" (18) D'aquest setmanari en foren publicats cinc números els darrer dels quals data del 2 de setembre del 1939.

Amb tota seguretat al seu darrera hi havia el P.S.U.C. i el grafisme de la capsalera era el mateix que tindria "Catalunya", equivalent català de la Unión Nacional Española preconitzada pel P.C.E. El Setmanari donava informacions sobre la situació de Catalunya sota l'opressió feixista i tractava de qüestions relacionades amb l'exili polític català .

La segona etapa del P.S.U.C. en aquest període està presidida per la signatura del pacte germano-sovietic a finals del mes d'agost del 1939 i dels primers temps de la guerra mundial.

El partit durant aquest període intentà resoldre els problemes organitzatius procurant constituir seccions a cada país on hi havia anat a parar militans seus i estructurar una xarxa organitzativa i d'actuació política, traslladar la direcció a Mèxic arran l'ocupació nazi de França i afrontar els problemes relacionats amb la voluntat i determinació de bolxevitzar el partit i els derivats de la dels comunisme internacional i pròpia davant la guerra mundial i de l'aïllament respecte les demés organitzacions republicanes i la progressiva vinculació a la política del P.C.E.

Els països on tingué una relativa importància la reorganització del P.S.U.C. i s'hi constituïren seccions foren principalment Mèxic, Xile, Uruguai, República Dominicana, Cuba, Estats Units d'America de Nord (Nova York), Gran Bretanya, França la U.R.S.S. i naturalment Catalunya. (20).

A mexic fou el país on es congregares més militants del P.S.U.C. i on s'instalar la direcció i des d'on va ser

dirigides les activitats polítiques i reorganitzatives del partit arreu del continent americà. Al principi actuaren a través del l'Orfeó Català, però degut a diverses problemes i tensions derivades de la situació del P.S.U.C. respecta a les demés organitzacions catalanes, va crear l'Agrupament d'Òmnibus de Catalunya (1941) i més endavant el Casal Català (1943). A Mèxic organitzà l'ajuda als republicans exilats i va publicar "Catalunya" amb el pretenció subítol de "Portaveu dels Catalans d'Amèrica" amagant la dependència política respecta el P.S.U.C., el quinzenari sortí el 18 de febrer del 1940 i tingué una continuïtat més o menys regular, segons les èpoques, fins a primers del 1961 essent publicats a ratlla dels 260 números. També i vinculat amb el Partit Comunista de Mèxic, publicà el "Butlletí" de la Comisió Catalana del P.C.M." del qual es tenen referències de que es publicava l'abril del 1940.

A Xile arran de l'arribada del "Winnipeg" el 3 de setembre del 1939 va constituir-se un nucli important del P.S.U.C. que rebé un fort suport del Partit Comunista Xilè, un dels més importants de Sudamèrica. El grup comunista català col·laborà a "El siglo" periòdic del P.C. de Xilè, i edità pel seu compte "Retorn" que data de principis del 1941 i del que se sap que el juny del 1946 fou publicat el número 40. Foren responsables de la secció de Xile Josep del Barrio, Evarist Massip i Felip García Matas.

A França i a la Gran Bretanya el pacte germano-soviètic complicà molt la vida dels comunistes catalans i espanyols. A França s'incorporaren a través de diverses maneres a la lluita antifeixista (legió estrangera, treballs de fortificació, resistència, ect..)

i a la Gran Bretanya el reduït grup que hi havia a Londres feu d'enllaç amb Amèrica i publicà un butlletí que a

cada número cancia de capçalera: "Combat", "Lligam", ...

(21). A la Unió Soviètica foren pocs els militants del P.S.U.C. que hi anaren i encare molt escollits .

A l'interior de Catalunya - si bé amb la retirada no va deixar-se substituir de una marxa clandestina, es tenen referencias de que el mes d'agost del 1939 es constituí el primer Comitè Local de Barcelona amb militants procedents de l'exèrcit que al final de la guerra es trobava a la zona Centre-Sud , però que amb la detenció d'una quarentena de militans organitzats a Barcelona i a les ciutats altres de Catalunya sota la direcció de Alexandre Matos Herrero "Julio" quedà destruïda la primera organització catalana.(22), A partir d'aleshores el lloc de reorganització foren les presons, principalment la presó Model de Barcelona on segons testimonis de Soler Barrerá foren confeccionats clandestinament dos o tres "Treballs"(23).

I no fou fins al 1942 que es crearen grups organitzats d'organització regulars definitius a base de militants que anaven sortint de les presons. Ara bé fins el 1945 almenys son molt escasos els militants del P.S.U.C. organitzats a l'interior de Catalunya.

Leandre Colomer, en el seu treball diverses vegades citat sobre Comorera, en l'activitat del P.S.U.C., durant el 1939-1943, resumeix l'ambient en el que es reorganitzava el partit en el primers temps de la postguerra civil:

" a la manera de resum podem concloure que la pràctica del militant del P.S.U. en els moments de la seva reorganització després de la guerra es caracterizava, a grans trets, i amb les particularitats pròpies de cada país on s'establí un nucli regulars, per: a) una agudització de les tensions amb els altres partits republicans de resultes de l'aplicació d'una determinada política que

era la conseqüència de l'anàlisi que es feia de la guerra mundial que llavors començava, i en la qual hi tenia un lloc destacat la denúncia de la democràcia com a sistema de govern; com a conseqüència, també un augment de la confiança en les pròpies forces com a suficients per a dur a terme l'enderrocament del franquisme, és a dir, el que podriem dir un xovinisme de partit: b) un estrenyament de les relacions i dels contactes amb els partits comunistes dels països on actuaven els militants del P.S.U.C., així com la utilització d'altres de noves, per tal de servir-se'n com a plataforma de les seves campanyes polítiques; c) una progressiva vinculació, cada cop més estreta, amb les organitzacions del P.C.E., per tal de fer front al marginament en que s'anava submergint en aplicar la política de denúncia de les potències occidentals en el conflicte que havia esclatat: en el seu cas una vinculació dependent de la Internacional Comunista; i d) la configuració del marxisme-leninisme com un instrument de lluita ideològica i de cohesió interna del partit. (24).

Com s'ha anat ja apuntant diverses vegades una font de conflictes interns i externs del P.S.U.C. fou la signatura del pacte germano-soviètic i la interpretació que el comunisme, i amb ell el P.S.U.C., donava sobre la guerra mundial.

Un document del partit en aquest respecte serà útil per exposar les idees assumides oficialment per P.S.U.C. sobre aquest punt. El document és la declaració del Comitè Central signada a Amsterdam (25), l'abril del 1940, i que duia per títol Per l'alliberació Social i Nacional de Catalunya. En ell el C.C. del P.S.U.C. feia una anàlisi de

les causes de la derrota de Catalunya i de la República espanyola i de l'esclatament de la "guerra imperialista" i exposava la posició del P.S.U.C., "dels obrers i dels camperols" davant d'aquells esdeveniments, i en relació a la lluita dels pobles contra el règim de "dictadura terrorista de Franco i per l'alliberament social i nacional de Catalunya.

Definia la guerra mundial com una:

"Guerra imperialista preparada i provocada pel capitalisme agonitzant que busca amb ella donar sortida a un sistema per demés caduc, que cada dia es precipita més cap el fons d'un abisme" (26).

La guerra civil havia estat una guerra d'alliberació i d'independència, revolucionària i progressiva i el règim franquista era la tirania més sagnant i terrible mai soferta per Catalunya les raons de la pèrdua de Catalunya radicaven en l'acció internacional, la "nefasta" intervenció dels anarquistes, l'actuació dels "espies trotsquitzants" i de la dels dirigents burgesos d'E.R.C. i Acció Catalana, junt amb responsabilitats concretes de Companys, Aiguader, Sbert, Prieto, Azaña, etc..(27), i la única actuació correcta havia estat la del P.S.U.C.; valorava el pacte germano-soviètic com un gran pas a favor de la pau i negava que la segona guerra mundial -" que no tenia res a veure amb la guerra civil espanyola"- fos una guerra contra el feixisme i de defensa de les llibertats dels pobles; els estats democràtics havien estat els provocadors de la guerra i la U.R.S.S. era el "gran i lluminós defensor de la Pau i de la llibertat". Del que se'n derivava la necessitat de lluitar contra la guerra imperialista, que no era un combat que afectés als comunistes.

Es fals que aquesta segona guerra imperialista, sigui una guerra contra el feixisme i de defensa de les llibertats dels pobles. Es fals que els movils d'aquesta guerra siguin

idealistes i humans. Es fals que aquesta guerra defensi els interessos de la democràcia i del poble, com pretenen demostrar els imperialistes i els seus lacais de la Segona Internacional.

Aquesta guerra no és cap guerra justa, d'alliberació contra l'enemic exterior, ni d'alliberació del poble de l'esclavatge del capitalisme, ni d'alliberació de les colònies del jou dels imperialistes. Aquesta guerra no té res de comú amb la guerra que va sostenir el nostre poble contra les capes més negres i reaccionàries aixecades en armes per a esclavitzar-lo, i contra els exèrcits de la invasió que ara es mantenen en pla de colonitzadors del país. Aquesta guerra va contra els interessos de les masses populars i dels pobles lliures, és una guerra de defensa dels mateixos interessos que l'any 1914 varen provocar la gran carnisseria, la mort de tants milions d'éssers humans. (28).

I si les democràcies eren provocadores, la política de la Unió Soviètica era la justa, la bona i honesta:

Solament la política independent, de Pau i defensa dels pobles tan saviament realitzada per la URSS i al seu davant el gran i genial Stalin, ha pogut desfer momentàniament la maniobra dels imperialistes i demostrar que la URSS es l'únic país que vetllant per la integritat de les seves fronteres, defensa al mateix temps els interessos de la Pau i de la llibertat dels homes, apoiant-se en la força del seu gloriós exèrcit Roig, la seva gran Economia Socialista, i amb la voluntat fèrria i unànime del poble soviètic, fidel seguidor de la veu del seu Partit Bolsxevic i de la gloriosa Internacional Comunista.

Nosaltres saludem en la URSS i la Internacional Comunista la seva justa política de Pau i d'ajut als pobles que lluiten contra els seus agresors i per la seva independència. Nosaltres saludem en la URSS i el seu gloriós Exèrcit Roig l'alliberació dels pobles d'Ucrania i de Bielorrússia incorporats a la gran família socialista de pobles lliures. Nosaltres saludem en el poble Soviètic i la Internacional Comunista, els millors amics de Catalunya i Espanya en la seva lluita contra Franco i la invasió estrangera, i diem que davant els perills d'agressió al gran poble Soviètic i en contra dels seus enemics que són els nostres, estem disposats a complir amb el nostre deure revolucionari, a defensar amb les dents la Gran Pàtria del Socialisme, baluard de la Pau i dels pobles lliures. (29).

En aquesta declaració no només es responzabilitzava als països democràtics i als partits i organitzacions republicans de la derrota de Catalunya i de la República espanyola, sino que, a més, s'els acusava de fer en aquells moments una política anti-catalana, actuant en contra dels interessos i la voluntat dels pobles català i espanyol:

Per altra part, són França i Anglaterra els que estan realitzant esforços de tota mena per atraure a la seva òrbita imperialista la guerra de Franco i al poble espanyol. Darrerament hem vist com amb l'ajany de conseguir-ho, Anglaterra ha fet un emprèstit de dos milions de lliures, i com junt amb França han establert tractats comercials que salvin el règim falangista del caos interior en que es troba i el posi en bones condicions d'esser un bon instrument per als seus interessos imperialistes.

Això no vol dir, però, que l'imperialisme franco-anglès no maniobri en altres direccions en previsió que Franco es resisteixi a marxar amb ells. En la realització dels seus plans, els Governos reaccionaris d'Anglaterra i França troben uns magnífics col.laboradors en tots aquells que, incapaços d'esser fidels a la causa per la qual han lluitat, lluiten i sofreixen els pobles català i espanyol, s'han decidit per damunt de tot a ésser uns dòcils criats dels imperialismes, a servir de palanca a qualsevulla classe de maniobra que interessi al clan reaccionari d'Anglaterra i França, encara que aquesta vagi dirigida contra la vida i la llibertat d'aquets pobles. En aquest ordre veiem com es desenrotllen una serie de fets des dels intents de restauració monarquica a la instauració d'una República a base d'elements reaccionaris repudiats i traïdors dels pobles català i espanyol, com Gil Robles, Portela Valladares, Maura, Martínez Barrio, Prieto i altres personatges de sinistra memoria. I en la mateixa linia de maniobres veiem com Anglaterra i França estimulen les activitats separatistes d'Aguierre, Companys i d'altres disposats a jugar la carta demagògica del separatisme, desmembrant Espanya per situar els pobles basc i català sota la tutela dels imperialismes anglo-francesos si així convé a les necessitats de guerra i de domini d'aquests imperialismes.

Tot aquest conjunt de maniobres i pressions és suficient

per a aclarir la gran tragèdia que plana damunt els pobles català i espanyol, i els propòsits de fer de Catalunya i Espanya l'odi que els nostres pobles senten contra d'ella. I és davant aquests crim que s'està perpetrant contra els pobles, català i espanyol, que el PSUC denuncia com a enemics de Catalunya aquells dirigents republicans, socialistes i anarquistes, i també els espies trotsquistes que lligats al carro de l'imperialisme i de la lluita antisoviètica de la reacció internacional, afirmen que aquesta guerra imperialista és una guerra per a la defensa de la llibertat dels pobles i que els catalans estan obligats a recolzar-la i contribuir-hi, perquè solament així Catalunya, podrà aconseguir la seva llibertat nacional.

Contra aquests agents de l'imperialisme franco-anglès, que, avui ajuden els seus plans i ahir ho foren de la mateixa manera per a consumir la derrota de Catalunya i de la República; contra els qui, servils a totes les combinacions dels seus amos, ajudant a aquests actualment col·laboren al sosteniment de Franco i del seu règim; contra els qui com Companys, i altres dirigents de la burgesia catalana, conseqüents en la seva política de traïció a les llibertats nacionals del poble català, incapaces de lluitar al costat del poble des de fóra, hipotequen la llibertat i l'esdevenidor de Catalunya, en benefici exclusiu dels objectius de classe dels imperialismes franco-anglesos. Contra aquests i tota la podridura de dirigents polítics espanyols, socialistes, anarquistes, republicans venuts als interessos imperialistes i de la reacció, nosaltres diem que mantindrem ben alta la bandera de la lluita d'alliberació social i nacional de Catalunya, contra Franco, i contra el seu règim d'opressió, contra la guerra imperialista, per la defensa de la URSS i la seva política de pau, contra tots els seus enemics.

Després d'aquestes afirmacions, d'haver responsabilitzat a totes les forces republicanes de la situació en que havia quedat Catalunya i l'estat espanyol, i d'acusar-les d'actuar contra Catalunya i fons hi tot de ser traïdores a Catalunya, de cara a la reconquesta de la llibertat de Catalunya i de l'enderrocament de Franco proposava la unitat sota el guiat-

ge del P.S.U.C. i la constitució d'un ampli Front Popular
 l'Alliberació Social i Nacional de Catalunya:

Lluitem per una Catalunya lliure, per una Catalunya popular i progressiva on no hi tinguin cabuda els Cambó i tots els catalans traïdors. Més que mai afirmem la necessitat de la unitat obrera, la unitat de les masses populars com a mitjà fonamental de la nostra lluita contra la dictadura falangista, per alliberar Catalunya, per a lluitar consequentment contra la guerra imperialista i per la Pau. Volem el front únic obrer que, col·locant-se al cap de la lluita del poble, movilitzi al seu entorn les masses pageses i populars, agrupades dintre un vigorós i ampli FRONT POPULAR PER A L'ALLIBERACIO SOCIAL I NACIONAL DE CATALUNYA, disposats a organitzar i a donar la batalla decisiva que ha de fer caure el règim de Franco. Volem aquesta unitat perquè sabem que solament a través d'ella es possible lluitar d'una manera eficient per Catalunya, pels interessos de la seva classe obrera, de la seva pagesia i de les masses populars. Perquè sabem que amb aquesta unitat cada dia es farà més forta la resistència del poble contra el terror contra l'explotació criminal dels treballadors, contra la fam i la misèria, pel retorn de les terres als camperols, pel treball, el pa i la llibertat. Perquè sabem que solament a través d'aquesta unitat es possible impedir que Catalunya i Espanya siguin arrossegades a la guerra imperialista.

Amb aquesta bandera d'unitat, garantia suprema d'alliberació social i nacional, nosaltres reivindicuem sota la direcció del P.S.U. i de la classe obrera, la unitat de tots els catalans honorats que vulguin lluitar al costat del seu poble contra Franco, per Catalunya i la seva llibertat.

En contra de la pretesa unitat dels catalans al servei dels imperialismes anglo-francès en contra totes les maniobres separatistes dels agents de la reacció francesa i anglesa, nosaltres diem que cap fill del poble català de fora o de dintre Catalunya, ha de servir de carn de canó dels interessos d'aquests imperialismes, i que ara més que mai, els catalans han d'ésser militants consequents de la lluita contra els governs reaccionaris i imperialistes per la Pau i la llibertat dels pobles. Units els catalans en aquest ampli contingut revolucionari de combat, Catalunya vencerà. Catalunya junt amb els altres pobles hispànics derrotarà els seus opressors i enemics de tota mena, Catalunya obtindrà la seva llibertat nacional.

Aquesta unitat, però, no pot ésser la unitat amb els dirigents traïdors que s'han passat al camp de la reacció i de l'imperialisme amb els que, dient-se defensors de Catalunya, han buscat els seus aliats en la burgesia reaccionaria anglo-francesa. Aquesta unitat l'hem de forjar per la base, a les fabriques, al taller, al camp, a través de la lluita contra el règim de terror de Franco, en la lluita contra tots els traïdors i enemics de Catalunya.

Units amb els altres pobles hispànics en la seva lluita contra el mateix règim que oprimeix Catalunya, amb els obrers i camperols i les masses populars dirigides pel gloriós Partit Comunista d'Espanya, marxarem pel camí de la reconquesta de les llibertats populars, pel camí de l'alliberació nacional de Catalunya, pel triomf d'una República Popular.

Però per a que això pugui ésser, es necessari consolidar la unitat interna del P.S.U., perquè el P.S.U. implacable contra tota mena d'oportunismes i corrents, sàpiga forjar en la lluita contra els seus enemics, la seva unitat ideològica, per a transformar-se en el Partit de la disciplina fèrria i conscient, en el Partit monolític fort com la roca, capaç per la seva força i per la seva justa política d'arrossegar darrera seu la part més combativa i heroica del nostre poble. Units més que mai, els militants del P.S.U. afirmen la seva fè revolucionària i junts amb el Partit Comunista d'Espanya, i sota la savia direcció de la Internacional Comunista, aixequem la bandera de combat disposats a lluitar fins a la victòria final.(30).

El darrer paràgraf del document anterior era la manifestació de la voluntat de convertir el partit en una organització monolítica. Joan Comorera en arribar a Mèxic després de la seva estada a la Unió Soviètica en un llarguíssim informe als militants del P.S.U.C. a Mèxic en que argumentava de manera semblant sobre la guerra mundial, es reafirmava en la voluntat unificadora i bolxevitzant que el partit havia de portar a terme a costa del que fos ; ja que només així el partit seria capaç de portar a la pràctica la seva política:

Nosaltres hem d'esser un d'aquests partits, un partit bolxevic, monolític. Hi estem obligats, perquè de nosaltres depèn en bona part que el martiri de Catalunya sigui més curt o més llarg. Hi estem obligats per a palesar que no es cometa error al otorgar-nos l'altíssim honor d'esser la Secció Catalana de la Internacional Comunista !

Que em de fer, companys, per a esdevenir un veritable partit bolxevic, el veritable partit del recobriment de Catalunya?

- 1º.- Mantenir i enfortir la més ferma i lleial unitat amb el gloriós Partit germà, el partit Comunista d'Espanya. Considerar contrarrevolucionaris i eliminar dels nostres rengles a tots aquells que d'una manera deliberada emmenzinin les relacions entre els dos partits germans, dificultin la necessaria unitat amb intrigues o irresponsables xerrameques.
- 2º.- Lluitar per depurar el Partit dels residus trotsquistes que puguin haver-hi. Expulsar dels nostres rengles fulminantment, als individus trotsquistes que hagin pogut infiltrar-se, per manca de vigilància.
- 3º.- Lluitar per depurar el Partit dels residus i per guarir-nos de l'herència anarquista o anarcosindicalista o nacionalista petit burgesa, herència inevitable donada la tradició de lluita a Catalunya comença amb nosaltres mateixos.
- 4º.- Estudiar sistemàticament els textos fonamentals del marxisme-leninisme. Estudi metòdic que tots necessitem car la tradició marxista a Catalunya comença amb nosaltres mateixos.
- 5º.- Defensar la Unió Soviètica contra tots els seus enemics, siguin els que siguin els perills, defensar la seva justa política de pau. Estimar-la com la nostra mateixa pàtria camí de l'estudi de la seva vida interior, de gegantina construcció socialista en marxa accelerada vers estimant el seu guia i guia de tots, el genial company Stalin.
- 6º.- Tenir plena confiança en la nostra gloriosa Internacional Comunista, aplicar amb lleialtat absoluta la línia general per ella elaborada.
- 7º.- No admetre, sota cap pretext, desviacions o burocratismes en l'aplicació de la línia internacional i nacional del partit, i aplicar mesures severes de sanció contra els reincidents de conviccions equívokes.

8º.-Exercir una rigorosa vigilància en els rendiments del Partit, per a descobrir els elements de discòrdia i de divisió que hi poguessin haver. Considerar com un delicta gravíssim contra Catalunya, contra la classe obrera, tota maniobra de discòrdia o de divisió.

9º.-Acceptar plenament la més rigorosa disciplina bolxevic, des de la direcció al més modest company de base. Comprendre, que sense aquesta disciplina bolxevic el Partit esdevindria un vulgar partit socialdemòcrata.

10º.-Estimar la direcció i treballar tots perquè sigui forta i prestigiosa. Car la crítica lleugera de la direcció en afeblir-la i desprestigiar-la, afebleix i desprestigia el Partit. El respecte i comprensió dels actes i acords de la direcció, el compliment estricte i lleial de les tasques encomanades, han d'ésser increbantables per a tots els companys. Aixó es molt necessari quan en la situació actual del Partit, la vida estatuària normal no és possible. Paral·lelament, aquesta situació augmenta de manera extremada la responsabilitat de la direcció i l'obliga a un treball de superació bolxevic constant.

11º.-No deixar-se guanyar per les misèries de l'enemic. No oblidar aquesta consigna justa del Comitè Central d'Anvers: "El P.S.U.C. no és un partit d'emigrants". El nostre pensament ha d'estar amarat de Catalunya, el nostre treball ha d'ésser de cara a Catalunya, la nostra obsessió saber què hem fet cada dia de la nostra vida d'exili per Catalunya.

12º.-Aixecar cada dia més alta i amb més ferma la bandera de l'internacionalisme proletari (31).

A tot aixó, pacte germano-soviètic, document "Amsterdam" interpretació de la guerra mundial i bolxevització del partit, acompanyat de l'aïllament i la progressiva vinculació a la política del P.C.E., s'hi suma la reorganització que Joan Comorera, com a Secretari general va fer en arribar a Mèxic, on va crear un Secretariat a base de militants cooptats i que a la pràctica es convertiren en l'executiva del partit, entre els quals no hi figurava cap membre del Comitè Executiu elegit a "Anvers" i que a la pràctica el substituí com Executiva. Aquest fet significar la creació d'un organisme que seria l'encarregat de fiscalitzar tot el procés del partit en el camí de la bolxevització, del partit marxista-leninista-stalinista en que s'anava convertint el que un dia fou

un partit d'unificació socialista. Els membres d'aquest secretariat eren Margarida Abril, Here Ardiaca, Wenceslau Colomer Josep Moix, Josep Serradell "Roman" Ramon Soliva i Joan Comorera, en qualitat de Secretari General del Partit. (32),

La política realitzada pel P.S.U.C. durant la guerra i cada un dels fets esmentats per separat i tots en conjunt foren motius de greus crisis a tots els punts de reorganització del P.S.U.C. que originaren una desorganització molt important de militants, principalment els que consideraven que

↓
 eren de tendència socialista, ex-militants de la U.S.C. i de la F.C. del P.S.O.E.-que per voluntat pròpia anaren abandonant la seva militància i acabaren deixant definitivament el partit. Iniciaren la llarga llista Manuel Serra i Moret, Enric Brufau, Ambrosi Carrion, Felip Barjau, Joan Aleu, etc.. D'altres militants, entre els quals membres també qualificats del partit foren expulsats al llarg del procés. La dessecció més masiva, acompanyada d'expulsions, fou la que encapçalaren Miquel Serra i Pamies, Victor Colomer i Miquel Ferrer, que com es veurà en el capítol pròxim signaren conjuntament amb altres militants el novembre del 1940, un manifest denunciànt públicament la política i conducta del P.S.U.C., i el març de l'any següent crearen el Moviment Social d'emancipació catalana a Mexic. Un altre grup d'escindits formà el Grup "Treball"; però molts ex-militants de la U.S.C., en separar-se del P.S.U.C., no crearien de manera immediata cap lligam orgànic entre sí, no tornarien a fer reneixer la Unió Socialista de Catalunya. Molts d'aquests ex-militants del P.S.U.C. quan la creació del M.S.C., el gener del 1945, s'incorporarien al procés de reorganització socialista.

Aquesta desorganització, voluntaria o forçosa, dels socialistes del P.S.U.C., acompanyada de l'ingrés d'aquest partit com a secció catalana a la internacional Comunista, de la voluntat

d'homogenitzar-se fins a convertir-se en un partit bolxevic i de la pràctica d'una política que seguia les directrius del comunisme internacional, feren que, en sentit estricte i d'acord amb la base social, el P.S.U.C. deixés de ser en tots els seus àmbits un partit amb voluntat integradora del socialisme, per a ser exclusivament el partit comunista de Catalunya, és a dir, el partit d'un sector de la classe treballadora catalana, dels comunistes catalans.

L'actitud adoptada pel P.S.U.C. davant la desorganització i l'expulsió de militants del partit recorda l'actitud de l'Església Catòlica amb respecte els seus heretges i renegats.(33).

Amb l'atac i invasió dels exercits nazis a la U.R.S.S., el 22 de juny del 1941 s'inicià una nova etapa en la història del P.S.U.C. La guerra mundial deixà de ser una guerra imperialista contra el feixisme per ser una guerra contra el feixisme i en defensa de la democràcia. I al temps que canviaven les interpretacions sobre el moment polític internacional es donaven també. noves alternatives cara l'actuació política del partit. Un document important i significatiu sobre la nova posició adoptada pel P.S.U.C. davant la guerra i la política antifranquista fou el manifest Pel recobriment de la Pàtria, Aliança Nacional de Catalunya, signat pel Comitè Central el primer d'agost del 1941.

Amb aquest manifest el P.S.U.C. s'adreçava als catalans i els convocava per a la darrera batalla contra l'enemic comú - el feixisme - pel redreçament de Catalunya, per la reconquesta de la República, de la democràcia i de la llibertat. Aquesta convocatòria anava dirigida a tots els catalans sense distincions de partits i organitzacions, d'ideologies i creences, republicans, nacionalistes i separatistes...a

tots, en el mateix sentit que a nivell estatal el P.C.E. pensava la seva Unión Nacional Española:

EL COMITE CENTRAL DEL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA, s'adreça en questa hora suprema a tots els catalans, els convoca a tots per a la batalla darrera contra l'enemic comú, pel redreçament superb de la nostra Pàtria, per la reconquesta de la República, de la democràcia, de la llibertat. S'adreça a tots els catalans, sense distincions de partits i organitzacions, d'ideologies i creences, republicans, nacionalistes, separatistes, anarquistes, maçons, catòlics, ugetistes, cenetistes, els intel·lectuals, als investigadors, als tècnics, als joves socialistes unificats, als joves catòlics, als joves nacionalistes, als joves llibertaris als joves sense partit i patriotes, als joves enregistmentats per la força en els rengles falangistes, als menestrals i petita i mitjana burgesia, als elements de la burgesia que no s'han enfonçat en el mar de sang vessada pels pistolers falangistes, a les nostres heroiques dones. S'adreça a tots els catalans que vulguin el retorn immediat de la normalitat, de la prosperitat, d'una vida democràtica i lliure, d'una Catalunya recobrada i en marxa ascendent en l'exercici dels seus drets autònoms, d'una Catalunya en convivència humana amb tots els pobles hispànics; a tots els catalans que vulguin posar fi per a sempre més al règim de fam, sang i terror, d'assassinat i robatori, anticatalà a fons i sense remei dels Franco i dels Serrano Suñer; a tots els catalans que no vulguin esser carn de canó del sinistre Hitler, en la guerra contra la Unió Soviètica. Anglaterra i dels seus aliats, que vulguin foragitar del nostre país, de totes les terres hispàniques, els invasors italo-alemanya, els assassins dels nostres vells, de les nostres dones, dels nostres infants. S'adreça a tots els catalans capaços de comprendre que és l'hora de que lluitem aplegats en un front comú contra l'enemic comú, de que ens llençem a la lluita enfortida per un programa d'acció comuna de que ens lliguem fraternalment i sense reserves a la resta dels pobles hispànics, freturosos, com nosaltres, d'exterminar Franco i Serrano Suñer, els botxins que ens sotmeten a la mateixa llei de la fam, del crim, del terror, els traïdors que han lluirat Espanya a Hitler i Catalunya als pistolers falangistes.(34).

I a tots ells els convidava a ocupar el lloc que els corresponia en el Front Mundial contra el feixisme i els proposava constituir a la gran Aliança Nacional de Catalunya, equivalent català de la Unión Nacional Española que el P. C. E. preconitzava en aquells moments. Pel P. S. U. C. l'Aliança Nacional de Catalunya era l'instrument que en aquelles circumstàncies podia forjar i precipitar la victòria del poble català, conjuntament amb la Unión Nacional Española i els pobles de Galicia i Euzkadi, sobre el règim "d'ignomínia, fam i misèria i terror" de Franco i asseguraria la reconstrucció de Catalunya i dels pobles hispànics en un règim de llibertat, de democràcia, de plena sobirania i independència. Havien de constituir aquesta Aliança els mateixos als que s'adreçava com ha estat recollit més amunt: classe obrera, pagesia menestralia, petita burgesia, etc. I tots junts lluitar en el si d'Aliança Nacional de Catalunya contra el feixisme, alliberar Catalunya i els pobles hispànics i reconquistar un règim de justícia, de benestar, de treball, de llibertat i de democràcia (35)11

Sota el programa següent:

PRIMER.- En defensa i ajut, per a fer activa la solidaritat amb la Unió Soviètica, Anglaterra, E. E. U. U., i Xina, i els seus aliats, en la guerra per l'aixafament despietat del nazi-feixisme, emprar tots els mitjans per impedir que Espanya sigui arrossegada a la guerra al costat de Hitler.

SEGON .-Lluitar, a casa nostra i arreu, sense repós i sense reserves, per a contribuir a l'extermini del nazi-feixisme alemany i dels seus còmplices Franco i Serrano Suñer. Llençant fora de Catalunya i dels demés pobles d'Espanya els invasors.

TERCER.- Lluitar en ajut de tots els pobles d'Europa, comprès el mateix poble alemany, esclavitzat per Hitler.

QUART.- Lluitar fins aconseguir la sobirania i la independència d'Espanya, venudes per Franco i Serrano Suñer, a Hitler.

CINQUE.- Anulació absoluta de la legislació promulgada per Franco durant tot el període del seu domini damunt d'Espanya.

SISE.- Proclamar que la carta política y jurídica fonamental dels catalans, dels espanyols, és la Constitució Republicana del 1931, més tot quan fou legislat i aprovat per les corts republicanes fins a febrer del 1939.

SETE.- Proclamar que les cartes polítiques i jurídiques fonamentals dels catalans, són l'Estatut Exterior aprovat per les Corts Constituents el 1932 i l'Estatut Interior aprovat pel parlament de Catalunya en el 1933, més tot allò legislat i aprovat per la Generalitat de Catalunya fins al febrer de 1939.

VUITE.- Posar en vigència plena i automàtica, amb la revisió immediata de la tècnica d'aplicació i les normes de financiació, dels Estatuts de Catalunya i Euzkadi i en funcionament els nostres òrgans constitucionals el Parlament de Catalunya i el Govern de la Generalitat.

NOVE.- Obtenir per la Generalitat de Catalunya, la direcció de l'ensenyament en tots els seus graus.

DEZE.- Recolzar l'estatut d'Autonomia a Galícia.

ONZE.- Assegurar la més ampla llibertat de consciència i de pràctica dels cultes religiosos.

DOTZE.- Lluitar implacablement contra el terror, contra la pena de mort, per la més ampla amnistia pels presos, condemnats i exiliats.

TRETZE.- Lluitar contra la fam, perquè ni un mos de pa ni un litre d'oli, perquè res del que pertany i necessita el nostre poble, sigui lliurat al nazisme alemany.

CATORZE.- Unitat sense reserves, unitat de treball i d'acció de l'ALIANÇA NACIONAL DE CATALUNYA amb la UNIO NACIONAL D'ESPANYA, del poble català amb tots els pobles hispànics.

QUINZE.- Indemnitzar degudament a les innombrables víctimes de la repressió del règim terrorista falangista.

EL PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA enten que aquest programa és una base d'acció immediata que pot

unir-nos a tots, des dels comunistes fins els elements de dreta que no traïren a la Pàtria, en el si de l'ALIANÇA NACIONAL DE CATALUNYA.(36).

En els camps obrer i pagès invitava a la constitució d'un Front Únic Obrer, la Unitat Sindical i a l'Aliança Obrera i Pagesa.

A partir del 1943 i sota la consigna Aliança Nacional de Catalunya el P.S.U.C. feu sortir una sèrie de publicacions sota el nom "Catalunya". Organ de l'Aliança Nacional de Catalunya a França a diversos departaments de França, el més important del qual fou el dirigit per Granier-Barrera i que no estava adscrit a cap Departament, el seu primer número data del Octubre del 1943, el tercer no arribà a sortir imprès perquè els alemanys descobriren la impremta, i el darrer fou el número 18 del primer de març del 1945. A "Catalunya" el continuà "Catalonia", a partir del març del 1945, com a butlletí de caràcter purament intern quan a França fou prohibit "Catalunya".

Malgrat els esforços que el P.S.U.C. a través de la seva premsa feu per popularitzar el nou organisme unitari, cap grup ni organització política acceptà els plantejaments de la plataforma comunista. A Catalunya, Esquerra Republicana es va integrar durant una temporada a l'Aliança Nacional de Catalunya com es demostra a través del seu portaveu "El Poble Català" (37).

A l'exili, en tot cas les incorporacions foren de militants despenjats de les organitzacions,. A França, segons Joan Saurer, hi havien divergències entre la zona nord i el Migdia, i es donà la circumstància que sense conèixer l'actitud dels partits catalanistes del Migdia, per defecte de comunicacions certes personalitats residents a París crearen un organis-

me d'unitat que prengué el nom ALIANÇA NACIONAL DE CATALUNYA i en el que hi eren representats E.R.C., Acció Catalana, Republicana, Estat Català, Republicans de Lliga Catalana, Unió Democràtica de Catalunya, P.S.U.C., U.G.T. de Catalunya, i Unió de Rabassaires, però el programa de la zona nord diferia del de l'Aliança preconitzada pel P.S.U.C. en quan a que aquella es declarava fidel a la república del 1931 i l'estatut d'autonomia del 1932 i aquesta no ho esmentava, en aquells moments.(38).

Quan s'aclarí la confusió sobre l'Aliança els partits no comunistes, en un manifest, declaren disolta l'Aliança de Paris.

Això, però, succeïa a final del 1944.

El juny del 1942 el P.S.U.C. en una carta oberta del seu Comitè Central a les organitzacions, militants i simpatitzants, es reafirmava en la necessitat de realitzar l'Aliança Nacional de Catalunya i deia que era el Partit i als seus militants als que corresponia la màxima responsabilitat en "aquesta hora del combat decisiu". Anunciava que juntament amb el P.C.E. havia intervingut en l'organització de la "Unió Democràtica Espanyola", "primer organisme d'unitat general i del que en formen part el P.C.E., el P.S.U. de C., el P.S.O.E., la U.G.T. d'E., la Unió de Rabassaires, el Comitè d'Unitat Republicana, òrgan d'unitat dels partits Izquierda Republicana i Unión Republicana" (39).

Plantejava la necessitat d'impulsar els moviments juvenils, reorganitzar la dona i arribar a la unitat de lluita i orgànica de la classe obrera i exposava quin havia de ser el treball d'agitació i propaganda dels militants del partit. L'element nou que el document del C.C. del P.S.U.C. aportava en relació a la lluita contra el franquisme era que a-

aquest partit considerava que s'havia de donar per acabada el període de resistència passiva i que era necessari anar a la resistència activa, "hem d'emprar les formes superiors de lluita a la movilització permanent de les masses per l'acció revolucionària dels nostres militants i simpatitzants, dels joves i de les dones". I que aquesta forma superior de lluita haviem de ser les guerrilles i el sabotatge. Les raons de tals plantejaments de lluita i la manera de dur-la a la pràctica foren expressats els paràgrafs que es transcriuen a continuació(40):

Les formes superiors de lluita en el període decisiu de les batalles contra el nazi-feixisme i el franquisme, complice i titella, han d'esser les guerrilles i el sabotatge.

Treballen eficientment les guerrilles en molts països sotmesos especialment a Grècia, Iugoslèvia, Noruega i França, es des del final de la nostra guerra han actuat les guerrilles en Espanya mateix, a les muntanyes d'Asturies, Galicia i Andalusia, sobretot. Perquè no hi han d'haver-hi guerrilles a Catalunya? La topografia del nostre país és excel·lent, la tradició guerrillera no ha mort en el nostre poble. L'esperit de solidaritat en totes les capes catalanes és vivent més que mai la voluntat de lluita creix constantment. Hem de concloure conseqüentment que si a Catalunya no hi han guerrilles fortes i nombroses, és per manca d'orientació política, de directrius clares i combatents per part nostra, fonamentalment. Cal rectificar a fons i de pressa. El català que surt de la presó, del camp de concentració, del batalló de treballs forçats, obligat a presentar-se a la policia, exposat a esser de nou agafat i condemnat o afusellat en qualsevol moment i per qualsevol pretext forçat a portar una vida miserable i semi-clandestina i en llocs allunyats dels seus naturals o familiars, ha d'anar-se'n a la muntanya i juntar-se amb altres catalans i formar un nucli guerriller. El soldat obligat a inscriure's "voluntari" en la "División Azul" perseguit pel seus caps, famolenc i esparracat, que sent damunt ell, el perill constant d'esser un del milió promès per Franco a Hitler, ha de desertar, anar-se'n

a la muntanya, convertir-se en guerriller. L'obrer inclòs contra la seva voluntat entre aquells que han d'anar a Alemanya com forçats a engrèixar la reserva de carn de canó per a la "Divisió Azul" o al nombre de víctimes dels avions aliats que bombardejen les fàbriques de material bèl·lic alemanyes, forçat del seu país per a servir una causa que no és la seva, el nazi-feixisme criminal, enemic del gènere humà, pot ésser i ha d'ésser un guerriller. El pagès tret de la seva terra, expoliat pels pistolers falangistes, condemnat a correr pels camps com un captaire, sense família i sense conhort, odiat a mort pel traïdor del poble i pels gossos falangistes, pot ésser i ha d'ésser un guerriller. El jovent sense treball ni perspectiva, sense pàtria ni llibertat, privat dels drets humans que els seus pares varen conèixer i exercir coaccionat per a nodrir els rangs de "Frente de la Juventud" i a esdevenir l'enemic dels seus pares, germans i amics, el botxi de la seva pàtria, un instrument de Franco i Serrano Suñer, contra la República i l'Estatut, contra la Unió Soviètica, Anglaterra i els E.U.U., ha d'estimar les nostres belles muntanyes i fer viure en elles heroiques tradicions catalanes amb els seus cràstos de guerriller.

Les guerrilles han de donar-se la mà de muntanya a muntanya arreu de la nostra terra. Formades i dirigides políticament, les guerrilles donaran cops mortals als enemics Ultra els cops directes amb les forces "positives" les guerrilles han de dinamitar les torres elèctriques i d'alta tensió, els ponts de f.c. i carreteres per on van a Alemanya els queviures robats al poble famolenc, les matèries robades al obrer sense feina, el material de guerra fabricat per a matar més soldats, més vells, més dones i infants soviètics; han de cremar els camions i els trens tramesos als nazis, les collites i les propietats dels traïdors; han d'organitzar la caça implacable dels agents falangistes, agents de requisita i de taxa, agents d'estraperlo i espionatge, que van pels camps viles i pobles saquejant, vexant i assassinant els nostres pagesos patriotes i revolucionaris. Les guerrilles seran els agents d'enllaç de comarca a comarca, de vehueria a vegueria per la popularització de les consignes de la lluita, per assegurar l'aixecament nacional de Catalunya, sincronitzat amb l'aixecament de tots els pobles hispànics en l'hora precisa de donar batalla decisiva a Franco i Serrano Suñer, els pistolers falangistes i invasors. Les "guerrilles de la llibertat" no poden estar deslligades del treball ge-

neral de sabotatge. Hem d'organitzar el sabotatge segons un pla. El sabotatge no ha d'ésser anarquic, ni lliurat a iniciatives espontànies, car es correria el risc d'augmentar, no les angoixes i les dificultats de l'enemic, sino les ja insuportables del nostre poble. Hem de concentrar el sabotatge en les fabricques que treballen pels nazis, en els vaixells que transporten el combustible, els cereals i les matèries primes pels nazis, en els dipòsits i magatzems on es guarden les mercaderies sustretes a l'economia del país en benefici dels nazis, en el material de transport tramès als nazis especialment material ferroviari que els nazis necessiten en la xarxa ferrocarrilera soviètica. Sota la consigna general de ni una màquina, ni un vagó, ni un camió, ni un metre de teixit, ni una gota d'oli, ni un grà de blat, ni un brí de cotó; res absolutament res que pugui ésser aprofitat pels nazis en la guerra vontra la unió soviètica, Anglaterra, E.E.UU., i els demés aliats, hem de fer el pla de treball coordinat de guerrilles i sabotajadors. El sabotatge, però, no podem considerar-lo com un treball individual, ha d'ésser un treball de masses, de tots els treballadors de Catalunya. La nostra classe obrera sortosament, té una gran experiència i coneix els mètodes a emprar per aconseguir des de la minva considerable de la producció fins el desgavell de les màquines i de les matèries primes. Cal, senzillament, que sapiguem convençer-la de la inajornable necessitat política d'aquest treball.

La lluita en totes les seves formes, contra l'enemic comú, no ha d'ésser la tasca de grups ni de minories audacioses. Ha de prendre part en ella tot el poble. Serà així si es parla el català, es canten les nostres cançons i es ballen les nostres danses més i millor que mai; si el movilitzem contra la pena de mort, les presons, els camps de concentració i els batallons de treball forçat, per una amnistia veritable que compregui àdhuc els exiliats; per exigir el retorn dels obrers enviats a Alemanya i els soldats de la "División Azul", per més pa i menys estraperlo, per més treball i menys "Auxilio Social", per mes honradesa administrativa i menys impostos; pel mercat lliure i contra les taxes i requisos; pel retorn de la terra arrabassada als pagesos patriotes, per menys tribunals especials i d'urgència i de responsabilitat polítiques, contra el comunisme i la maçoneria i més justícia contra els lladres i els pistolers falangistes; per menys "sindicats verticals" i

millors salaris i horaris, per més menjar i menys racionament; per menys "generalíssims" i menys "cunyadíssims" i més escoles i més aliments pels nostres infants depauperats i tuberculosos; contra els pistolers i la Gestapo contra el terror permanent i la corrupció de tots els òrgans del règim, contra el lliurament de les Balears, les Canàries i Fernando Poo, dels ports de la Península i d'Àfrica als alemanys. Movilitzant tot el poble, la perillositat dels provocadors, dels delators, dels troskystes, serà reduïda al mínim, l'instrument mateix de repressió s'esmojarà. Movilitzant tot el poble el gran problema de la solidaritat nacional envers els combatents, envers els empresonats, envers els familiars dels caiguts, serà resolt automàticament, i en cada català trobaria el combatent una mà amiga i en cada casa i masia catalana una llar acollidora. (41).

I d'aquesta forma es passava de la resistència passiva a la resistència activa, a la Guerra Popular. I això en el marc de la projecció exterior del partit; al seu interior els militants havien de continuar la vigilància revolucionària contra els provocadors i traïdors (42) i reiterava la necessitat de ser el Partit Bolxevic de Catalunya.

El novembre de 1942 va ser constituïda la Unión Nacional Española, com a plataforma unitària controlada i dirigida pel P. C. E. (43). Poc temps abans Joan Comorera publicava un article a "Nuestra Bandera" (Mèxic) en el que, com a títol del mateix deia que "La Unión Nacional es una necessitat vital per l'alliberament d'Espanya" (44). I "Treball", al cap d'un any, l'octubre del 1943, afirmava que només un govern d'Unión Nacional salvaria els pobles hispànics, i continuava invitant aquesta vegada des de Catalunya mateix, a tots els catalans, sense distinció d'ideologia, condició social i religió a unir-se dintre de l'Aliança Nacional de Catalunya, fraternalment units a la Unió Nacional de tots els espanyols, per ser l'únic camí que conduiria a l'alliberament i salvació de la nostra terra. (45).

El juny del 1943 fou dissolta la Internacional Comunista per conveniències del desenvolupament de la guerra. Aquesta decisió afectà directament a les relacions entre el P. C. E. i el P. S. U. C., ja que en dissoldre's la I. C. fou una recomanació als partits comunistes en el mateix any es produí una ofensiva del P. C. E. cara la integració del P. S. U. C. que en terres d'Àmerica la protagonitzà Santiago Carrillo(46) La posició del P. S. U. C. respecte la dissolució fou presa en una reunió del Comitè Central en la que aprovà per unanimitat la proposta de dissolució.(47). Al cap de pocs dies, Joan Comorera en una conferència feu públiques les raons de la dissolució i exposà també la posició del P. S. U. C. al respecte, afirmant que s'havia entrat en una "nova etapa històrica"(48).

El novembre del mateix any a Mèxic grups republicans i socialistes constituïren la Junta Española de Liberación(JEL), el P. S. U. C. que havia rebut amb tanta joia i elogis la creació de U. N. E., per boca de Comorera afirmava que la Junta s'havia constituït "sota el signe anti-unitari, anti-comunista, anti-soviètic, antiobrер, reaccionari del Sr. Prieto".(49).

Per acabar aquestes pinzellades i recull de posicions del P. S. U. C. durant el període 1939-1944, cal fer esment al manifest que el Comitè Central reduït (Joan Comorera, Josep Moix, Josep Marles, Wenceslau Colomer) feu públic el setembre del 1944(50), en uns moments que ja es veia al caure la desfeta total de l'Àlemanya nazi i en uns dies en que els comunistes emprenien l'aventura guerrillera de la Vall d'Àran. Afirmava el manifest: "L'Àlemanya nazi va cap a la seva desfeta total...

"Cal explotar a fons aquesta gran oportunitat que s'ha obert davant nosaltres! És l'hora suprema de salvar Catalunya! És l'hora suprema de salvar Espanya! És l'hora de l'acció i de la lluita a mort, de la intensificació dels combats que han de menar-nos a la insurrecció nacional patriòtica que junt amb els demés pobles hispànics ha d'obrir-nos

nos definitivament les portes d'un esdevenidor lluminós del qual som ben mereixedors.

Franco rodejat dels més sinistres i empedrats pistolers falangistes, tracta per tots els mitjans de fer front a la creixent combativitat, a la cada dia més formidable unitat dels patriotes catalans i espanyols. Franco tracta de sobreviure a la mort inevitable dels seus amos alemanys.

Franco al poder és i serà la guerra més o menys oberta contra les Nacions Unides, un aliat segur d'Hitler, avui per sabotejar conjuntament amb els muniquesos la rendició incondicional i demà esser refugi dels criminals de guerra, un nou focus d'agressors i provocadors de guerres. Franco al poder és, com mai, la guerra civil a Espanya mateixa, car Franco al poder és sinònim de terror fabricada, de martiris, de tortures sense fi, de desordre, de caos, de l'edició falangista, de la criminal política d'oprimiments; car Franco al poder és sinònim de fam, d'atur forçós, d'estraperlisme, de ruina, de misèria, de pauperació de prostitució; car Franco al poder és sinònim d'incultura de servilitat i esclavatge, d'odi a la nostra parla, a les nostres costums i tradicions, d'opressió nacional contra Catalunya, contra tots els pobles hispànics.

Després d'aquest preàmbul el manifest assenyalava que es feien intents de salvar les essències del franquisme a través de la restauració monarquica i que, a part de la Junta Suprema de Unión Nacional i de l'Aliança Nacional de Catalunya, només es feien que esforços contra la unitat per evitar la única sortida creant rezels contra els patriotes de la dreta. Es reafirmava en que l'Aliança i la Junta Suprema eren l'expressió viva de la voluntat de marxar units amb tots els pobles hispànics i, a continuació, feia una crida als catalans de totes les classes i forces polítiques de dreta i esquerra, a que s'apleguessin sota la bandera de l'Aliança Nacional de Catalunya i no es pensessin que la victòria de les Nacions Unides sobre Alemanys i Itàlia resoldrien automàticament el problema de Catalunya. "Serà decisiva la solidaritat internacional, però l'esforç principal l'haurem de fer nosal-

tres mateixos".

I per realitzar aquest esforç era necessari que els catalans integrassin l'Exercit Guerriller de Catalunya, fent d'ell la columna vertebral de l'acció armada contra Franco; que desactivesin totes les disposicions del govern falangista, recolzant i impulsant tota rebel·lia dels ajuntaments contra les disposicions governamentals; que provoquessin vagues, manifestacions, protestes i sabotatges; que fessin de la parla catalana una eina de combat i exigissin l'ensenyament en català. Finalment convidava als soldats i oficials de l'exercit a confraternitzar amb el poble i a les dones i joves a participar també en la lluita, als militants del P.S.U.C. els esperonava perquè fossin dignes de l'esperança que el poble i els obrers catalans havien dipositat en el partit.

Durant aquesta etapa els dirigents del P.S.U.C. col·laboraren sovint en la revista del P.C.E. "Nuestra Bandera" (Mèxic), a més d'editar les revistes pròpies, cal recordar "Catalunya" (Mèxic), "Retorn" (Santiago de Xile), "Catalunya" com organ de l'Aliança Nacional de Catalunya a França i totes les seves variants departamentals, "Acció" (Gran Bretanya), etc.

"Treball" inicià la seva aparició el 1943, però durant els dos primers anys no tingué una periodicitat massa regular. (51). En un altre nivell Josep Moix editava a Mèxic "Uligam" Butlletí del sector vinculat al P.S.U.C. de la U.G.T. de Catalunya.

[La bolxevització del P.S.U.C., la seva conversió en partit marxista-stalinista-leninista i el que significà de pèrdua de tota la seva base socialista, si bé pot considerar-se acabada després de l'expulsió de Josep del Barrio el 1942, és reconeguda oficialment per boca de Joan Comorera l'abril del 1945 amb motiu de la celebració d'una Assemblea del P.

S.U.C. a Mèxic, pocs dies abans del seu retorn a França. En considerar la responsabilitat històrica del P.S.U.C. en aquells moments i preguntar-se si el partit estava en condicions d'afrontar-la, afirmava que sí. Considerava que, amb tot i ésser un partit que havia assolit un enorme poder i que estava en ple procés d'homogeneïtzació - "Debolxevització en la línia marxista-leninista-stalinista"- quan sofrí la derrota i la dispersió dels seus militants i de tota la seva base, havia superat bé la crisi:

I bé camarades, el P.S.U.C. vencé aquesta crisi. Ha sortit victoriós d'aquesta prova terrible. I és aquesta victòria certa la que ens permet afirmar sense envaniment, sense exageració, que el P.S.U.C. pot acceptar la responsabilitat històrica d'avui, pot ésser i ha d'ésser factor decisiu de la inevitable victòria del bloc dels pobles hispànics sobre el bloc reaccionari, neofeixista, del fet consumat. Ens recolzem, en fèr una afirmació tan categòrica, en dues experiències vives i triomfants: la del país i la de l'exili. (52).

I després d'aquesta situació tant categòrica, feia el següent balanç de la situació del partit, un balanç optimista i, al mateix temps fals, en el que es confonia la voluntat de ser amb la dura realitat del moment:

Què ha ocorregut en el país? Els militants que van quedar-se a Catalunya reorganitzaren el Partit immediatament després de la nostra derrota. Es llançaren a la lluita per pròpia iniciativa, valent-se dels propis mitjans, sense comptar amb una direcció política, sense contacte amb la direcció central. Quan aquest contacte es restablí, Catalunya comptava ja amb nuclis essencials organitzats, el que ens va permetre avançar a grans passos en la realització de la nostra línia política. Avui, reforçats els camarades de l'interior amb quadres dirigents de qualitat, amb recursos econòmics, amb directives polítiques que d'una manera regular i sistemàtica arriben a les seves mans, el P.S.U.C. cobreix tot Catalunya i és a totes les ciutats i vegueries, a totes les comarques i pobles, és la poderosa avantguarda combatent de l'Aliança Catalana.

Què ha passat a l'exili? Els nostres companys han sortit enfortits d'una prova que va enfonsar altres amena-

cions, i ha descompost grans sectors d'emigrats aliats nostres en la guerra. La nostra experiència d'ara ha trencat la vella experiència. Passava abans que a mesura que el temps transcorria, l'emigració es disgregava, es desfeia, no salvat-se de la catàstrofe, de vegades, veterans partits comunistes. I a nosaltres ens ha succeït exactament el contrari: a mesura que el temps ha anat passant, el nostre Partit s'ha anat consolidant, la moral dels militants s'ha cimentat més i la seva educació política ha crescut. Diguerem al sortir de Catalunya: Mai no serem un partit d'emigrats, mai no deixarem d'esser un partit combatent! I hem complert el nostre deure revolucionari, patriòtic.

Totes dues experiències camarades, demostren que el P. S.U.C. és ja un objectiu assolit; que el P.S.U.C. no és ja un assaig, sinó una gloriosa realitat, una incommovable força homogènia, bolxevic, leninista-stalinista. El P.S.U.C. està de plè en l'etapa de les grans realitzacions nacionals, perquè ja és l'autèntic partit nacional de Catalunya. (53).

Es a dir, el P.S.U.C. definitivament ja no era un partit unificat de Catalunya, sinó el partit dels comunistes catalans. Tot i que manté encara les seves sigles sorgides de l'intent d'unificació de juliol del 1936 i encara que es considerés en aquells moments i fins molt endavant, el partit de tots els treballadors de Catalunya.

El P.S.U.C. davant el franquisme i la situació de Catalunya i l'estat espanyol

Com s'ha pogut observar la documentació del P.S.U.C. entre el 1939 i el 1945 és relativament abundant. En ella es parla a cada moment de la situació internacional, del franquisme, de la situació de Catalunya sota aquest règim, de la política de les forces antifranquistes i, també, de la pròpia del P.S.U.C., així com de la situació del partit en el marc de la lluita anti-franquista.

Sobre el feixisme i el franquisme com a règims polítics i les seves bases socials i econòmiques, pràcticament no hi ha cap mena de teorització. Se'n parla com de coses sabudes. El feixisme és definit com "la forma més agressiva del capitalisme" i "la mort", "l'estossinament en massa dels valors espirituals i intel·lectuals més il·lustres dels pobles pels quals passen les bandes dels assassins de la reacció exacerbada del capitalisme en les seves darreres extremitats per a salvar-se de les contradiccions que el portaven fatalment a la tomba de la història"(54).

El falangisme era considerat com el fill del nazisme i el seu instrument en la política de conquesta del món, però amb característiques pròpies, per la seva naturalesa i la situació geogràfica d'Espanya(55). Ressuscitava els vells odis del centralisme espanyol conjugats amb odis i cobejances de l'imperialisme italo-germànic i la base fonamental de Falanga la constituïen elements que havien pertenescut a la F.A.I. durant els dos anys i mig de guerra i que s'alimentava de la gent que es trobava necessitada i que no tenia més remei que treure's el carnet per a poder sobreviure(56).

Frengo era el general "tridor", "renegat", "folló", "instrument ceo de Hitler i Mussolini, que posava l'Espanya esclavitzada al servei de l'imperialisme italo-alemany".

I el règim que capitanejava Franco era qualitatit reiteradament de "franco-falangisme", "dictadura terratista", "feixista", "dictadura burgesa, terratinent dels monàrquics, reuclès i falangistes", "tirania sanguant", i afirmava que el camp saven les "capes més negres i reaccionàries del país".

La pàtria de Franco i Serrano Suñer era:

"La pàtria de la misèria, dels jornals de fam, de l'atur forçós, dels desnonaments de finques rústiques, de les condicions contractuales a caprici dels terratinents, de la servitud i domesticitat de la pagesia. Es la pàtria que obliga al pagès a oïr missa tots els diumenges i dies festius i condemna a la presó o als picots d'execució tots els que professen idees d'alliberament i justícia social. Es la pàtria que obliga als pagesos a donar la meitat de llurs collites als terratinents i pagar tributs cada dia més creixents a l'estat per tal de mantenir un exèrcit de policies, de guàrdies civils, d'agents del fisc i de pistolers; per a mantenir també una clerccia embrutidora encarregada de l'educació de la joventut; per a subvenir el manteniment d'un exèrcit mercenari i venut a les potències totalitàries; per abonar les despeses de la guerra contra la pàtria i contra la República.

La pàtria de Franco i Serrano Suñer no serà mai la pàtria dels pagesos, dels obrers i menestrals de Catalunya i d'Espanya"(57).

L'agost del 1939 "Catalunya"/"Catalogne"(França) assenyalava com a notes més característiques de l'actuació sobre Catalunya del règim franquista la misèria, el terror i l'odi a tot el que era català. A partir del testimoniatge d'una dona, que s'havia evadit de Catalunya "aterrida per la magnitud inaudita d'una repressió que superava totes les fantasies de la imaginació més malaltissa" i d'altres informacions publicades en aquest setmanari de l'emigració, es pot esbossar la situació en que vivia Catalunya. Cada dia eren més anginosos les privacions; la misèria havia assolit proporcions màximes des del desencament de la guerra; no hi havia diners, ni treball, estant en atur el 60% de la població activa; peis que treballaven els jornals eren insuficients i anava seguit d'impostes i contribucions "voluntàries".

ries"; la indústria estava gairebé paralitzada degut a l'escassetat de matèries primeres i la perspectiva cara l'hivern era atterradora.

En quant a la repressió, s'afirmava que tot el que pogués dir-se era poc davant la realitat. El número de gent empresonada era enorme; tota família tenia algun membre empresonat; tant entre els simpatitzants com entre els que no havien fet res pel "Movimiento"; els edificis destinats a presoners eren insuficients i el tracte que rebien els reclusos era infame; el captiveri era terrible i molts morien de fam; les pallisses i tortures eren a l'ordre del dia, i molts havien estat empresonats pel sol fet de tenir familiar a l'rança, per no contribuir "voluntàriament" a les nombroses col·lectes o per delació deguda a ressentiments personals; a les execucions conegudes calia afegir-hi les "desaparicions" i els "suicidis".

L'odi a tot el que era català era la consigna màxima i la tècnica constant dels franquistes. Moltes persones havien estat afusellades per tenir una bandera catalana, per haver parlat en català, o pel fet de ser socis d'alguna associació catalana; l'assassinat era dignificat al ser producte de l'odi al separatisme i al catalanisme.

L'economia catalana també rebia els atacs del franquisme. En aquells moments estava pràcticament paralitzada i més del 60 % dels obrers en atur forçós. La indústria tèxtil tenia les fàbriques tancades, a excepció d'aquelles que eren desmuntades per a trulladar la seva maquinària a altres llocs de l'estat; la indústria surera, intervinguda pels magnats italians del ram disposats a liquidar una competència molesta, es trobava abandonada; el ram de la construcció i el metal·lúrgic, substituïdes les empreses pel treball forçat dels presoners de guerra, expiraven lentament; els obrers catalans, que demanaven feina a qualsevol preu per a poder sobreviure, eren enviats a Galícia, Extremadura, Múrcia, Andalusia i al Marroc espanyol; el ram de crèdit local

Industrial refusava crèdits al industrialisme i empresaris catalans d'una manera sistemàtica amb l'evident propòsit d'afegir l'economia catalana.

En l'aspecte polític s'afirmava que la situació era cent vegades pitjor; que s'havia tornat a l'època primeriverista del "hablo usted en cristiano"; que havia estat tancada la Biblioteca Nacional de Catalunya, arraconats nombrosos monuments catalans, prohibides les cordanes; que era ridiculitzada i perseguida la parla catalana, fins als nombres comercials de les empreses privades; que eren espurgats tots els catalans dels centres oficials per nocius i indesitjables, quan no eren empresaris i afusellats.

Un altre aspecte que es manifestava plenament era el que Catalunya era un país conquistat, es veien tropes a tot arreu i de tots colors i procedències: italians, alemanys, altres, etc.; es feien treballs de fortificació als límits.

Després de tot el que aquest setmanari acabava d'exposar, afirmava que Catalunya no flectiria els genolls, que la política de repressió accelerava el ressorgiment polític del poble català i de la mateixa manera que Catalunya havia vençut sempre, aleshores també venceria, i que l'instrument de lleit per a vèncer en aquells moments era la unitat de tots els catalans innatis, la unitat amb els altres pobles hispànics i la unitat dintre l'Aliança Nacional de Catalunya(AN).

En el moment que Catalunya sofria la situació que s'acaba d'exposar, agost del 1939, a través de "Catalunya"/"Catalogne" el P.S.U.C., analitzant la política del règim franquista parlava ja de "les divergències profundes existents entre els diversos sectors i partits" i que per molts decrets que Franco dictés la realitat era que no hi havia cap possibilitat de fondre en un sol cas l'esperit fanàticament religiós dels tradicionalistes i el paganisme de Falange, ni la demagògia nacional-sindicalista i la posició dels terratinents i grans propietaris i empresaris

me ni el monarquisme(89).

Joan Comorera, en l'article Catalunya no es salvatrà del 19 de juliol de 1939, ja comentat a la primera part del capítol, exposava la voluntat d'anihilació de Catalunya i la manera de ser portada a terme pel feixisme espanyol amb els següents termes:

"Davant Catalunya, el feixisme momentàniament triomfant exerceix la repressió més brutal que mai hagi conegut la història del nostre poble. És més cruel, més sanguinà que la repressió borbònica després de la derrota militar de Catalunya de l'any 1714.

El feixisme s'ha proposat el mateix objectiu que tingué la monarquia borbònica en el segle XVIII: anihilar Catalunya. La prohibició de l'idioma, la persecució de les danses i cançons nacionals, la supressió de tota la premsa catalana i de la més mínima expressió parlada o escrita de catalanisme, han estat les mesures característiques sota la monarquia i, també, sota la dictadura de Primo de Rivera. El feixisme va més lluny: ha destregat la Biblioteca Nacional de Catalunya, on es conservava el tresor històric del nostre país; ha desplaçat de Catalunya el seu tresor artístic, enriquit de manera extraordinària pel govern autònom; tanca les portes de Catalunya als 30.000 soldats catalans que es trobaven a la zona centre-sud en el moment de la traïció de Casado-Sesteiro-Minaja-Mora; expulsa de Catalunya amb pretext o sense, famílies senceres i les distribueix per la resta de la República; desmunta fàbriques i les trasllada on li sembla que pot trobar un proletariat més dèbil: lliura les terres als italians i als falangistes; l'agrariisme semifeudal castellà té econòmicament carta blanca i la burgesia i els financers italians s'esforcen amb l'ajut del traïdor Franco, per ferer a llur conveniència la forta personalitat econòmica internacional del nostre poble. Són aquests els elements essencials en execució metòdica del pla de destrucció de Catalunya. El feixisme vol una Catalunya sense Catalans, tan a fons saquejada que per sempre més sigui impossible reconstruir la seva personalitat històrica i la seva puixant riquesa.

Per a realitzar el seu pla de destrucció, el feixisme ha instaurat el terror permanent: afusellaments i camps de concentració, multes, empresonaments i confinaments. El sinistre tricòrn de la guàrdia civil, més la belma dels requetés i el punyal dels falangistes, s'anysellen per tot el país. Els obrers, els pagesos, els menestrals que més heroïcament lluitaren per la llibertat de Catalunya i per l'independència de la República Espanyola són perseguits i matats. Els burgesos que es quedaren a Catalunya i amb ells, han

honradament i altres no en el nou ordre legal codificat per la Generalitat, són suspects i són condemnats a la misèria. Els burgesos que fugiren a França i allí restaren fins a l'acabament de la guerra són, també, suspectes i molt difícilment els són retornats llurs béns, fàbriques, cases o terres. L'alta burgesia i els grans finançers que varen subvencionar els generals facinorosos en el període conspiratiu, que varen col·laborar per treballar amb el traïdor franco durant la guerra, estan sota el règim de vigilància i obligats a ésser ajudants dels feixistes del nostre poble si valen per arribar als béns i alguna de llurs antics privilegis. Tot el català, però, el fet d'ésser català, és suspecte. Per això, la quibrebé totalitat dels catalans estan a l'índex del traïdor franco. Els afusellaments de Carrasco i Armiguera, home representatiu dels catòlics conservadors i catalanistes, de Riera, catalanista i moderat, de Briansó, catalanista liberal, de Battestini, metge que no actuà en política d'ençà de la República però que fou separatista en la seva joventut, després als milers d'obrers, pagesos i menestrals afusellats, palesen a bastament que el terror feixista a Catalunya és antidemocràtic i antieuropeu.

El feixisme, però, no junyirà Catalunya. El nostre poble ha assolit la veterania en la lluita pel seu dret, per la seva llibertat i contra els opressors. Aquesta veterania l'ha assolit sota les opressions periòdiques que li han estat imposades. Opressions que han arribat cada vegada més greus, més salvatges i contra les quals Catalunya ha trobat sempre la manera de lluitar i de vèncer-les. Ja fa més d'un segle que el poble català no coneix un període llarg de normalitat constitucional. Ja fa més d'un segle que el poble català ha anat superant les etapes repressives, amb vigoria i rapidesa proporcional a l'envigoriment progressiu de la seva personalitat nacional.

La repressió d'avui, la més violenta i la més salvatge que mai hagim conegut als catalans, també serà vençuda, car mai com avui la personalitat nacional no ha estat tan forta i tant dinàmica. Són fenòmens que es determinen mútuament. La política de repressió ha accelerat el ressorgiment polític del nostre poble. El ressorgiment nacional de Catalunya ha desfermat noves i més dures onades repressives. En aquest duel històric, que en la vida espanyola és paral·lel al combat permanent entre democràcia i feixisme, Catalunya ha vingut sempre. Ara també vençrà!"(16)!

Al cap d'un any d'haver estat invadida i ocupada Catalunya, el P.S.U.C., a través del seu portaveu a Amèrica "Catalunya" (Mèxic) feia un balanç del que havia representat per al poble català un

cia del feixisme, amb el que en un reforgades a l'ell i primeres informacions que a la primavera i l'estiu del 1939 arribaven a França procedents de Catalunya:

"Avei Catalunya, després d'un any de la seva derrota, viu sota el feixisme, de les capes més negatives i reaccionàries del país, les hores més tràgiques i difícils de la seva història. L'odi secular del centí d'home espanyol encarnat per la dictadura burgesa terratinent de la monarquia, reaccionària i feixista, s'abat en fúria bestial sobre els catalans. Tot allò que representa un signe característic de la seva personalitat nacional és ofès i destruït. Cada dia els consells sumariíssims condemnen a la mort dotzenes d'homens i dones acusats del crim d'haver estimat llur pàtria i haver lluitat per ella. Obrers, camperols, intel·lectuals i petita burgesia formen una llarga cadena del nou martirologi català. Homes sense partit, homes de totes les organitzacions que han laborat per la mateixa causa, per a salvaguardar les llibertats del poble, per a una autèntica democràcia, cauen morts per les mateixes bales. Les bales de la reacció del feixisme descomen i no miren distingir ni graus de responsabilitat. És la persecució implacable i sanguinària el poble català que estima els seus drets, el progrés i la llibertat. El poble del 14 d'abril, del 6 d'octubre, de les heroiques jornades del 19 de juliol, el poble que ha donat generosament la sang dels seus fills per la defensa de Catalunya i de la república, contra l'aliança del feixisme coaligat espanyol i internacional i les complacències que en vers aquest han tingut les falces democràcies.

Catalunya és un vast camp de concentració, de misèria, d'esclavitud, de fam i de terror.

Catalunya, però, no està vençuda, no ha estat mai vençuda. Catalunya viu i el seu moviment de lluita cada dia creix i oposa al règim de Franco una resistència més tenaç..."(61).

La declaració del Comitè Executiu del P.S.U.C., signada a Amsterdam l'abril del 1940, completava aquest balanç afirmant que, després d'un any, el règim franquista es debatia en les més profundes contradiccions i era impotent per a resoldre els problemes que la vida del país li plantejava i que la ideologia del falangisme havia retornat el país a l'època de la barbàrie,

l'esclavatge i l'obscuretat. Deia:

"L'Espanya "imperial" està al signe de la guerra, alienant-se a guanyar el poble fent-li créixer en un grau de penúria i benestar, ha esdevingut l'imperi dels terratinents, de la noblesa, de la gran burgesia i del clergat, la reestructuració del país és la destrucció de les esglésies, és el retorn dels béns a la noblesa, mentre el poble no té escoles i es ven obligat a deixar el ras. En el retorn a les formes feudals de la terra, són els camps de destrucció, és la condanna a morir-se de fam, mentre gran part dels productes són lliurats a Itàlia i Alemanya com a tribut de guerra, i altra part s'acumula com a reserva en la preparació del país a entrar en la guerra imperialista, com ho demostra el fet que tota la seva economia està dirigida a enfortir el seu potencial bèl·lic. Com ho demostra el fet de voler crear un moviment de guerra a tota la joventut. Com ho demostra el fet de la intensificació del terror, per a tenir el poble atordit i callat davant els seus delictes, dissimulant per una falsa neutralitat, de portar els nostres pobles a la guerra, esperant solament el moment oportú per a realitzar els lligats al millor poster"(62).

En el marc internacional afirmava que els desenvolupaments que s'anaven produint feien que les pressions que els països imperialistes exercien damunt Franco per arrossegar el país a la guerra, fossin cada vegada més fortes(63).

A l'any 1942, quan ja feia temps que el franquisme s'havia apoderat de Tànger, enviat a lluitar contra la Unió Soviètica a la "División Azul" i s'havia declarat "no belligerant", el P.S. U.C. parlava de la situació del franquisme i de la classe obrera catalana.

El febrer d'aquell any, Joan Comarros, en una conferència donada a Santiago de Xile sobre la Situació internacional i nacional, al referir-se a Espanya sostenia que aquest país havia de situar-se al costat de les democràcies i contra el nazifeixisme; resumia la situació espanyola afirmant que el poble odiava Franco i Serrano Suñer, els falangistes i els invasors italo-alemanys i que la unitat de les castes i classes que havien donat suport a Franco en la preparació de la guerra, seria el preq

ta i el primer període de la "violència" i havia tractat i ho argumentava amb les següents paraules:

"L'alta burgesia en conjunt no està conformada amb un règim i una política que arruïnen el país, que llaquen les fàbriques i perden els mercats, que comercialitzen tot el menutatge industrial en una espiral de retirada del règim econòmic hitlerista. L'alta burgesia no s'oblida, no pot oblidar els negocis prèvius a la primera guerra mundial i és just i lògic que es registri contra el règim que ha fet impossible la seva repetició.

La clerecia en conjunt, i malgrat la traïció trebuchaire que té a casa nostra, veu amb la seva vista afilada, car no pot quedar insensible a la persecució d'Hitler contra els catalans, als manys i polonesos, a la veu del papa que ha condemnat, mal sigui fluixament, el nazi-faixisme.

Els requetés, els latifundistes, les tradicionals formacions monàrquiques no dissimulen la seva hostilitat, treballen pel restabliment de la monarquia, creuen que amb la monarquia Espanya es pot acostar al Regal d'Hitler, apujar-se amb Anglaterra i marxar pel camí dels negocis fàcils i furs.

Entre els generals i oficials de l'Exèrcit no hi ha unanimitat. Són molts els que no volen la guerra. Són molts els que no volen Franco. Són molts els que veuen amb simpatia a Anglaterra. No són pocs els que, fidels a la tradició i davant d'un general de fortuna, senten les paraülles d'un altre "pronunciamiento".

Es cada dia més extens i profund el sentiment de fúria i de temença per l'esdevenir, davant d'un règim que es sosté pel terror permanent, tenint a la massa espanyola més activa, més intel·ligent, més productiva. Als presons, als camps de concentració, als batallons de treball, als camps fergats d'Armenya i la França de l'altre. Cada dia és més difícil suportar l'ambient d'odi, de sangonja que arreu els envolta, per la monotonicitat dels seus costums, per la sensació clara de la seva perniciositat i per l'única un règim que no podria subsistir sense l'aparició d'un re-natori.

Es revolta el sentiment patriòtic. Espanya no és un estat independent i sobirà. És una colònia del nazi-faixisme. En el "Nou Orde" d'Hitler, Espanya no seria més que un factor de tercer o quart ordre, amb una economia dirigida des de Berlín, no en benefici ni tan sols de la comunitat europea, sino dels senyors feudals alemanys. L'Imperi de Franco és una farsa cagnant, car ha obert les portes a l'Impe-

mic, com va fer-ho la monarquia borbònica a començaments del segle passat. Aquesta angeixosa realitat s'obre camí i va creant-se al seu pas un dens estat d'opinió" (64).

En el marc internacional afirmava que el fet de ser ocupat Tànger per l'exèrcit franquista i l'haver signat Franco el pacte Anti-komintern, així com la utilització dels ports per submarins alemanys, la fabricació en gran escala d'armament per Alemanya, la tramesa a terres sociètiques de la "División Azul", etc., era estar en guerra contra la U.R.S.S., Anglaterra, E.E.UU., Xina i demés pobles aliats.

La visió del P.S.U.C. de la incidència del franquisme sobre les classes populars i fonamentalment la classe obrera, i la seva actitud enfront del règim franquista l'exposava Josep Moix, membre del Secretariat del P.S.U.C. i secretari general de U.G.T. de Catalunya sector comunista, a "Nuestra Bandera" (Mèxic) amb un article, La classe obrera en la lucha contra el franquismo. Afirmava en aquest article que la classe obrera després de la "victòria transitòria del feixisme" continuava oposant una vigorosa resistència; que les innumbrables mesures dictaminades per Franco per a sotmetre els treballadors i la brutal repressió no havien deblegat la resistència de la classe obrera, que continuava odiant el franquisme i els mètodes de terror de la Falange; i que, en lloc de cedir i sotmetre's, els treballadors organitzaven formes de lluita cada vegada més àmplies. Afirmava, també, que les condicions de vida a Espanya no podien ser més favorables i propícies per a organitzar d'una manera eficaç la lluita, i que a més de les àmplies masses republicanes i populars, podien comptar-se en aquells moments com a forces anti-franquistes considerables capes de la població que abans eren partidàries decidides de Franco o no havien estat ni favorables a Franco ni a la República. (66).

A finals d'aquest mateix any 1942, en una altra conferència, aquesta vegada pronunciada el 3 de desembre a Mèxic, el Secretari General del P.S.U.C. afirmava que Franco i la Falange eren la guerra(67), per totes les raons que ell mateix havia exposat a la conferència de Xile i que havia repetit el Comitè Central del P.S.U.C. en una declaració signada el primer d'octubre anterior. Comorera expressava el temor de que Espanya fos arrastrada a la guerra al costat del feixisme contra els aliats i sostenia, una vegada més, que el règim franquista estava en crisi, que malgrat els anys transcorreguts el règim de Franco i Falange no s'havia consolidat a Espanya, no havia assolit un mínim d'estabilitat:

"Viu, pel terror i del terror, per les incomprendions i errors i ambicions mesquines i passions negatives d'hommes i forces que per naturalesa són enemics del règim, per l'ajut i concessió del nazi-feixisme, per la complexitat d'opinions sorgides de la guerra mundial, per la política equivocada de Londres i Washington que ha consistit i consisteix en ajudar a Franco i Falange i no als pobles hispànics"(68).

La crisi del règim franquista no era un accident ni era superficial, era una crisi de fons i inguarible; era resultat d'una suma de factors interiors i internacionals. En el camp interior el factor determinant havia estat la lluita "abnegada i heroica" del poble i en el camp internacional la lluita victoriosa de la Unió Soviètica(70), que havien trencat el bloc suport del règim.⁽⁶⁹⁾ I aquesta crisi donava peu al P.S.U.C. a plantejar-se el problema de l'enderrocament immediat de Franco i Falange: "Sí companys, podem i hem d'anihilat el règim terrorista de Franco i Falange, salvar Espanya dels horrors de la guerra hitleriana"(72).

Per evitar això el franquisme, segons deia en Comorera, es preparava per a la guerra.

Acte seguit comentava la consigna "España, una, grande y libre":

"Deia que es proposava crear una Espanya "un". Prenent exemple del mètode més creble dels Austriacs i berbons, volgué anular les nacionalitats catalana, basca i Gallega, unifica per l'assimilació violent. I no ha aconseguit altra cosa que exaltar més els sentiments nacionals de Catalunya, Euzcadi i Galícia.

Deia que es proposava crear una Espanya "grande". Gran per l'assimilació violent de les nacionalitats, per l'increment de la riquesa interior, pel progressiu benestar de la massa popular, per la cohesió interna de Franco i Falange del conjunt espanyol, per l'ambició expansionista i realista transformada en ideari del gran nombre. I ha fet d'Espanya un país d'espellifats, de morts de gana, de captaires, de prostitució, d'estreperlistes.

Deia que es proposava crear una Espanya "libre". Lliure en el camp interior per l'acceptació del propi règim, per l'entusiasme de la massa en la realització dels plans del propi règim. Lliure en el camp internacional, per la fortalesa econòmica, per la força militar, per l'empremta espiritual, per les engrunes del nou ordre feudal hitlerià. I Espanya no és avui altra cosa que un apèndix tristíssim del nazisme, un humil peó de maniobra de Hitler, una entitat arruinada, vexada, famolenca, martiritzada per una titella de Hitler, Franco, per una sucursal de la Gestapo, la Falange!(73).

Però ni Franco ni la Falange abandonaven el poder, sino que feien tots els esforços possibles per a superar la crisi en la línia de refer el bloc de forces amb el que havien conspirat i fet la guerra d'Espanya, neutralitzant les inquietuds i actuacions oposicionistes de la burgesia, dels terratinents i de les jerarquies militars i eclesiàstiques -s egons Comorera- amb l'es pantall del comunisme.

Davant una possible maniobra de Franco per passar-se al camp de les democràcies, el Secretari general del P.S.U.C. considerava que això era impossible, perquè el franquisme no era neu-

tral sino bel.ligerant, pels seus actes i per les definicions oficials del règim(74). El conjunt de reflexions i d'arguments per negar un possible canvi en l'orientació política del franquisme i la recerca un suport dels aliats era tancat amb les contundents frases:

"No, Franco i Falange no són neutrals!

No, Franco i Falange no maniobren per a passar-se a les democràcies!

Franco i Falange són la guerra hitleriana!" (75).

Després de tals afirmacions, en considerar la possibilitat de que Franco i Falange es decidissin entra a la guerra, afirmava que no era una fatalitat, que no era un fet irremediabile, sino que els antifranquistes podien i havien d'evitar l'entrada a la guerra, i no només això, sino que també podien i havien d'en-derrocar Franco. La base programàtica per a dur-ho a terme era l'Aliança Catalana, que en aquells moments era la mateixa que la de U.N.E.(77).

"Catalunya"(Mèxic) el juliol d'aquell mateix any (78) havia insistit en els mateixos punts: perill d'entrada d'Espanya en la guerra mundial; oposició i odi dels pobles hispànics i català al franquisme; incompatibilitats de l'exèrcit i la Falange; voluntat de combat del poble malgrat la fam; intensificació de la guerra de guerrilles.

El 19 de juliol del 1943 Josep Marlós, membre del C.E. del P.S. U.C. elegit a "Anvers", feu a "Catalunya"(Mèxic) (79) un balanç dels quatre anys de domini feixista sobre Catalunya i deia que la situació de Catalunya no podia ser més punyent i esfereidora:

" Quatre anys de repressió brutal i sagnant, d'afusellaments i empresonaments, de fam i de misèria, d'expoliació organitzada, d'explotació sense misericòrdia, d'orgia sense parió i d'enriquiment fabulós de les jerarquies del "nou ordre", de tota la trepa d'assassinis falangistes, mentre el poble pateix gana, la misèria i els treballs a tota la

llars, la tuberculosi liquida centenars de vides joves. Quatre anys de delinqüència antipatriòtica i antinacional, obertes les portes a totes les activitats dels nazis alemanys i feixistes italians, l'economia del país posada al servei de la guerra hitleriana, aliantant amb homes mobilitzats per la força a la "Divisió Blava", cos regular de l'exèrcit espanyol i omplent els buits de la producció bèl·lica en el "paralel" alemany, amb centenars d'obrers forçats i obligats per la seva situació angoixosa, per a produir per la guerra de Hitler i contra les Nacions Unides; engruixint els estocs nazis de guerra amb milers i milers de tones de productes del camp espanyol i amb la gairebé totalitat dels que s'importen del Continent Americà; deixant que els llocs neuràlgics i estratègics del territori espanyol els nazis construïxin aerodroms pel seu ús exclusiu i facilitant aixoplug als bandits hitlerians pel desenvolupament i bon èxit de llurs activitats de guerra. Servei i ajut obligat com a conseqüència d'idees i de destí comú" (

I no només això, sinó que la concòrdia d'idees i destí comú amb el feixisme, havia estat manifestat pel propi Franco, per les altes jerarquies, per la premsa del règim, i s'identificava no solament amb els actes d'ajuda directa als nazis alemanys, sino que es reflectia a tots els actes de la vida del règim, militarment, econòmicament i políticament.

Les directrius econòmiques del règim es basaven en una política econòmica de guerra i de tipus feudal, que tenia com a conseqüència la no resolució de cap dels problemes existents al país i l'agreujament del mateixos.

A Catalunya, com a la resta d'Espanya, el panorama, segons Mar-lés, oferia un aspecte desolador; a Barcelona la fam i la misèria prenién proporcions espantoses i l'atur afectava a milers de famílies i els obrers que treballaven ho feien quatre dies a la setmana i eren retribuïts amb salaris de misèria; el cost de la vida havia augmentat un tres mil per cent i el poc que hom podia menjar s'aconseguia d'estraperlo; el racionament

era insuficient i servia únicament per anar perllongant el martiri de la fam i de la tuberculosi.

Les masses populars, la classe obrera i la pagesia creuen les que resultaven afectades d'una manera més directa per la "política criminal i la disbauxa del règim".

La classe obrera

"sense cap altre mitjà d'ingrés que el del salari -els qui el tenen-, limitat aquest al que existia en temps de la República, amb una munició de sense treball, amb milers de represaliats, tancades les portes del treball per a ells, amb milers de familiars empresonats o a les companyies de treball forçat, amb fills, còpols i germans a l'exèrcit on són retinguts anys i anys per la mobilitació constant de lleves; perseguida constantment per ésser la força més decidida i combatent, la seva sort l'ha cogellada el règim: fam, misèria, presons i mort!"

La pagesia catalana

"desposseïda de la terra que gaudia i que guanyà amb la República i la Generalitat de Catalunya i en el propi curs de la guerra nacional revolucionària, víctimes d'abusos i espoliació per part dels explotadors i saquejadors falangistes i les Comissions de requisos nazis, obligat a pagar les rendes endarrarides als antics amos, sense adobs, obligats a produir, no per ells ni pel mercat lliure, sinó per les comissions de proveïments que ha fet del "straperlo" el seu mitjà d'enriquir-se; pels odiats nazis, la seva vida és un constant martiri víctimes propiciatòries del bandidatge sen frè!"

Els petits comerciants i industrials

"fan una vida esquelètica i miserable, atropellats per les imposicions i acció gansteriana dels falangistes, per la competència "straperlista", per les penyores sistemàtiques i les contribucions exorbitants que des del 1941, ençà han sofert un augment d'un 50 a un 70 per cent, mancats de mercaderies, afectats per la fam i misèria general, molts d'ells obligats a tancar per la competència dels nous comerciants falangistes, són enemics del règim i lluiten contra d'ell colze a colze amb els obrers i la pagesia en la causa comuna de tots els patriotes!"

La indústria catalana

"essencialment productora de mercaderies de consum, manca-
da de matèries primeres, perduts els màquines tradicionals,
amb una massa popular sense poder adquisitiu, es troba ar-
ruïnada. Sobre d'ella pesen també les conseqüències fins a l'em-
procediment demagògic. Unidament són les indústries catal-
lúrgiques les que treballen a tot rendiment produint per
l'amo Hitler, per engròixir els efectes que el règim neces-
cita per a fer la guerra".

Però aquesta situació el poble de Catalunya i els d'altres pobles
hispanics, segons Josep Barlés, hi contestaven amb actes de
lluita, amb accions cada vegada més profundes i coordinades

El 30 de novembre de 1943 apareixia a "Nuestra Bandera" (Mèxic).
(80) un altre article de Joan Comorera en el que afirmava que
els dies de Franco i de Falange eren comptats; que ningú ni res
no podria impedir que la mà justiciera dels pobles hispanics
caigés implacable sobre el cap dels traïdors que havien venut
Espanya a Hitler; i aquesta agència del franquisme era conseqüèn-
cia de les victòries de les Nacions Unides i de la lluita anti-
feixista dels pobles hispanics. Després d'aquestes asseveracions
exposava la situació internacional i la de l'interior d'Espanya.
En aquest darrer punt repetia que el front de Franco i de Falan-
ge s'ensorrava; que el bloc franquista s'havia trencat; i que
els grups ara descontents del règim a causa de les possibles
repercussions de la victòria aliada i de les lluites populars,
cercaven la manera d'utilitzar el poble, recolzar-se en ell,
per donar una empenta a Franco i a la Falange i restaurar la
monarquia borbònica. La restauració monàrquica el poble català
no l'havia d'acceptar ja que no significaria una pacificació
d'Espanya. L'alternativa que proposaven els comunistes catalans,
a través del seu secretari general, era la mateixa: no preconi-
zava el P.C.E.: la unitat nacional de combat contra Franco i
Falange; unitat nacional però que no suposava l'entrega del po-
ble als sectors arrepentits, sinó que volia dir que "el poble

en el seu conjunt i al seu davant la vanguardia combatent, la classe obrera, prengui la direcció de la lluita i cridi al seu costat per combatre a tots els catalans honrats, patriotes, fins i tot aquells que per error de càlcul o de perspectiva recolzaren a Franco i anhelaven ara pagar el deute contret amb Catalunya i Espanya". I el programa plantejat era encara el mateix que el de la U.N.F., amb l'afegitó d'un punt que reclamava el "càstig implacable a tots els assassins del poble"(81).

Ja ha estat exposat a la primera part d'aquest capítol el contingut del manifest fet públic pel C.C. restringit del P.S.U.C. el mes de setembre del 1944, en el que, arran de la imminència de la desfeta d'Almanya nazi, la caiguda del feixisme es veia immediata i es feia una crida a tots els sectors, des de l'esquerra a la dreta, que estiguessin contra Franco a que es passessin a la lluita activa, s'incorporessin a l'exèrcit guerriller i es preparessin per a la insurrecció.

Pocs dies després de la publicació d'aquest manifest "Catalunya" (Mèxic) (82) afirmava en el mateix sentit que la transició pacífica era el compromís amb Franco i que el combat contra Franco i el seu règim era el camí de la victòria, i Lluís García-Lago en un article que duia per títol Catalunya en la insurrecció contra Franco i Falange comentava el manifest que s'acaba d'ementar i exposava el significat de l'alliberament de França, el de la temptativa guerrillera de la Vall d'Aran, el paper de Catalunya en la insurrecció i el que calia fer per a l'enfortiment de l'Aliança Nacional de Catalunya.

I, finalment, a la vigília de l'acabament de la guerra a Europa i del retorn de la direcció del P.S.U.C. a França, i en la mateixa conferència en que Comorera donava per acabada la bel-

12
 xevització del partit i declarava que el P.S.U.C. podia assu-
 mir de ple la seva responsabilitat històrica (83); després
 d'analitzar la situació internacional, incloïa la del franquis-
 me i la de Catalunya.

En relació al franquisme afirmava que el règim començava una no-
 va etapa, la de la seva liquidació, la qual plantejava el pro-
 blema de la seva herència. Considerava que el conglomerat fran-
 quista (monàrquics, altes jerarquies militars, l'alt clergat,
 financers i terratinents i l'aristocràcia) havien defensat el rè-
 gim mentre no es produí la derrota militar nazi-feixista; però
 en aquell moment de debacle feixista la crisi havia entrat al
 cercle interior del règim i s'havia produït el trencament. I la
 crisi inclús s'havia manifestat entre els falangistes, alguns
 grups dels quals protestaven davant diverses manifestacions
 fetes per Franco que donaven entendre que s'estava en camí de
 l'abandonament del feixisme per a definir el règim com a una
 "democràcia orgànica"(84).

Però després d'haver assenyalat Comorera els símptomes que de-
 mostraven que s'havia arribat a l'etapa de liquidació del fran-
 quisme i de la desaparició de Franco, feia un toc d'atenció amb
 les següents paraules, que poden servir al mateix temps de punt
 final del capítol:

"Cometeriem, no obstant, un greu error si després d'aquesta
 anàlisi de la situació interior en el nostre país, arribés-
 sim a la conclusió que el règim franquista ja està enderro-
 çat, que el règim franquista no pot sobreviure a la liqui-
 dació imminent de Hitler. !Estiguem en guàrdia contra aque-
tes il·lusions! Nosaltres hem dit sempre que Franco té la
 seva sort, la seva vida lligada a la sort i a la vida de
 Hitler i el nazisme. Aquesta afirmació és justa i la man-
 tenim. Però aquesta afirmació no vol dir que hi hagi una si-
multaneïtat en el temps, és a dir, que la caiguda definiti-
va de Hitler i del nazisme significa automàticament la cai-
guda de Franco i de la falange. Són dos problemes distints
 Ens els hem de plantejar així, amb rudeza, perquè hi ha

16

moltes il·lusions en l'emigració, especialment en aquells emigrants que no han anat millorant la seva situació política, que viuen de comunicats i de comentaris de premsa de cada dia. Franco pot caure abans que Hitler o després que Hitler, o al mateix temps que Hitler i cal tenir-ho present per a dirigir la nostra conducta. El falangisme és constantment fill del nazisme i ha estat el seu instrument en la política per a la conquesta del món. Però el falangisme és un procés que, per bé que fill del nazisme, per les seves característiques i per la situació geogràfica d'Espanya té ja un procés espanyol lligat a un procés internacional de complexitat extrema. El nostre problema està ja encaixat en el conjunt de grans problemes que nodreixen i revifan la batalla de la pau. La derrota militar del nazisme no és la derrota política del capital monopolista. I en aquesta batalla de la pau, Franco i la seva Falange i la característica del règim que ha de substituir-los, juguen un paper de primer ordre. !Res d'il·lusions infantil, camarades!"(66)

MOVIMENT SOCIAL D'EMANCIPACIÓ CATALANA (M.S.E.C.)

El Moviment Social d'Emancipació Catalana (1) fou creat el març del 1941 per un grup d'exiliats catalans, ex-militants del P.S.U.C., amb l'objectiu de ser un element de coordinació política i social de tots aquells treballadors catalans que havent abandonat les seves antigues disciplines sindicals i de partit estiguessin disposats a treballar pel socialisme i la independència de Catalunya. Es declarava socialista revolucionari i abogava per la creació d'un Partit Socialista dels Països Catalans.

La primera manifestació pública del grup promotor i constituent del M.S.E.C. havia estat feta cinc mesos abans amb la publicació d'un manifest dirigit A tots els militants del P. S.U. de C. Als treballadors de Catalunya (Mèxic, novembre del 1940), en el que els seus signats (2) feien una crítica a la direcció d'aquest partit - del qual una part del grup n'havia estat expulsada i l'altra l'havia abandonat voluntàriament - per la imposició d'una determinada direcció restringida violentant la democràcia interna; per la seva supeditació al P.C. E.; a l'actuació política de la Internacional Comunista per ser un organisme supeditat a la defensa de la U.R.S.S. i al pacte germano-soviètic, que feia de Franco un aliat indirecta d'aquest darrer país. Al mateix temps, el manifest era una afirmació voluntat de lluitar contra Franco, dintre i fora de Catalunya i contra l'imperialisme, i a favor dels interessos de la classe obrera al costat dels antifeixistes d'arreu del món.

Si bé el document reunia els problemes que s'havien anat plantejant al P.S.U.C. a la postguerra, els que el signaren no van tenir cap resposta política, molt al contrari, van ser coberts d'insults i titllats de desertors i traïdors de la classe obrera (3).

Per aquesta raó van veure's obligats a abandonar tota idea de lluitar a l'interior del P.S.U.C., consumant-se l'escissió del partit i convertint-se en la primera declaració programàtica del que més endavant seria el Moviment Social d'Emancipació Catalana.

L'escissió fou important i significativa pel P.S.U.C. i per la marxa del socialisme català en general per diversos raons. Els militants escindits si bé formaven un grup no massa ampli tenien rellevància a causa de la categoria política d'alguns d'ells i la seva autoritat moral i intel·lectual (4). Era resultat de les tensions originades dins el P.S.U.C. entorn de l'abandonament de les posicions nacionalistes adoptades en la pràctica davant la guerra i teoritzades en els primers mesos de la postguerra, d'una banda, i de l'altra la síntesis de la primera resposta explícita al procés de transformació en un partit de coïre comunista (5). La U.C.T. de Catalunya en resultà també dividida, Miguel Ferrer que n'era el secretari general encapçalava la tendència que es vinculà al M.S.E.C. i posteriorment al Partit Socialista Català, i la tendència comunistista fou dirigida per Josep Meix i Tomàs Molinero; amb dues, però, tingueren molt poca incidència real a l'exili i a l'interior de Catalunya.

El M.S.E.C. es va constituir i donar a conèixer als Estats Units de Mèxic el mes de març del 1941, també amb un manifest, A tots els treballadors catalans dispersos pel món. A tots els obrers i camperols de Catalunya, que era, al mateix temps la seva definició programàtica i l'exposició de les seves línies generals d'actuació.

El manifest el signaven per Mèxic, D.F.: Miquel Serra Pàmies, Miquel Ferrer, Felip Barjau, Jaume Camps, Angel Estivill, Hèctor Gal·li, Joan Gilabert, Pere Matalonga, Joan Pié, Abelard Tona; per Mèxic-Estats: Víctor Colomer, Esteve Rovira-Bori

Josep Areny; per la República Argentina: Manuel Serra i Moret; per la República Dominicana : Marià Martínez Cuença; Alvar Cartea, Pere Duran Vernet, Pere Gaisachs, Joaquim Jardí, Joan Sales.

L'activitat del M.S.E.C. es concretà en la publicació d'una sèrie de declaracions sobre fets puntuals (l'inici de la guerra germànico-soviètica, la creació del Consell Nacional de Catalunya a Londres) i butlletins (6) en els que es perfilaven i concretaven els continguts ideològics del manifest fundacional (trajectòria política del Moviment, orientació econòmica i social, tesis sindicals) i informaven de qüestions referents a l'emigració republicana, principalment relacionades amb el nacionalisme català i la política del P.S.U.C.

Els membres del Moviment abandonaren l'Agrupació d'Amics de Catalunya, controlada pel P.S.U.C., i es van posar a treballar a l'Orfeó Català de Mèxic i entraren en relació amb el Moviment de Comunitats Catalanes promogudes entorn del Consell Nacional de Catalunya de Londres, proposant la creació de la Comunitat Catalana de Mèxic (7).

La influència del M.S.E.C. a Catalunya fou nul·la. El grup segons deia el manifest de març del 1941, aplegava " d'entre els catalans exiliats, antics lluitadors de la classe treballadora; dirigents de Centrals Sindicals; homes que provenen dels partits d'esquerra o que han actuat, fins ara, en els rengles de les col·lectivitats polítiques de tipus internacional; capdavaners i militants de les organitzacions agràries; valuosos elements de les joventuts antifeixistes; actives companyes situades, de temps, a l'avanguardia de les nostres dones.... Molts han exercit càrrecs públics: al Parlament de Catalunya, al Govern de la Generalitat; d'altres han tingut llocs de comandament a l'Exèrcit popular o bé s'han distingit com a dirigents de Partit o de Sindicat".

Però de fet no passà mai de reunir més d'una cinquantena de militants (8), concentrats principalment a Mèxic, amb alguns militants a Xile i a la República Dominicana i a Cuba, en aquest darrer país el "Catalunya" Grup Nacionalista Radical.

El contingut ideològic del M.S.F.C., exposat en el manifest de març i completat en els seus "Butlletins d'Informació" era el següent:

1. Es proposava "coordinar les activitats polítiques i socials que la dispersió fa ineficaces, i encarrilar l'esforç de tots aquells treballadors catalans que, havent abandonat llurs antigues disciplines sindicals i de partit, quiten a integrar-se, amb entusiasme, a una disciplina nova, totalment neta de dogmatismes i de mites, basada en una autèntica i efectiva democràcia interna, independent i, que per tant, deslligada, en absolut, de les actuals organitzacions obreres internacionals, desprestigiades arreu i esdevingudes estranyes a la consciència, a la mentalitat i als interessos de les masses laborioses de Catalunya".
2. El seu objectiu essencial era l'alliberar Catalunya de la llarga subjecció a l'estat espanyol, aconseguir la seva independència, ja que la incapacitat d'aquest estat per a comprendre Catalunya ha estat sempre tant evident que no cal pensar en cap nova provatura d'entesa. Es tracta d'una incomprensió absoluta, en la qual han coincidit, coincideixen, i es de creure que coincidiran en el futur, tots els governants espanyols, qualsevol que sigui llur ideologia i llur bandera de partit. L'experiència demostra que les aspiracions de Catalunya mai no seran realitzables pel camí de les conferències i els pactes amb el Poder Central d'Espanya, mentre aquest concordi enfront d'aquella, la seva posició de privilegi".

3. Per aquestes raons calia situar la qüestió nacional catalana en un pla europeu i, fins i tot, universal. "El marc de la seva solució és Europa, i el dret a l'existència lliure de Catalunya, mai no podrà ésser una gràcia d'Espanya, sinó una exigència de justícia universal".
4. En el pla social era necessari enfortir la catalanitat dels treballadors perquè calia "comprendre que l'empoderació de classe només ens serà possible d'aconseguir-la en una Catalunya mestresa de la seva voluntat i dels seus destins". Aquesta afirmació plantejava la necessitat de crear una organització autènticament catalana, no sotmesa a la tutela més o menys fraternal, d'uns altres partits o sindicats de direcció espanyola (9).

Finalment, assenyala que els militants del M.S.E.C. aspiren a treballar incansablement per la independència de Catalunya i, com a tasca més immediata, per ajudar als refugiats catalans: "nascut a l'exili, el nostre moviment es fa l'obligació ineludible d'esmerçar-se en aquesta obra amb tota l'activitat i tota l'energia i, sobretot, amb una absoluta independència dels organismes encarregats d'administrar els interessos de l'emigració".

Aquesta exposició de principis (10), en el manifest fundacional del M.S.E.C. venia completada per una esquemàtica exposició de les seves línies generals d'actuació, les quals feien referència als objectius estratègics i immediats; a la tàctica i doctrina davant d'Espanya; al projecte d'estructuració d'una "Catalunya Gran" que englobés la Catalunya estricta, el País Valencià i les Illes Balears; al M.S.E.C. i la solidaritat internacional; a la qüestió de l'Exèrcit català i a l'acció política internacional; a l'ingrés dins d'una possible Federació de Repúbliques Peninsulars; al significat del 19 de Juliol; a l'economia catalana; a la seva concepció de la democràcia; a la qüestió sindical.

El manifest acabava amb una crida als treballadors catalans exiliats a entrar en el Moviment.

Més endavant, el juliol del 1942, els integrants del M.S.E.C. intentaran resoldre el problema de la necessitat existent d'una organització autènticament catalana, socialista, revolucionària i que defensés Catalunya i els interessos dels treballadors catalans, amb la creació del Partit Socialista de Catalunya.

El M.S.E. C. i el franquisme.-

El Moviment Social d'Emanciació Catalana en la seva documentació escrita -al menys en la consultada, que és força exhaustiva- pràcticament no contenia cap referència explícita a la situació concreta de Catalunya durant el període d'existència del M.S.E.C. ni es deturava en cap moment a analitzar el règim franquista.

En alguns punts i fent referències marginals citava el "règim franquista" o el "falangisme" i el definia com a "la més infame de les tiranies" (11). Sobre el feixisme en general deia que històricament era "quelcom més que una manifestació imperialista. Significa la destrucció de tots els camins de progrés i de tot el tresor de la llibertat humana que amb tant d'efort han acumulat els pobles. Cada nació que queia sota el jou nazi era un pas endarrera en la història d'Europa, com així mateix ho fóra la caiguda dels països soviètics (12).

PARTIT SOCIALISTA CATALÀ

El partit Socialista Català (*) fou una organització política creada a Mèxic el 19 de juliol del 1942 (1) i que, en el moment de la seva constitució, ratificava el manifest del Moviment Social d'Emancipació Catalana, del qual n'era continuació i culminació, com indicava explícitament el primer número del "Butlletí del Partit Socialista Català" (Mèxic, juliol 1942) en el qual s'explicaven les raons immediates de la creació del partit.

Afirmava el Butlletí l'aparició del Manifest-Programa del M.S.E.C. i de les seves publicacions havien permès constatar als dirigents del M.S.E.C. la simpatia amb que havia estat rebuda a tot arreu el naixement i les activitats d'aquest agrupament polític. I aquest fet, juntament amb les adhesions que havien arribat de França, de la Gran Bretanya, dels Estats Units, de la República Dominicana, de l'Argentina, de Colòmbia, de Xile, els comentaris favorables de la premsa catalana als seus punts de vista sobre els problemes del moment i el futur del poble català, i la necessitat de l'existència d'un partit socialista, cosa que -segons deia- era ben vista a Catalunya i arreu on hi havien catalans.- Motivà la convicció de que calia considerar superada la primera etapa i que havien de constituir-se el Partit, per la qual cosa des d'aleshores els militants del M.S.E.C. començaven a actuar com a Partit Socialista Català, ratificant les afirmacions fonamentals del Manifest de març del 1941.

Precisant que eren catalans i socialistes i que com a tals volien ser escoltats i rebuts fraternalment en el moviment obrer internacional i entre els nuclis polítics i democràtics i liberals que com ells estaven en lluita contra el feixisme.

En transformar el seu moviment en partit Socialista Català feren una crida a tots els catalans simpatitzants i especialment als que eren en terres d'Àfrica per que s'unís al seu

gles per a sumar el màxim d'esforços en la lluita contra el feixisme, per la independència de Catalunya i per l'emancipació dels treballadors (2).

El partit socialista català anà sumant als seus rangs un nombre considerable d'antics militants socials i les precedents del quatre partits obrers que pocs dies de priu del 29 de juliol del 1936 havien acordat fundir-se, convergint que l'unificació dels socialistes catalans donaria el fruit que calia esperar-ne per la causa dels treballadors i per Catalunya.

Malauradament l'experiència fracassà, però el primer intent mundial d'unificació política de la classe obrera, per amargant que hagués estat, no va fer perdre l'esperança de refar aquella unitat autènticament socialista i catalana intentada. I la voluntat dels homes del P.S. CÀ. va ser la de reconstruir un moviment socialista autènticament català i d'orientació democràtica, alliberat de mites i de dogmes. El partit constituí Delegacions a les principals repúbliques americanes i tot allà per la creació i enfortiment del gran partit socialista que necessitava Catalunya. Molts dels seus militants havien col·laborat i col·laboraven des de llocs de direcció i responsabilitat en el moviment de Comunitats Catalanes d'Amèrica "que aplegava la majoria de catalans nacionals, vells i nous residents, que sense distinció de tendències treballent estretament agermanades per la lluita contra la tirania franquista i a favor dels drets nacionals del nostre poble." (3) En el C.N.C. presidit per C. Pi i Sunyer, havien actuat com a consellers M. Serra i Barret, Ramón Parera i Francesc Bergós i com a membre del secretariat del Consell en terres d'Amèrica hi havia figurat Miquel Ferrer, tots membres del Partit S.CÀ.

Si bé no existeix publicada cap relació numèrica ni personal dels militants del P.S. CÀ, "Nova Era" (3 bis) afirmava que:

"El partit socialista català té com a militants líders que han exercido càrrecs públics a Catalunya, abans i durant la nostra guerra contra el feixisme: "els nostres diputats socialistes que hi havia al darrer parlament de Catalunya tres són actualment del nostre partit; les dues diputats socialistes catalans de les darreres Corts republicanes espanyoles són també militants del P.S.C.à.; dirigents del moviment sindical egitista de Catalunya, els diversos membres del seu Comitè de Catalunya i del Secretariat figuren als nostres rangs; dirigents del moviment cooperatiu català, de les organitzacions de camperols i del moviment cultural popular, de tanta importància a Catalunya són també militants catòlics del nostre partit. Oficials i soldats del nostre Exèrcit Popular, figuren als nostres rangs. Bon nombre de tècnics i d'intel·lectuals: enginyers, metges, advocats, professors universitaris, mestres d'escola, escriptors i artistes s'han anat sumant i van engruixint la massa de militants socialistes. Però el propòsit dels homes del P.S.C.à no es limita a fer prosèlits directes al partit, sino que treballa per la formació de tots els sectors autènticament socialistes i catalans que encara hi ha dispersos a l'exili i a casa nostra mateix. Entencem que cal crear les condicions indispensables, per formar en arribar a casa nostra, el gran partit socialista que és imprescindible per a la reconstrucció nacional de Catalunya" (4).

El Consell Executiu del Partit Socialista Català, el juny del 1943, era constituït per Felip Barjau, Jaume Carró, Victor Colomer, Àngel Estivill, Miquel Ferrer, Juan Fontjosa, Juan Gilabert, Marià Martínez Cuenca (5).

El procés que havia conduït a la formació del P.S.C.à a Mèxic a la post-guerra d'Espanya fou explicat pel mateix partit en la seva premsa, en dos articles, un de Juan Gilabert "Què és el Partit Socialista Català?" (6) i un editorial del n.º 1 de "Nova Era" "Presència i pressentiment del nostre Partit" (7)

En el primer després de recórrer alguns aspectes del procés que conduï a la formació del P.S.U.C., el 1936, i la seva actuació durant la guerra, Juan Gilabert afirmava que en produir-se l'enfonsada de Catalunya, el P.S.U. travessà la frontera fonamentalment dividit i que les divergències no es donaven més en les masses

Juan Comarera, Jaup del Sarrió i Miquel Serra i Paries intente-
 | taren de refer la unitat a base de dos punts principals:

- √ 1) que el P.S.U.C. fos una organització genuïnament catalana, sense ingerències del Partit Comunista d'Espanya, i que com a tal fos acceptat en el si de la Internacional Comunista,
 2) que el P.S.U.C. defensés una política catalana socialista i que l'única sortida acceptable al problema català fos la República Catalana. Aquestes dues proposicions van emprar-les Comarera a Moscó i ja no se n'havia parlat mai més.

Per un temps havia estat conservada la unitat a base d'aquestes orientacions. Aviat, però, es va considerar que es tractava d'una maniobra i va rendre la desunió i la desconfiança; i, primer a Tolosa i Perpinyà i després a París, ja es van sostenir converses de cara a la possibilitat de constituir un moviment socialista netament català. El pacte germano-soviètic no fou més que una altre motiu per enfondir les divergències que existien dintre del P.S.U.C. des de la seva constitució.

Trobant-se a Mèxic -afegia Silabert- la majoria del Comitè Executiu del P.S.U.C. van començar a desconfiar els acords del darrer Comitè Central. Van començar a defensar un punt de vista que els imposaven certs òrgans aliats al Partit i sense esperar els emicaris que havien anat a la U.R.S.S. van publicar-los en un document públic aparegut al mes de maig del 1940 (C) el qual pel fet d'ajudar indirectament el feixisme internacional, van provocar el trencament definitiu.

Llavero van trebar-se al marge del P.S.U.C. molts elements procedents de la Unió Socialista, del P.S.C.E., del C.O.C., sindicalistes i d'altres que, després de l'experiència viscuda també es consideraven incompatibles amb els procediments comunistes. No podent de cap manera refer cap dels partits existents abans del 19 de juliol del 1936 puix que l'experiència de la guerra i la situació internacional els havien fet comprendre que calia donar a la nova organització provisional (C.S.E.C.) un caràcter definitiu

nacional -que no exclouia de cap manera l'internacionalisme proletari- sense que minvés la seva personalitat socialista:

"I això som: els continuadors de les tradicions del socialisme català i del comunisme autòcton. Aquest socialisme que ha tingut una personalitat petita o gran a Catalunya, enfront d'aquest comunisme oficial que, pel fet de ser important, mai no va poder arrelar a casa nostra. I que no s'ens vingui a parlar del P.S.U.C. -conglomerat polític, mai conjunt homogèni- que entre tots vam ajudar a fer gran. Cal tenir en compte que el P.S.E.U.C. té una etapa ascendent que va fins al mes de maig del 1977; fins a llavors aquest partit ni era comunista, ni es deia comunista, ni feia de comunista. Ara bé, totes aquelles coses tènues que es feren al marge de la imbuïda majoria dels propis militants i totes les maneres i d'obediència posteriors això sí -Perquè no dir-ho- tenien un marcant segell comunista" (9).

L'editorial de "Nova Era" donava quatre raons últimes que maneren a la constitució del P.S.C. El primer fet era conseqüència de l'internacionalisme comunista fet a mida d'una irradiació moscovita i que, creuè "per reflexe, per mimetisme, per falta de personalitat", un internacionalisme fet a mida d'una irradiació madrilenyista. "Moscou era un centre mundial i Madrid, que es considerava, en les medis comunistes i de cara a la U.R.S.S. "província", volgué tenir la categoria de centre peninsular i una provincialisme que li creguessin encara, per això la unificació marxista, aconsejuda per primera vegada al món a Catalunya, amb la constitució del P.S.U.C., per obra i gràcia del "centrisme imperial-internacionalista" del P.C.E., en comptes d'un exemple positiu en la història del socialisme europeu ha estat, a la fi una experiència catastròfica".

El segon fet, derivat d'aquest primer, fou la política antinacionalista dels nuclis comunistes adherits a la III Internacional, la qual obligava a defensar la U.R.S.S., i en l'època del pacte germano-soviètic, era contrària als interessos dels treballadors dels països atacats pel feixisme. "El nostre no podria estar d'acord amb la teoria de guerra inter-imperialista que s'aplicava a la segona guerra europea, no podien estar d'acord amb el pacte germano-soviètic".

que, a base d'aquesta teoria, s'ha reconstruït el treballador dels països en guerra contra el feixisme, transformant-lo en un vulgar agente d'una cinquena columna. Ho podiem saber perquè els catalans socialistes exiliats a França i els representants a Catalunya haguessin de sentir-se "neutres" en la guerra. Altrament era el feixisme i el feixisme italià i alemany, havia estat l'inspiració de la insurrecció franquista i l'arma fundamental de la seva victòria"

El tercer fet tenia el seu origen en el dret inalienable dels pobles a disposar lliurement de llurs destins. "El canvi naixent madrileny-moscovita a la llibertat total de Catalunya, incidió, "plataformista", incloser, feia que prevaleixi, per a ell, endavant en anar el fet català a una solució de equilibri, que el P.S.U.C. seria un enemic actiu dels catalans que establin, per aquesta sortida. En esdevenir-se això, qualsevol sector català que debiliti l'acció dels patriotes, ha de ser considerat traïdor a la pàtria".

El quart fet fruit de l'experiència viscuda durant la guerra d'Espanya demostrava que "el socialisme de construcció, a Catalunya seria una convivència, sense ideològics de socialisme i democràcia, o no seria res."

I aquest quatre fets principals, per damunt de molts altres raons, com per exemple "la repugnància a cultivar el nacionalisme entre les generacions de joves catalans i el respecte als trets particulars de la mentalitat del nostre poble que engendraran el nostre PARTIT SOCIALISTA CATALA eren presents en la nostra exigència de tot arreu i més que res, en la consciència i entèsibilitat del poble de Catalunya" (10).

Tot aquest conjunt de causes activaren discorrids i crítiques a l'actuació del P.S.U.C. i els dirigents, separant-se molts militants per pròpia voluntat i essent-ne expulsats molts d'altres. Un grup d'aquest, com hem vist en el capítol anterior (11) expressà públicament el seu des acord i va crear posteriorment el P.S.C.E.

grup que més endavant seria el fundador del P.S.Cà..

El P.S.Cà. tot i manifestar-se continuador del N.S.C.C. precisa la seva línia ideològica i política en una sèrie de punts. En constituir-se es defineix com un partit independent; recelzava la política del Cancell Nacional de Londres; creia que a través de les Comunitats Catalanes d'Amèrica havia de continuar-se aquell organisme representatiu del front nacional establert; volia que continués la política internacional realitzada pel C.N.C. en nom dels catalans lliures de cara a les democràcies, perquè s'entendrà de la victòria dels aliats el poble de Catalunya, com a tots el pobles que hi tinguessin dret, fos tinguda en compte en la nova ordenació política, econòmica i social que caldria implantar a Europa; era partidari d'establir aliances amb altres pobles que respectessin la personalitat nacional de Catalunya; volia mantenir una aliança amb els bascos nacionals i que la representació dels dos pobles defensés amb fermesa el criteri de considerar superada l'etapa constitucional espanyola i dels estatuts d'autonomia; (12) abogaven per la intensificació de l'acció internacional tal de que en un breu termini no hi hagués un sol país les institucions rectores del qual desobediessin inframes falces de les aspiracions catalanes, de les seves característiques nacionals, del seu passat i de la seva condició de poble esclavitzat pel feixisme, com tants d'altres (13) En una paraula volien internacionalitzar el problema català i, per a la península ibèrica la constitució d'un règim confederal, amb plena sobirania nacional per a Catalunya (14).

Més endavant el 1944 llengaren per boca de Miquel Ferrer, la proposta de creació d'un "Front Obrer Català" que hauria de preparar les condicions i aconseguir els procediments que a Catalunya poguessin portar a la unitat política i sindical de la classe obrera catalana. Aquest Front, el P.S.Cà. considerava que hauria de recollir els següents punts fundamentals per a l'unitat dels treballadors catalans a l'exili: 1) lluitar contra Franco i tota manifestació feixista i monàrquica; 2) acceptació del principi de la lluita de classes i del socialisme com orientadora política i ideològica; 3) constituir

superada l'última constitució del 1809 i els estatuts autonòmics et regats, impugnant una efectiva nació de pobles lliures; 4) reivindicar les conquestes assolides per la classe obrera de la ciutat i del camp durant la nostra guerra; 5) establir un règim de llibertat i de veritable democràcia; 6) propugnar la creació d'un Consell Central Sindical a Catalunya. La constitució d'aquest F.C.C., significaria després de constituir el Consell Nacional de Catalunya, que en l'aspecte nacional reuniria els partits democràtics catalans i el moviment de les Comunitats Catalanes d'Amèrica, i en el qual el P.S.Cà. hi col·laborava "amb noblesa i entusiasme", l'entesa de les diverses tendències del moviment obrer de Catalunya, que al curs de la guerra victoriosa de les democràcies contra el feixisme feia que la Aliança obrera catalana es fes apromiant.

Des de la publicació del Manifest-Programa del F.C.C. i de la seva ratificació en el moment de la creació del P.S.Cà., la exposició programàtica més completa del partit fou expressada en una carta de resposta al Secretariat del F.C.C., signada el 19 de juliol del 1945, quan ja havia estat dissolt el F.C.C., i la vida institucional republicana i catalana a l'exili es reconstruïen seguint les pautes constitucionals del 1809 i de l'estatut del 1932. Per tot això és interessant recollir la línia política del P.S.Cà. en aquest moment i observar els canvis operats després d'uns anys de batallar polític.

El P.S.Cà. l'estiu del 1945 es reafirmava en el seu propòsit de seguir lluitant contra el règim dictatorial del general Franco en qualsevol de les seves fórmules disfressades del feixisme falangista; no admities el restabliment del règim monàrquic; era partidari de l'exigència de responsabilitats als feixistes i als seus més caracteritzats col·laboradors i d'una rigorosa revisió de les fortunes fetes durant la dictadura franquista, expropiació dels béns productes del mercat negre i altres delictius; col·locant d'impostos de reconstrucció sobre les entitats particulars col·laboradores del feixisme respecte al treball, etc.

indispensables per organitzar el gran partit socialista que necessitava el nostre país.

"Un partit autènticament socialista. Incapable, capaç de permetre la convivència d'els treballadors campestres, dels camperols, dels tècnics i dels intel·lectuals en una gran organització en la democràcia interna i en la disciplina i en la disciplina de cada des de dalt amb la dictadura d'una sola línia política per damunt de la massa de militants. Un partit socialista i català de carrer, orientat de cara als interessos dels treballadors i de Catalunya, alliberat de disciplines sectàries (16), amb un ample esperit de solidaritat per als treballadors de les altres nacionalitats ibèriques i europees, que pols de la pròpia personalitat orgànica perfectament compatible amb organitzacions de tipus confederal que apleguin diversos partits peninsulars, units per interessos polítics i socials i amb objectius polítics i socials d'interès comú. Un partit que sigui un nou exemple alliberador de la militància política de la classe obrera, alliberat de sectarismes, amb la de la democràcia, d'esperit revolucionari i constructiu alhora, capaç d'inspirar confiança a la majoria del nostre poble quant a l'implantació del socialisme a Catalunya".

En quant a la política sindical tenia el propòsit de treballar de l'exili estant per preparar les condicions que haviem de permetre la creació a Catalunya d'una sola Central Sindical amb llibertat de tendències, d'una democràcia interna a tota prova.

"Una central sindical que aplegui la majoria dels actuals ugetistes i anetistes i que, alliberada per l'experiència de la nostra guerra, possibiliti l'acció en una sola direcció als llocs de treball per a control de la producció, per l'administració de les empreses i per la defensa dels interessos de la classe obrera als organismes dirigents de l'economia catalana durant la revolució democràtica que caldrà reconstruir un cop alliberada Catalunya del jou falangista i iniciada l'etapa de reconstrucció nacional que cal prevore molt difícil enmig de la destrucció i misèria d'Europa...." (17)

Manifestava també el propòsit de lluitar per aconseguir un avenç progressiu de les condicions polítiques, econòmiques i socials del poble de Catalunya. "Un augment de les llibertats nacionals catalanes compatible amb la solidaritat internacional que els temps moderns comporta; una organització de masses interior que posi per damunt dels interessos particulars dels individus i dels

de Catalunya i que faci impossible l'arrel·lament de l'home per l'home".

Propugnava la creació d'una Assemblea Popular Consultiva Catalana integrada pels qui foren diputats al darrer Parlament de Catalunya i al de la República i s'ingressassin març i juny fidels a Catalunya però es celebrada aquesta representació per les forces populars dels moviments de resistència que actuava a l'interior del país.

Afirmava que el govern de la nova Catalunya lliurada no podia ser el govern de la Generalitat perquè podria significar la supeditació al regim estatutari que limità al mínim les atribucions i drets de Catalunya. " El reconeixement de la existència simbòlica de les darreres institucions de la democràcia catalana no pot significar un retorn pur i simple al passat estatutari i esquitit d'atribucions, impossible d'adaptar al període constituent que haurà de viure el nostre poble".

Era partidari de l'entesa de totes les organitzacions democràtiques catalanes que actuaven a l'exili i de coordinar aquesta entesa amb la de l'interior de Catalunya per mitjà de les moviments de resistència existents. Aquesta aliança democràtica i d'unitat catalana havia de tenir un programa ambiciós en defensa dels interessos del poble català.

" La unitat catalana que preconitzem només podrà ser duradora si tots els sectors que l'integrin acten dirigits a realitzar la revolució democràtica catalana que és indispensable per a la reconstrucció nacional. L'aliança democràtica a l'exili ha de tenir com a propòsit principal, l'ajut als companys que lluiten a casa nostra; l'ajut als empresonats i als condemnats a treballs forçats, la defensa internacional de les llibertats humanes i la denúncia del règim de terror exercit pel franquisme. I no es podrà oblidar la reivindicació davant les Nacions Unides als drets imprescindibles de Catalunya com a nació."

Com a socialista catalana adherida al P.S.Cà. que havia conven-
gut a gestionar una entesa amb els socialistes d'Andalus i que
havia de feria amb els Sillacs i que de més de la victòria so-
bre el franquisme tractaria amb el P.S.Cà. per la constitució
de una Federació de República Lliures s'hi va acordar del
Congrés d'aquest partit de l'any 1916.

El P.S.Cà. considerava també, que les institucions de la 2a Rep.
així com les de Catalunya estaven opades i ja no podien ser im-
posades com pretenció alguns sectors de la democràcia espanyola.
El P.S.Cà. lluita per l'establiment d'un nou ordre arangat que
permeti resoldre la munió de greus problemes que el provoca i
que no podran ser endagats sense l'establiment d'unes condicions
polítiques i socials determinades.

Catalunya havia de reivindicar els seus drets nacionals davant les
democràcies espanyoles i havia de impulsar la transformació de l'Es-
tat unitari espanyol en una confederació de pobles lliures "El pe-
riode constituent es que entraran tots els pobles hispànics ben punt
s'enfansi el règim franquista haurà de permetre a les democràcies
peninsulars de començar una nova etapa que permetti la lliure con-
vivència i el respecte a la independència i autonomia nacionals,
perfectament compatible amb la independència indispensable a l'in-
terès comú".

Finalment calia arribar a un pacte cara a la reconstrucció del nou
règim republicà d'estructura i contingut adaptat al temps que vi-
via i seguint les petjades dels països alliberats que havien anat
sumant tot el que hi havia de bé en el respectiu règim. L'obrar de
la guerra a l'espirit renovador sorgia de la pau i de la llibertat dels pobles
d'Europa. (18)

El Partit Socialista Català, tot i que se definia com a socialista i els seus objectius finals eren el socialisme i l'abolició de l'exploració de l'home per l'home per Catalunya; en la seva premsa pràcticament mai no territoritzà ni parlava del socialisme, la seva preocupació principal era la qüestió del treballador, la sindical i el polemitzar amb el P.S.U.C.

Malgrat això la seva opció socialista era la del socialisme democràtic a l'estil del precomunist, dels demés partits socialistes occidentals, amb voluntat d'arribar a ser majoria en el Govern de Catalunya, en la mateixa forma que alguns partits de aquells moments intentaven arribar-hi a través de les urnes. Manel Serra i Font, per exemple, estava convençut de que, després de la caiguda de Franco, a Catalunya, com a tots els països de constitució civil o democràtica, tindria govern socialista, ja que el poble de Catalunya s'havia saturat de l'ideal i de la concepció socialista que empravena l'atmosfera internacional i afirmava que en els socialistes catalans no hi havia cap mecanisme arcaic, ni cap dogmatisme rígid, sino que eren socialistes democràtics, tal com ho reclamava la civilització i la consciència humana. Veia el socialisme com un moviment universal progressiu i orgànic; però s'havia de millorar i donar exemple per tal de que s'implentés a Catalunya. (20).

Pelai Sala, diputat i membre del P.S.O.N. va dir al programa del partit amb aquestes paraules:

"-El meu partit és català i socialista. Políticament és partit
 j) d'unió d'un règim federatiu o confederal i té un gran desig
 l'antesa cordial amb tots els demés territoris de Catalunya. En
 l'òrbita econòmica proposa un ordenament que signifiqui una
 millor distribució de la riquesa, al servei dels interessos
 nacionals, i una civilització més elevada per la present,
 a profit de la col·lectivitat.

El nostre socialisme no està renyit amb la democràcia; defen-
 so un sistema democràtic dintre el qual s'ajunten compatibles el
 socialisme i la llibertat; dintre el qual sigui possible de
 planificar la vida comunitària respectant la iniciativa i l'ivi-
 dual. Per a la reconstrucció del nostre país i per a l'individu la
 intervenció dels productors en els negocis econòmics de
 l'estat i considerem com a objectiu principal de la nostra

balladors les milleres socials a no pòria en el nostre país fins a l'ajornat de l'any 1950" (21)

Al P.S.C. s'atigué vinculat un dels de la U.C.T. de Catalunya a l'exili amb les persones de Miquel Ferrer Secretari general, i de Miquel Colomé, F. Duran Recoll, Joan Franjeu i Joan Gilibert, secretaris adjunts. (22)

Un desenvolupament important pel socialisme català en general i el P.S.C. en particular, fou la creació al gener del 1950 del Moviment Socialista de Catalunya, pel treball i l'acció amb voluntat d'agrupar totes les forces socialistes catalanes de l'exili i de l'interior de Catalunya. El P.S.C. en parlà i s'obligà a reflexionar sobre si mateix. En una primera etapa va vincular-se al M.S.C., però posteriorment, arran de l'acceptació per part del M.S.C. d'un plebiscit per decidir la qüestió institucional en cap France fos levandit del poder quan el P.S.C. defensava una III República que fos confederal - i en prendre el P.S.C. una estructura de partit en temps de clandestinitat entre 1949-1950, va desvincular-se de la plataforma socialista. (Vegeu, del context en que es parla de la creació del P.S.C., l'apartat an el que són exposades les actituds dels socialistes catalans).

El Partit Socialista Català davant el règim feixista i la situació de Catalunya.-

Al P.S.C.Ç. no semblava preocupar-li la instauració del règim franquista ni les seves repercussions sobre Catalunya. En tota la literatura produïda per aquest partit no hi ha cap article dedicat a estudiar o analitzar la instauració del règim que va guanyar com a producte de la guerra d'Espanya. Tampoc s'analitava el paper que podia significar per a Catalunya el domini i desenvolupament del règim feixista i reaccionari encapçalat per Franco.

Donava el sistema polític establert com un fet al que no cal referir-se en detall, al qual no cal detenir-se a explicar-lo com si tot-hom ja sabés de que anava, i que a més seria de curta durada; un règim interior, que estava de pas, dividit en el seu interior i mancava d'una sòlida base social i, per tant, que passaria d'un moment a l'altre, i que no tindria conseqüències profundes sobre la nació catalana. Era el franquisme una cosa establerta i definida per endavant.

En el seu "Sutllatí" i a "Nova Era" denomina "el règim franquista", la "dictadura" el "franc-falangisme"; considera el règim com a feixista, "protigit pel nazisme alemany i el feixisme italià"; Franco era el "dictador totalitari d'Espanya" i el falangisme l'equivalent a l'estat espanyol del feixisme i el nazisme.

Preocupava molt més al P.S.C.Ç. el que podria succeir amb Catalunya després del derruïment de la dictadura, que no el fet mateix de la seva existència al present i oprimint aquesta nació. En cap moment parlava d'estratègia antifranquista ni de tàctiques conjunturals, tampoc valorava en profunditat la dels diferents partits ni la lluita resistint de l'interior. Només una gran confiança en la conjuntura internacional, quan aquesta era contrària al feixisme, i en la actuació de les forces democràtiques internacionals.

Dóna la sensació de que el P.S.C.ª. prenia a Franco i el franquisme Catalunya i la mateixa política com un cas abstracte. Com si la victòria de la reacció més conservadora no hagués significat també la derrota de la República Espanyola i de Catalunya, dels republicans i dels catalanistes, i la implantació del nou règim, amb tot el que tenia de feixista fos un parèntesi sense consciències històriques i que de cara al futur hom podria superar el pasat republicà sense més ni més. Tot seria convèncer les diferents forces progressistes de Catalunya i l'estat i l'opinió internacional, i anar més enllà del que havia estat la Constitució republicana del 1931 i l'Estatut de Catalunya del 1932.

El P.S.C.ª. no parlava del franquisme i del feixisme en general, no oferís cap estratègia ni tàctica per enderrocar-los, però sí que expressava el convenciment de que el règim de Franco estava constantment a punt de caure. Això s'observa i es pot veure seguint al llarg dels seus butlletins, primers, i de "El va Fran" i segons. I això feia que oblides la situació real. Confiamos en la, diu, en la conjuntura internacional favorable a la democràcia i que produiria la caiguda del feixisme a Europa i concretament a la Península Ibèrica.

Seguint les informacions i valoracions de la situació de Catalunya que es poden extreure de la premsa del P.S.C.ª. es pot veure seguint la interpretació que aquest feia de la realitat de Catalunya i de la solidesa del règim, així com algun element valentiu de la naturalesa de la dictadura repressora.

El setembre del 1942 el "Butlletí del Partit Socialista Català" (23) afirmava que l'estat espanyol i Catalunya estaven vivint un moment semblant al de la dictadura de Berenguer i que, per tant, el règim que succeiria al de Franco no seria la República constitucional del 1931 sinó un sistema més avançat, de la mateixa manera que la República havia succeït a la monarquia.

10

000176

El març del 1944 se troba en el "Butlletí" (24) la primera descripció de la situació en que vivia Catalunya. A través de la publicació del text d'una carta que havia arribat de Londres. La carta afirmava que la situació es feia cada dia; que l'exèrcit, la Falanga i el poble seguien lluitant i lluitaven els uns contra els altres; que la gent de Falanga veia que la cosa s'anava esdevinçant a fer grans negocis; També es afirmava que la gent que no era franquista, els antifranquistes, no s'estaven d'amenagar directament i públicament els partitidors de la Falanga i els deien que tot ho tornarien amb llacros que es girés la situació.

Tot-hon demana per assegurar el retorn del exiliat. Veia que la posició política de la immensa majoria de Catalunya era de tipus democràtic i no valien sentir parlar de partits d'ultras i terroristes; que el sentiment nacional s'havia col·lectivitzat i que s'havia organitzat un Front secret, el front Nacional de Catalunya, que actuava per tot arreu amb els leus: Catalina! Catalunya! També era conegut l'existència del Cercle Nacional de Londres en el que s'hi troben moltes esperances.

Finalment afirmava que:

"Tot-hon espera el triomf d'Anglaterra i el de les Nacions Unides i els darrers esdeveniments militars a l'Àfrica, per bé que poden causar perill de noves invasions militars nazis, la gent els segueix amb interès i amb un desig fervent de veure derrotats els alemanys i italians que fan front a les forces aliades. La situació de la lluita és, en l'absolut, favorable a les democràcies: Egipte alïat, Líbia a mans dels aliats, els alemanys a la defensiva, el França de Vichy desaparegut del mapa, l'imperi francès en mans de bones mans, i la Itàlia de Mussolini caminant a rebre de valent i dubent al que és un banderall, enviant "columnes de laiper" com ens obligaran a fer a nosaltres. Rússia davant un seguit de cops als alemanys. Els japonesos no estan pas millor que els seus aliats. Sembla que l'èxit de Hitler va de davallada. Aquestes són les impressions i no del poble anglès sempre optimista i plenament convençut de "la darreria de tots els sistemes feixistes negats i perllorats" (25).

Després d'una vista visió tant optimista de la conjuntura inter-nacional i de les conseqüències que també hauria de tenir per a Catalunya, no es va poder a trobar un altre exemplar de la situació de Catalunya i de l' lluita antifranquista fins al número 3 de "Nova Era" (gener-febrer del 1948) en el que el portaveu del P.S.C. recull la descripció que en fa J. F. Abarca, militant socialista que a més ha fet assaigels dels batallons de treball franquistes.

Abarca ho havia explicat al poder conseqüències de la invasió i domini feixista que Catalunya, com a més i a més hi havia estat arrabassats tots els drets de poble; els retalls dels carrers es-crits en català, prohibició de tocar ordres; no s'editaven lli-bres en català; les presons i camps de concentració també; els batallons de treball eren infinites; en definitiva que qual-quevol manifestació directa o indirecta de catalinitat ha- via estat anul.lada.

"Però afirmava Abarca- el poble s'ha anat adaptant a la ti-rania i avui, admet aquells que se sentien frustrats per un còmic de raons de tipus egipcia i comunista han anat recupera- tant les evidències negatives del règim i fan tot el que poden per a quedar bé amb els "rojos". Així mateix de banda als falan-gistes de la vella guàrdia, tot el poble està contra Franco. I com que a Catalunya els de la vella guarda eren ben pocs, guairabé cap, la nostra es pot considerar una terra envaïda per un enemic estranger.

Catalunya està encara coberta de llagunes. A desgrat que la re-pressió falangista s'ha tornat prudent a darrera hora degut a la situació internacional, val a dir que mai ha deixat de ser efectiva. Catalunya té el percentatge més alt, a més amb proporcionalitat i tot, entre presons, internats i inclosos als batallons de treball. Sense exagerar podem considerar que man-quen a les nostres llars fins a 300.000 homes. Calculeu el que això significa per l'economia, la pau que l'era i la rural col-lectiva, no hi ha cap família catalana a la qual ni li manqui un parent o hi manchi el treball a l'exili o en mans dels falan-gistes. Calascó viu del seu dolor i la condició a l'oblit són paraules vanes. Catalunya és incompatible amb la Falanga.

Els partits que actuen en la clandestinitat i que són més o menys populars són el P.S.U.C., Esquerra, Estat Català. De to-tes maneres allò que ens arribava a conèixer als batallons de-

rrament, són nens reflexos de les ciutats. Tinc proves que la C.N.T. i la U.G.T. treballen en conjunt i unívers. No pug dir-te quin ressó tenen a Catalunya ni la "Junta Suprema", ni això de la "Unión Nacional", puix que és a Rússia on n'he sentit a parlar per primera vegada. Del Front Català de resistència les meves impressió no eren com les de la "Junta", que mantenia contactes amb els exiliats de França. De t'les cançons et pug dir que l'ambient popular a Catalunya és el d'Andrés Bregués i Prieto, etc. Allí hi ha un ideal: Catalunya i el poble unirà a treballar a qui s'apiga encertar-ne la continuïtat amb tot allò que representa com a patriota i com anti-franquista.

En relació a si la gent vol o no vol un retorn de la República del 31, és difícil donar una opinió. El que sí pug assegurar-te és que ningú no vol que es torni a repetir les errors que feren possible la sublevació feixista. Avui, s'hua és ben vista la col·lectivització del camp puix que els col·lectors amb el falangisme treballen més que abans i no mengen, car els reben els fruits. Els burgesos industrials catalans fan el possible per a remeiar la situació trágica dels seus obrers i crec que pensen que l'organització industrial per a "després" és més que la d'abans de la guerra. El falangisme els ha escurçat molt.

El poble català vol una Catalunya governada pels seus homes. Aquest sentiment és unànime. Està de acord amb les solucions proposades. Vol un govern que estimi Catalunya i que treballi pel benestar nacional. Amb responsabilitat i sentit constructiu i ambició pel futur. El poble català és separatista, nacionalista, o com vulguis dir-li. Vols retrocedir a l'antiguitat. Els règims "de fecció" li han demostrat el perill que hi ha. Això no obstant, tal-hom acceptaria una fórmula federal amplia i generosa. Si li rogatsigan a li castellan no li cal cap sacrifici sentit-se separatista a ultrança.

Allà hem sent molta simpatia per les victòries militars dels anglesos. Però tampoc el poble català la veu d'ajudat que Anglaterra dispensa al franquisme. El nostre poble sent que li convé la victòria anglesa; però s'espera que els anglesos facin tot el possible per a impedir que els aliats de l'antic feixisme.

En canvi l'administració dels Estats Units és bona reserves. És desitj. A hua la seva intervenció per a resoldre els conflictes europeus. Els catalans consideren els nord-americans una gent sincera i senzilla, que parla amb el cor i la raó i a hua quan s'erra ho fa de bona fe. Tathem té molta confiança amb Roosevelt i es confia amb ell més que en cap altre dels líders de la situació.

Hom rep amb joia les victòries soviètiques. Però hi ha oposició i disgust per l'atenció preferida de la U.S.S.R. Aporta més l'elogi als comunistes del Partit Popular als quals se senten més russos que el propi Stalin. En canvi els militants co-

talans discuteixen i això fa que els comunistes espanyols els considerin mal bolxevics. Pel que veix això també passa a l'emigració." (26)

Poc temps després de que el P.S.Cà. es fes seva aquesta visió de Catalunya i davant les notícies que es rebien a Mèxic de la situació de Catalunya es manifestava optimista

"perquè constatem que el que defensam nosaltres és el que defensen els lluitadors del moviment de resistència, comprovem que el nostre pensament i la visió que tenim del futur immediat de Catalunya coincideix perfectament amb el pensament i la visió que en tenen els més bons, els més desinteressats i els més noble ambició política; els que considerant el passat passat, enyoren la Catalunya nova al servei de la qual es disposen a actuar amb entusiasme amb un pensament clar i una voluntat ben ferma." (27)

I el P.S.Cà. deia això en el moment en que ja havia caigut Mussolini i en que

"Els conciliabuls de monarquies i militars espanyols i, sobretot, els moviments de resistència dels pobles hispànics cada dia més patents i menaçadors, fan pesar la pall de gallina als falangistes recolzadors de Franco i preveuen com a molt pròxima l'hora en que, igual que el feixisme italià, els falangisme espanyol ceurà estrepitosament arrossegant amb ell tot el pes mort de la militarada, de la monarquia que hem pretén revifar, i de la patulcia falangista, per donar pas al moviment renovador dels pobles hispànics alliberats". (28)

A més el P.S.Cà. considerava que en la lluita i la resistència contra Franco i el falangisme Catalunya era capdavantera i suportava la prova del franquisme amb la dignitat i altivesa que sempre l'havien caracteritzada, afirmant que tots els testimonis que arribaven a Mèxic hi coincideixen totalment:

"En realitat, l'actual règim no ha trobat a Catalunya el més petit suport. La major part dels jerarques de Falange són forasters. Les seves organitzacions no han guanyat cap sector del poble català. I tot allò que s'hi ha volgut crear de nou, mena una vida raquítica i forçada. El fracàs de les organitzacions de Falange: sindicals, els moviments femení i juvenils etc. és evident.

"Ha estat, doncs, més forta la confiança que Catalunya ha tingut en si mateixa i en el seu destí que les amencsacs i el terror càrdic que ha plantat davant seu. A la tirania imposada ha correspost totlhora amb un gust viril i la lluita terca i obstinada.

Avui, tot fa suposar que amb la resistència a l'interior, cada dia més ferma a l'entron de Front Nacional i amb l'encarcelament, cada dia més reduït, de l'Alemanya nazi, el falangisme deu començar a sentir com la terra catalana va esclavissant-se als seus peus arreltats de sang." (29)

El maig del 1945 un Editorial de "Nova Era" tractava de la successió de Franco. Afirmava que la gravitació de la desfeta nazi havia posat en perill el govern del capdell feixista espanyol.

"Aquests dies Franco treballa, com un condemnat, per tal d'apuntalar internacionalment els seus règims sacsejant pels codoveniments". Veia que en aquells moments hi havia forces poderoses al món que volien esbarrar el règim feixista i nazi de Mussolini i Hitler, però que també n'hi havia d'intercessores en que Franco es sostingués.

Mentre hi hagi, en les relacions dels pactes la veredric, un potencial de trencament i de guerra, Franco treballarà pels punts prou vàlides en les quals apuntalar les seves bases. En el drama d'un trencament entre els aliats, Franco tindria un primer paper a representar i, per això, ni Nordamèrica ni Anglaterra han prescinat degudament en aquelles circumstàncies que haurien fet trencallar la supervivència feixista espanyola. Ni remotament han considerat ara per ara, la possibilitat d'un enderrocament mitjançant llur intervenció armada."

Però opinava a continuació que a mesura que el perill de trencament aliat anés desapareixent, l'estabilitat internacional de la dictadura franquista s'aniria afoblant. I l'opinió de França al franquisme i un possible tomb en les eleccions angleses, podria ser fatal pel feixisme espanyol.

En el problema de la successió de Franco es preveia que els reaccionaris d'arreu intentaríen, quan no hi hagués més remei, substituir Franco mitjançant un canvi de façana que deixés més o menys intacta l'estructura del règim. El P.S.C. suposava en aquest angle, la substitució de Franco per un directori militar, una regència o una simple restauració monàrquica, i afirmava que "Cap d'aquestes falces sortides pot ésser admesa per nosaltres. Acceptar-la en un moment que seria

posar en perill la solució justa dels nostres problemes i reforçar l'esquelet del feixisme espanyol al llac d'enderrocar-lo". Ja que quan la successió de Franco fos passada, carídicament, damunt la taula dels problemes europeus, seria perquè s'hauria fet impossible considerar-lo un règim amb el qual conviure internacionalment. La nova constitució seria decretada. I acceptar aleshores, una solució injusta seria igual que acceptar una desfeta sense la conjectura de la lluita."Seria un renunciament als nostres drets i una voluntària vig. atracció del feixisme espanyol."

Un cop derrocat el franquisme Franco i els seus col·laboradors haurien de ser jutjats com els aliats jutjaven els criminals de guerra caldria castigar-los amb tota severitat que es mereixen. Tot el que era la base del seu règim havia de ser esbandit. La llibertat humana, la llibertat econòmica i la llibertat nacional, no podien ésser escamotegades als països ibèrics. "El feixisme ha estat vençut a Europa. No s'els pot donar la possibilitat, als feixistes, de trobar un hivernacle on mantenir les seves larves esperant l'hora propícia de la nova metamorfosi". (30)

Al cap d'un any, el maig del 1946, Franco encara era al poder. Aleshores el P.S.C. es preguntava "Qui dirà que el feixisme ha mort?" i J.Reuro-Torrent escrivia a "Nova Era" (31) un article en el que reflexionava sobre la situació de Franco i el franquisme davant el món.

"Tot feia esperar durant anys, que la fi de la guerra i la derrota del nazisme i el feixisme portarien l'enderrocament del llur aliat i protegit, el dictador totalitari d'Espanya, el Caudillo Francisco Franco, Hitler i el seu Reich foren completament aixafats el 9 de maig del 1945; el militarisme nipó capitulà el mes d'agost següent. Fa, doncs, un any que la contesa es lliça a Europa i nou països que acaba arreu del món.

I en canvi Franco i la seva Falange continuen delirant el poder i dominant les nacions hispàniques".

L'autor considera que malgrat tots els problemes internacionals Franco hauria pogut ser enderrocat, que en un any podien fer-se moltes coses.

Oficialment tots els governs de les Nacions Unides havien declarat que Franco era un indesitjable i que el voldrien fora del poder; i per tant si no s'havia trobat una forma viable d'eliminar-lo era perquè no s'havia volgut.

"Podem parlar complicacions als casos d'Iran, Rumania, dels Estats Bàltics, de Grècia, l'expansió soviètica, el dret de Palestina i de Transjordania, les futures relacions anglo-egípcies, per exemple, així que hi juguen internacionalment i als membres de l'O.N.U. es troben dividits en dos en múltiples-àmbols amb referència als esmentats i a d'altres conflictes. Quan l'atmòsfera està en principi, d'acord, si més no en el principi essencial, no es vol solucionar; siguin quins siguin les aparençes, el fet és aquest. Per ara i tant, doncs, no s'ha volgut eliminar a Franco i el seu règim".

L'opinió de l'articulista era la que la finalitat de l'O.N.U. era arrajar el món fins on fos possible, i que a desgrat de les desavinences i dels maldecaps imperants era un deure ineludible de les Nacions Unides solucionar tot el que fos possible i entre aquestes coses hi situava aquelles sobre les quals hi hagués un acord fonamental, com era amb el cas del general Franco.

Per això es resistia a creure que les manifestacions del món en relació a Franco hagués in de limitar-se sempre a verbalitzar els dels quals el mateix dictador espanyol se s'acordava. Com ara el cas de la declaració tripartita obtinguda a instàncies de Franco (32) que va constituir de fet un puixant referent per el general Franco.

"Després de les manifestacions de San Francisco i de Rotterdam i de les declaracions de les autoritats polítiques dels Estats Units i de la Gran Bretanya, Franco podia pensar que es produïa una resolució tripartita, però, a més acompanyada de l'ajornament indefinit de la reunió dels ministres d'Affaires Etrangères a la qual se n'havia de parlar, lleva les preocupacions i els temors de Franco; la possible acció que el podia fer costar amb l'ajut al cor es limita, segons l'esmentada declaració a una manifestació que no els es plaent i a dir que correspon als pobles hispànics -endogalats pel dictador- treure-se'l del davant; la declaració tripartita, per tant, resulta una comunicació a Franco que des de fora no se li dirà res, que les Nacions Unides el deixen tranquil".

Malgrat això, Escudé-Torrent es negava a creure que darrera les manifestacions no hi hagués més que partides buides de cartut, tenia confiança en l'actuació de la Subcomissió del Consell de Seguretat de la O.N.U.

"Confiam encara en les Nacions Unides i esperem els resultats de l'informe de la Subcomissió del Consell de Seguretat així com el que pugui derivar-se de la reunió tan poc feliç dels ministres d'Affers Estrangers dels Estats Units i de la Gran Bretanya, de la URSS i de França, si es tornen a reunir, de la propera Conferència de la Pau i dels futurs aranjaments sobre la Mediterrània i sobre Tànger". (33)

L'estiu del 1947 el P.S.O.E. va abandonar el govern de la República Espanyola a l'exili amb l'objectiu de poder tractar més lliurement amb els monàrquics i arribar a un pacte per enderrocar el franquisme i després, a través d'un plebiscit, determinar la fórmula institucional de l'estat espanyol.

El Partit Socialista Català des del primer moment no veié positiva aquesta política i s'hi oposà plenament. Pel P.S.O.E. tal política representava una nova etapa en la lluita antifranquista (34) i opinava que significava una greu amenaça pels drets nacionals de Catalunya, perquè els "militars, monàrquics i reaccionaris" amb els que es valia pactar eren "espanyolistes de la pitjor mena" que consideraven Catalunya, Euskadi i Galícia com a simples províncies espanyoles. I que si l'enderrocament de Franco fos resultat d'un pacte entre les forces republicanes i els grups conservadors no franquistes per a l'estat espanyol representaria una reculada d'anys i per a Catalunya, Galícia i Euskadi una declaració de guerra.

Pel P.S.O.E. les perspectives del pacte, que prou excitava principalment el sector propietari del P.S.O.E., no eren gens optimistes. El que havia aconseguït en primer lloc aquesta política era dividir encara més la resistència interior i l'emigració. Considerava que la política de pactes no podria comptar amb l'adhesió de qualsevol nucli de democràtics de l'interior ni de l'exili.

I fins i tot, admetsent la possibilitat de fer el pacte així i es presentés davant de les Nacions Unides, considerava que el pacte

24

co, no en treurien res de positiu; al contrari, la O.N.U. tindria més que mai motiu de malifiança respecte del triomf d'un règim i d'una política que no garantiria pas la pau als pobles hispànics, ni tant sols el règim transitori, donada la importància de l'oposició que s'aixecava contra els dissidents del camp republicà i la considerable importància de l'oposició que hi havia en el mateix camp del monàrquic que creava el laberint amb Franco.

La conseqüència final seria que la causa antifranquista i el restabliment de la democràcia als pobles hispànics seguiria, com fins aleshores, a mercè de les decisions que volgués prendre la majoria dels països de les Nacions Unides. El món ens veuria més dividit que mai i aquest seria el primer triomf positiu que haurien aconseguit els monàrquics i el militar i fins i tot el mateix Franco. Serien més llunyanes les perspectives d'un restabliment de les llibertats individuals i col·lectives i la pugna dels dos fronts de lluita ajornaria la solució del plot.

Malgrat aquest panorama, el P.S.C.à. tenia encara confiança en el futur i resumia la seva actitud amb les següents paraules:

"No som pessimistes. Som allà en érem. Seguirem exigint reconeixement dels drets nacionals de Catalunya; la conveniència d'estructurar un nou règim de convivència, lliurement pactat entre tots els pobles hispànics; reivindicarem en tot moment les conquestes assolides per la classe obrera durant els anys de la nostra guerra. Aspirem a implantar la democràcia socialista a Catalunya perquè estem fermament convençuts que és el règim que necessita el nostre poble i confiam de trobar el recolzament dels treballadors i de les masses populars catalanes per aquesta política que ha vingut preconitzant, d'ençà de la seva constitució, el Partit Socialista Català.

Pero, sense abandonar el nostre programa, no som partidaris del tot o res. I si no treben recollides les nostres reivindicacions entre els diversos sectors de la democràcia catalana estarem al costat dels que defensen la política nacional que s'acosta més a la nostra i al costat dels que coincideixin amb nosaltres en la defensa dels drets essencials de la nostra classe obrera. Estarem enfront dels partistes que es disposen a anul·lar les nostres assolides llibertats auto-

nòmiques i que diu que es disposen a perseguir a sang i a foc als qui són partidaris d'una confederació de pobles lliures peninsulars.

El partit socialista català sempre ha estat partidari de deixar per superat el passat constitucional i estatutari; ha recolzat el moviment nacional encaminat a crear un organisme al marge de les institucions legals. Però davant l'opinió majoritària dels altres sectors de la democràcia catalana que han cridat en partir de les darreres institucions autonòmiques per anar endavant, ha fet saber en tot moment que una tal política ens pot portar per camins perduts i ha dit la seva poca confiança en l'acció d'un govern concebut en un territori i d'unes institucions marcades de l'etiquetat popular del nostre poble. Ara, entre la reculada que significaria el triomf dels pactistes i la defensa d'unes delimitades trinxeres, estem al contacte dels que ocupen la primera línia disposats a l'ofensiva per avançar pel camí de la plena llibertat.

Estem, com sempre, al servei de Catalunya i del Socialisme".

(35)

GRUP "ENLLA !":

L'octubre del 1944 aparegué a Mèxic la revista "Enllà!" (*), amb el subtítol de "Catalunya per la independència dels pobles i el socialisme". Era una revista netament política, que fins el desembre del 1945, en un total de 7 números, aplegà un grup heterogeni de socialistes, comunistes disidents i anarcosindicalistes atrets per la política, sense representació oficial de partit, organització o de grup, amb l'únic propòsit de servir la llibertat del poble català i de cara al seu futur i que coincidien en que l'experiència viscuda durnat la guerra d'Espanya així com la trajectòria que representava la guerra mundial, obligaven a una nova orientació política, nacional i social, en vistes al món de la postguerra.

El grup editor era constituït per Josep Robusté, Marcel·lí Perelló, Jordi Arquer, A.Tona Nadalmai, B. Costa Amic, Fidel Miró, Artur F. Costa, Josep Jimènez, Josep Mª Muria, Joan Vila.

A més dels esmentats, els redactors i col.laboradors eren: Balius, Bartolí, Joaquim Bohigas, Alfred Cabanes, Rosend Cabré, Francesc Cama, Jordi Camps, Camps Ribera, Mercè Casals Francesc Ferrer, Gironella, Pere Matalonga, N. Molins i Fàbrega, Porta, Miquel Serra Pàmies, Jaume Ros, Amadeu Rubinat, Angel Samblancat, Jordi Tell, Rafael Trueta, Tomàs Tuscó, Jordi Vallès, Vlady.

Aquesta diversitat de persones hi participava sense trencar amb les disciplines polítiques i socials, amb el propòsit (1) de crear un clima propici a l'apropament espiritual de tots els elements populars catalans: obrers, camperols, classe mitjana, estudiants, tècnics i intel.lectuals. I així propiciar una entesa amb els sectors liberals i obrers dels altres pobles d'Iberia, la qual hauria de facilitar la solució del problema de la llibertat nacional de tots i de cada un dels països amb personalitat pròpia, que estaven inclòs en el te-

territori de l'estat espanyol.

Entenien que l'aportació més valuosa que podia fer-se a la causa de la independència de Catalunya, era popularitzar i donar a conèixer les seves aspiracions, entre les masses treballadores i liberals dels altres pobles enclavats a la Península Ibèrica. Esvair els malsentesos que les forces reaccionàries i incomprensibles havien inculcat arreu. Volien fer comprendre als pobles hispànics que els anhels de llibertat de Catalunya no comportaven cap afany de superioritat ni cap ideal exclusivista; que de la mateixa manera que estaven disposats a lluitar per la sobirania i llibertat de Catalunya, desitjaven beneficis iguals per als demés pobles.

Es proposaven, també, fressar el camí d'una entesa ideològica. En la controvèrsia pública estudiarien la futura orientació política catalana; els drets inalienables de la personalitat humana, les llibertats democràtiques (de premsa, d'associació, de paraula), l'economia de l'esdevenir, la sobirania catalana i dels altres pobles germans de la península serien els problemes que haurien de mereixer la seva preferència. Exposarien i discutirien doctrinalment i tàcticament les seves opinions i d'aquest diàleg esperaven que en sortirien les solucions polítiques i socials, nacionals i internacionals, de la política del demà immediat.

"Enllà!" havia de ser el portaveu d'aquesta controvèrsia. I per a ser-ho partien dels següents principis de coincidència:

- La política del demà s'havia de caracteritzar per una intervenció popular més efectiva. Concebien la política no en el sentit migrat de partit, sinó en l'ample i complex, com un sistema de convivència social, i reivindicaven la política com un servei a la col·lectivitat.
- Espanya era un terme geogràfic. No havia estat mai una nació. Era per sobre de tot un estat opressor de pobles. I enfront de l'estat espanyol calia reivindicar la llibertat

nacional de Catalunya i dels altres pobles.

- ↙ Era indispensable que Catalunya i als altres pobles peninsulars determinar sobiranament el seu esdevenidor. I perquè això pogués ésser calia en primer lloc desintegrar l'aparell de l'estat espanyol i les seves formes repressives i coercitives.
- Davant l'afinitat entre catalans, valencians i illencs, calia ajudar al renaixement valencià i illenc, i inclús el de Catalunya nord i el de l'Aragó català, proclamant bon airt, però, que sols si era la voluntat dels seus habitants es feia la unitat que hauria de permetre la Federació del Països de Llengua Catalana.
 - No aspiraven a un aïllament català, sinó a la solidaritat amb tots els altres del món i, en particular, amb els de la Península Ibèrica. Aspiraven a una Confederació de Pobles Ibèrics.
 - De cara a la situació del món i de la postguerra pensaven que la guerra mundial portava dintre seu els gèrmens de noves guerres parcials o totals, de revolucions i de guerres civils; que enderrocat el totalirisme, semblava inevitable el principi de la fi de l'era imperialista i capitalista i que el llòc de Catalunya en aquesta hora que s'apropava era el costat dels elements populars d'Occident actuant en comú acord amb els elements liberals i socialistes del altres pobles de la Península Ibèrica.
 - En els països d'economia industrial es produiria una transformació radical del sistema econòmic, en virtut del fracàs i de les contradiccions del capitalisme. Catalunya havia estat precursora dels nous temps que s'acostaven per a l'occident. Catalunya era la capdavantera de la implantació del socialisme a Occident. Els seus exemples, encara que incipients, del socialisme operant, il.luminaren els pobles i esveraren al mateix temps les classes capitalistes dirigents. No s'aver-gonyien de la gesta de Catalunya, n'estaven orgullosos i reivin-

dicaven la revolució en tot allò que tingué de constructiu.

- L'emigració catalana d'Amèrica tenia el deure d'aprofitar la situació de privilegi en que es trobava per a fer conèixer davant el món el problema de Catalunya, perquè es tingués en compte Catalunya en l'hora del reajustament postbèl·lic.

Lluitarien contra el totalitarisme en general i d'una manera particular contra el règim de Franco, expressió espanyola del feixisme internacional. Partien del principi de que els exiliats no podien decidir la sort de Catalunya; tot al més podien col·laborar-hi. La direcció i les directrius havien de venir dels que lluitaven i dels que queien en terra catalana. Excloïen, per ètica, la solució dels que defensaven la vigència i el reconeixement de les institucions Catalanes i de la II República espanyola.

- Creïen que la llibertat i la independència dels pobles, territorialment petits, era garantida, millor que per les armes i les convinacions de la diplomàcia secreta, per la justesa i per la universalitat de la seva política. Catalunya havia de tenir, de cara al món, una política transparent que resumien en:

- a) Lluita contra tota mena de centralisme.
- b) Practicar una política d'aliança amb les altres nacionalitats ibèriques.
- c) Aliança amb les forces liberals i obreres espanyoles que, no recolzant el centralisme de l'estat espanyol, estiguin disposades a acceptar el dret dels pobles ibèrics a constituir-se en països sobirans.
- d) Buscar la simpatia i la protecció internacional, mitjançant una política de defensa i d'ajut mutu entre tots els pobles sotmesos del món.
- e) Combatre totes les manifestacions de l'imperialisme en el pla internacional i propugnar per una Confederació europea de països lliures.
- f) Declarar que posen el principi de llibertat -dels homes po-

bles- per damunt dels programes de totes les posicions polítiques i socials.

"Enllà!" davant el franquisme, la pau i la Catalunya postfranquista.-

A la revista "Enllà!" no es tractà en cap moment i d'una manera especial el règim franquista. A la publicació no hi aparegué ni un sol article parlant de la situació de Catalunya sota el franquisme, ni examinant la naturalesa del feixisme a l'estat espanyol. Tampoc valoraren els seus redactors i col.laboradors les diverses estratègies i tàctiques existents en vistes a l'enfocament de la dictadura de Franco. En aquest sentit el que feren fou publicar sistemàticament documents de les forces anti-feixistes catalanes, principalment de les que actuaven a l'interior de Catalunya, sense comentari de cap mena.

Als "catalans socialistes" d'Enllà! pel contingut dels seus articles semblava preocupar-els-hi molt més les qüestions de l'activitat política de l'exili i les perspectives futures de Catalunya, un cop Franco i els falangistes haguessin estat bandejats del poder. I les referències al franquisme foren marginals: en parlar de la pau que seguiria a la guerra mundial, o en comentar la victòria laborista en les eleccions angleses.

El que es desprèn del contingut de la revista és la convicció de que en un futur immediat el règim franquista "expressió espanyola del feixisme internacional", desapareixeria i, per això més que preocupar-se d'aquest règim condemnat a mort, el que calia era pensar en el futur i, d'aquí, que gran part del contingut d'"Enllà!" hi fes referència.

Malgrat que no es parlés gaire del franquisme, pot ser interessant recollir algunes de les opinions expressades en la revista perquè, encara que d'una manera marginal, tenien alguna relació

amb les seves opinions sobre el règim de Franco o el seu futur. Aquestes opinions són sobre algunes actituds davant el "problema espanyol", la pau aconseguida el 1945 després de la desfeta del feixisme i la victòria dels laboristes en les eleccions angleses de juliol del 1945.

En un article Editorial, signat per Josep Rebuté, sota el títol Ells i nosaltres (2), s'afirmava que en parlar del "problema espanyol" hom sintetitzava en aquesta denominació tot allò que tenia relació amb el que era actualitat política i social de l'estat dominat i governat per la Falange. I referent a aquest "problema" es considerava l'existència de dos aspectes o actituds:

"Un d'autèntic, real i humà, el de les inquietuds veritables, nascudes de l'entranya del poble que volia emancipar-se de la tirania en la que es trobava subjugat; inquietuds saturades d'anhels de llibertat i de justícia social, plètòriques de sentiments nacionalitaris en aquells pobles, com era el cas de Catalunya, que tenien consciència de la seva personalitat i que creien que podrien fer-la respectar en l'hora decisiva que s'apropava, d'un reajustament mundial; sentiments verges, purs, generosos, sense mixtificacions i aliatges que enterbolissin les aigües en brollar de la font de les agonies i dels sofriments; anhels i volers que es resistien a arenglar-se en les fileres de les consignes partidistes i de les ambicions personals de la baixa política i de les combinacions eixorques".

L'altre aspecte o actitud, considerant també importantíssim per la influència que podia tenir en un futur més o menys immediat,

"Era artificial i artificios; es movia seguint les bufades del vent de la propaganda, que tan aviat empenyia del costat de Moscou, via Tolosa com venia de les altures de Mèxic per arribar fins a l'Havana, passant per Nova York".

La primera actitud era considerada espontània; l'altra, era fruit de combinacions estudiades, calculades, amb els rols prèviament repartits i d'efectes previstos en part.

La pau que seguí a la guerra mundial, després de la desfeta del feixisme, era segons "Enllà!" "una pau en gris..."(3).

Respecte l'armistici del 1918, considerava que els pobles havien perdut la candidesa del donar-se sense reserves a l'entusiasme i a la eufòria que tingueren perquè al final la pau arribava que tingueren el novembre del 1918. Llavors hom creia en la pau i no es presentia allò que seria la postguerra. El 1945 en canvi tothom tenia consciència de que solament s'havia acabat un episodi cruent, però que la guerra continuaria sorda, en un fronts intagibles, i que dintre de deu, quinze o vint anys podria tornar a rebrotar violentament, amb tot el seu caràcter de destrucció i de dolor.

Segons "Enllà!" eren ben justificats, perquè era notori i l'opinió pública se n'havia adonat de que, mentre Alemanya signava la seva rendició, la Conferència de les Nacions Unides reunida en San Francisco donava un espectacle clar de les discissions aliades. Allà, en una forma representativa dels nou temps, hi veieren catalogar els delegats en dues classes, la d'aquells països que no havien tingut morts a la guerra i la d'aquells altres que n'hi havien tingut llistes interminables. No es tractava doncs d'una reunió de pobles lliures i iguals aplegats en un propòsit d'establir un Consell Suprem Internacional. Era una reunió de grans i petits en la qual els grans ni demostraven l'habilitat de saber donar peixet als petits. L'Argentina malgrat ser un estat totalitari hi havia estat admesa per americanisme; no s'hi havia pogut parlar, però, de Polònia per respecte al paneslavisme soviètic. El cas, tan manifestament feixiste del règim de Franco amb molt bona voluntat hom creia que seria possible tractar-lo. I, en fi, era evident que l'apel·lació que havien presentat a la Conferència els catalans dels EE.UU. aniria al cove dels papers sense pena ni glòria. Quants fusells havien manejat els catalans en la guerra? Quants en tenien de cara a la insurrecció? Per als tres grans això era el que comptava i la resta eren brocs. L'escenografia de San Francisco era pur verbalisme sense demà.

La pau era grisa perquè el cel del demà era pronyat de mals averanys. La Conferència de San Francisco s'havia convertit en una paròdia, a la manera d'aquella famosa "Carta de l'Atlàntic" i del propòsit novil·lissim, de transformar el món en una gran confederació de nacions. Totes les metes ideals s'anaven bandejant i a través d'aquesta eliminació s'anava precisant que el control dels pobles quedaria a mans del "Tres Grans", els quals s'els repartirien en zones d'influència. Consideraven probable que fossin els catalans els menys estrayats del cru realisme que estava prenent la política internacional en el tombant de la pau.

La fatalitat, com en la tragèdia grega gravitava damunt el món modern. Hi havien alguns sectors en tots els països que, com Edip, volien escapar-se del presagi irreparable que pesava damunt seu. Aquest determinisme històric era el socialisme. L'estat anglès i el de Nordamèrica el defugien a tot preu en un intent de salvació del capitalisme. Era així que va poder engreixar el feixisme a Itàlia, el nazisme a Alemanya i el falangisme a la Península Ibèrica. Però els que al principi havien estimulat els règims totalitaris els havien de combatre després, de simpatitzants s'havien hagut de convertir en enterradors del feixisme i del nazisme. Aquest era l'únic triomf ideològic que esperaven de la lluita dels aliats. Es a dir, esperaven encara que s'acabés de complir allò que irremeiablement s'acompliria: l'enderrocament de Franco.

Malgrat tot considerava que la victòria assolida era enorme: era tota una revolució. Amb cinc anys cruents, cert, s'havia evitat un règim de barbàrie de cinc, de set o deu dècades. Aquesta era la victòria de la democràcia. La resta depenia del poble català i dels demás pobles del món.

I no calia esperar cap altre triomf ideològic en col·laboració amb el capitalisme. S'acostava una nova lluita, la de tot un poble contra l'oligarquia capitalista i l'estat al qual s'ac-

0001 4

tien. I per això la pau no havia estat rebuda amb entusiasme, En tots els pensaments es registrava una guspira d'intranquil·litat i es pressentia que una nova lluita començava: la del socialisme contra el sistema burgès i el capitalisme d'estat; la de l'home defensant els seus drets inalienables a la llibertat; la dels pobles estabilitzant la seva independència i assegurant el dret d'unir-se sobiranament a la gran comunitat de nacions.

El grup d'"Enllà!" el setembre del 1945 afirmava que començava una època per a la política espanyola degut a la victòria de Labour Party en les eleccions del Regne Unit del 7 de juliol del mateix any; victòria aconseguida gràcies a l'actitud patriòtica mantinguda per aquest partit durant la guerra mundial i a que no havia renunciat a cap dels seus principis, fent-ho només amb renúncies transitòries, i que proposava una encertada política de pau.

I era evident per "Enllà!" (4) que el resultat de les eleccions angleses contribuiria d'una manera decisiva, a accelerar la solució del problema espanyol. Degut a això, considerava que l'ambient internacional mai no havia estat tan propici com aleshores per a una reconsideració seriosa de la qüestió. Els acords de Potsdam i la declaració concreta en relació al règim de Franco, varen reforçar les possibilitats de la democràcia a la Península. El nou govern anglès no estaria en condicions de contemporitzar amb la Falange i el seu sistema totalitari; es distingiria en això de la política que havia fet el govern dirigit pels "torries". Opinava, també, que probablement el fet hauria provocat la desestimació de la solució monàrquica que "feia tant de goig al senyor Churchill, solució que en alguns moments havia encoratjat del "Foreign Office" estant".

A "Enllà!" s'especulava força sobre el futur de Catalunya. En un parell d'articles intitolats Les rutes de Catalunya post-franquista, (5) un de Joan Vila i l'altre de Pere Furcallés Salvà - el d'aquest darrer amb el títol El gran front del socialisme

(6) s'afirmava que l'eix vertebrador de la futura Catalunya, un cop acabada la guerra mundial i derrocat el franquisme, seria el socialisme i el seu vehicle canalitzador el "Partit Socialista Lliberitari", que recolliria la bandera deixada per Esquerra Republicana de Catalunya.

Joan Vila argumentava aquestes afirmacions en el seu article. Assenyalava que el cúmul d'experiències acumulades i la guerra mundial trencarien el ritme de la situació anterior i aquest seria un dels factors que imposarien com a solució d'urgència l'adopció de noves modalitats polítiques i de nous programes en harmonia amb l'itinerari de la postguerra. Els vells instruments polítics serien arraconats com uns estris mereixedors de passar a la història.

Aquestes noves modalitats polítiques i programes cristallitzarien en nous reagrupaments de forces polítiques, que més que d'acord amb les etiquetes anteriors, es produirien en virtut de les noves tendències. Les banderes ideals serien unes altres i els homes s'enquadrarien en un propòsit de reajustament orgànic seguint el dictat de les seves preferències. Militants de tots els partits i de totes les tendències, també cercarien de situar-se idòniament. D'altres n'hi hauria però que restarien impassibles, esclaus de posicions impermeables, anquilosades. A Catalunya la cristallització donaria lloc a un nou partit, que estaria influït decisivament per les experiències de la guerra civil i per les conseqüències de la guerra mundial.

Per Joan Vila aquest nou instrument polític tindria, per la seva estructura, les característiques d'un partit, però per la seva voluntat i els seus propòsits, presentaria la fesomia d'un ample front nacional. Hi tindrien cabuda els mètodes vitals i progressius, i així esdevindria un partit veritablement nacional en virtut de que els interessos més vius del país s'hi trobarien encarnats. Els postulats de valor que serien el denominador comú d'aquesta gran convergència nacional serien el

lisme i la llibertat. El socialisme com inspiració que permetria recordar els greus problemes de justícia social; la llibertat seria la garantia de que les grans unitats de tipus econòmic que s'haurien de crear no fossin utilitzades en perjudici de la sobirania individual i dels drets inalienables de la personalitat humana.

L'autor estava convençut de que aquests dos conceptes -socialisme i llibertat- adquiririen el valor de dues idees força en acabar-se la guerra a Europa, i argumentava que la guerra, com a una necessitat imperiosa, havia determinat la concentració monstruosa de totes les forces productives a mans de l'estat i que les grans complexitats de la postguerra obligarien als països desfets i depauperats per la lluita a recórrer a un règim d'economia dirigida, si volien prevenir-se del caos econòmic que els amenaçava; el socialisme davant d'aquesta situació era l'únic remei. D'altra banda, els horrors del feixisme havien fet comprendre la valua de l'humanisme a les grans masses d'Europa i del món, d'aquí que la idea de la llibertat i de la democràcia, que molts creien superada i que molts sectors de la classe treballadora ridiculitzaven era valorada de bell nou.

El partit hegemònic que hauria de sorgir a la Catalunya alliberada seria eminentment nacional. per la seva composició i per la seva capacitat d'intervenir en tots els problemes que interessessin al poble. Les forces que haurien de formar la base d'aquest partit socialista llibertari que passarien a constituir-ne el sistema nerviós serien les següents: el proletariat, els camperols, els moviments d'emancipació nacional, els intel·lectuals, professionals liberals i les classes mitjanes.

En relació a l'estat espanyol, Joan Vila opinava que Catalunya havia de tenir un rol dirigent en la Península per tal de reestructurar Ibèria: organitzar-la tenint en compte la geografia i les nacionalitats que la poblaven, establir les bases de la gran Confederació de pobles sobirans, Portugal inclòs.

Pere Furcallés Salvá en l'article esmentat (7) precisava alguns punts dels tractats per Joan Vila. Considerava que el partit socialista que era necessari crear havia de tenir una estructura catalana; Aquest partit enlairaria el concepte de la política i això esbarraria el mal deix que havien deixat els vells partits; entrenaria l'obrera i el pagès a exercitar els seus drets democràtics i els incorporaria a la gran labor de transformar Catalunya políticament i socialment; aixecaria la bandera dels drets civils; establiria un bon sistema de cooperatives per tal de lligar la producció i el consum, el camp i la ciutat; accompliria la nacionalització de les indústries, empreses i trusts que entrebanquessin el funcionament de l'economia o fossin un perill per a la independència de la col·lectivitat. Aleshores el gran partit nacional seria una realitat tangible perquè el partit estaria a la vanguarda de tots els grans problemes que afectessin al país. Un partit així seria la gran organització política del demà immediat de Catalunya, perquè sabria copsar les necessitats i els anhels de la terra catalana, perquè es preocuparia de renovar la seva vida política i social, perquè permetria humanitzar, i així valorar el treball, ja es tractés de l'obrera com de l'agricultor. Aquest partit seria l'instrument ideal per enterrar el sistema d'economia liberal - és a dir l'incomprensiu règim burgès- i bastir en el seu lloc el magnífic edifici del Socialisme.

CREACIO DEL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA

El 14 de gener de l'any 1945 fou constituït a Tolosa de Llenguadoc (França) el Moviment Socialista de Catalunya, amb l'objectiu de -reunir en un organisme ampli d'estructura i de disciplina, amb la missió de reagrupar les forces obreres, pageses, intel·lectuals i tècniques, que acceptessin i tinguessin fe en el Socialisme com a forma d'organització econòmica, política i moral de la societat-. En la constitució hi participaren militants del P.O.U.M. ^(ara POC), militants exginaris de la U.S.C. ^(ara USC), d'un grup procedent d'esquerres catalanistes ^(ara ERC) i un de la Federació Catalana del P.S.O.E. ^(ara PSCe)

Entre els antecedents que més influenciaren en la creació del M.S.C. hi ha la figura de Josep Rovira i el Front de la Llibertat. El primer fou un dels seus màxims inspiradors i el Front de la Llibertat en fou l'antecedent orgànic.

Del Front de la Llibertat ja se n'ha fet referència dels seus objectius i de les seves publicacions en parlar de les activitats del P.O.U.M. durant la primera etapa de la postguerra civil.

El màxim inspirador ideològic del procés que conduí a la formació del M.S.C. fou Josep Rovira. El any 1944, quan França acabava de ser alliberada de les forces nazis d'ocupació i tothom tenia les esperances posades en una decisiva actuació dels aliats que derrocaria el règim franquista, Josep Rovira, amb altres companys, entre ells Josep Coll, formularen un nou plantejament polític per al P.O.U.M., el qual fou exposat en la I conferència d'aquest partit a França el novembre del 1944. Com ha estat exposat més

amunt, en aquesta Conferència les tesis de Rovira resultaren majoritàries, i els acords presos significaren la primera pedra per a la constitució d'un moviment d'esperit unitari que havia de mobilitzar, reagrupant-lo, tot el socialisme català.

Josep Coll, company de Rovira, exposa el pensament d'aquest dirigent del P.O.U.M. a l'hora de creació del que seria el Moviment Socialista de Catalunya, en la biografia feta conjuntament amb Josep Pané. Afirmava que a partir del setembre de 1944 Rovira va plantejar en totes les dimensions - política, orgànica i unitària - proposicions concretes d'una altra formulació de concepcions polítiques per al futur de l'acció del P.O.U.M.

Creure, deia en Rovira que cal continuar sense cap modificació ni adaptació, que els esdeveniments d'aquests darrers anys han imposat a la ponoràmica política del món sense trencar les degudes conseqüències, seria suïcida, no per a nosaltres particularment, ans per a la classe obrera, per a Catalunya i, mirat sota la nostra òptica, per el socialisme. La nostra guerra civil, la seva continuïtat en guerra mundial - una anava lligada amb l'altra, o hi convergia - i la supervivència de l'estalinisme com a dictadura de partit únic han capgirat totalment totes les bases d'anàlisi per a una definició de l'acció política obrera per al futur del socialisme.

Si en Política només els resultats compten, cal reconèixer honestament que els grans esforços de tots nosaltres començant per en Maurin i acabant pel més anònim dels militants, no han donat els resultats que esperàvem, malgrat la pugnatitat de tots....

Ara, sense epilogar més sobre el passat, és de cara l'esdevenidor que cal situar-se. Tot això ho deia en Pup, com si ens contés una rondalla, . . . és hora de posar en ordre un projecte coherent d'un procés d'unificació socialista, que ens mení, sense pressa, vers un partit socialista català. I si es referia a un partit socialista era perquè li semblava que després de l'experiència viscuda segurament que cap de nosaltres no podria conservar il·lusions sobre la capacitar del comunisme (fes el que fes sempre quedaria marcat per l'estalinisme) per tal d'arri-

bar a representar de nou una esperança d'una societat millor. No es que volgués dir que els models de partits socialistes fins ara fossin com a referència quelcom de perfecte: no, ni molt menys. El que pasava era que girar a l'entorn d'una òrbita de mentalitat comunista ja sabíem què donava. Acceptant que pogués evolucionar en l'esdevenidor no deixaria mai tot els gèrmens del seu origen: o sigui una voluntat de partit únic, una concepció de "propietat" de la classe obrera. A la curta o a la llarga això ens menaria al totalitarisme. I nosaltres volíem irreductiblement que, per a la societat futura, socialisme i llibertat fossin una i única cosa. Si no és així, no val la pena de combatre per una ruptura d'estructures si aquesta no assegura de conservar els principis de la igualtat moral, i, herència de cristianisme, d'una igualtat política llegat del liberalisme i el d'afegir-hi la igualtat social, principi socialista. Això és, ha d'ésser una trilogia inseparable.

Es veritat que una concepció reformista del socialisme no és suficient - per no dir inepte - per formar una voluntat política de trencament d'estructures. Però, ¿qui ha dit que no es pot donar aquest to, aquesta voluntat, aquesta concepció a un Partit Socialista? Hem vist ja, durant la nostra guerra, una tendència del P.S.O.E. que s'encaminava per aquesta trajectòria. De bell antuvi, cal obtenir, cal establir e impulsar aquesta concepció. A Catalunya no hi ha hagut mai, pròpiament parlant, un partit socialista. No hi ha doncs, una pesantor ideològica per handicapar-nos en aquest plantejament. El terreny és verge i l'espai polític a ocupar immens. Finalment, encara cal remarcar que fins i tot la tradició general del socialisme reformista, no és intoxicada per cap mentalitat dogmàtica que faci impossible una evolució vers posicions més adiant perquè pugui ser una força real de trencament d'equilibri quan les condicions polítiques seran reunides.

Ara bé, nosaltres -continuava en Pep - no podem per la nostra sola voluntat, crear un estat de fe, o sigui, no hem de fer un partit socialista d'una manipulació màgica com un prestidigitador que el treu d'una barretina. Som el P.O.U.M. i, per tant, solidaris de l'acció política del partit des de la seva fundació fins ara. Es a dir, que no defugim les responsabilitats ni l'acció combatent, ni la de les posicions polítiques durant la guerra. Amb discrepàncies o no, cap importància. Som i serem solidaris de la història del nostre partit, amb tots els seus encerts i errors. D'acord amb tot o en part amb les posicions polítiques del partit, res entenguem-no bé, no ens deslliga de l'acció de conjunt.

4

00011

Moralment, reivindicuem la història del P.O.U.M. com a cosa pròpia, com quelcom absolutament nostre. Més i tot: ens sentim orgullosos d'haver estat membres actius d'un partit que, en hores tràgiques de la història del nostre país, ha sabut combatre fins al sacrifici. I, per tant damunt de tot, quan ha estat difamat i perseguit amb frenesí fins als límits de la histèria, no ens hem ajupit; hi hem fet front, i dempues hem plantat cara.

Segonament no hem de fer cap escissió. Plantejarem les nostres preocupacions francament, lleialment, dintre el partit. Les nostres inquietuds sabem que són les de molts companys. Es tracta d'obrir un període de discussió intensa. Entre tots ja trobarem les opcions. L'evolució serà col·lectiva o, si més no, majoritària. Tant en un cas com en un altre, aleshores i solament aleshores, aplicarem el que hàgim acordat. La nostra opció és la d'iniciar un procés unitari de diferents tendències socialistes sota el lema de : Federació, Democràcia i Socialisme.

No cal negar que ja han estat presos contactes amb d'altres socialistes de diverses procedències. Hi ha coincidències seriosament importants per fer alguna cosa tots plegats, sense que hi hagi res de determinat. Però això ens permet de presentar un pla coherent amb possibilitats de dur-lo a terme. En un mot: no anem amb les mans buides. El projecte de Moviment Socialista, ja hi ha qui el comparteix. Per la credibilitat, per l'èxit de l'operació, no es podem ésser nosaltres sols els creadors; calencuators que ho patrocinin. A més no es tracta pas de qui absorbeix a qui, ans bé de bastir un organisme nou on tots i cadascun deixarem a la porta els habituals precedents i "tics" d'origen. Es el preu que tothom haurà de pagar si volem reeixir. Tota segona intenció ha de quedar descartada; si no es així, es inútil anar més enllà, car el fracàs seria total. Qui no sigui capaç d'adaptar-s'hi, no val la pena que s'hi trenqui el cap; pot restar-ne al marge. La nostre antiga companynia es prou forta per conservar l'amistat. Preparem, doncs, la conferència del P.O.U.M. i que cadascú hi digui la seva. Jo, (Rovira) com a representat del Comitè Executiu, ja faig un butlletí interior exposant el problema i convocant una conferència. La majoria decidirà (3)

El P.O.U.M. decidí majoritàriament fer seves les propostes de Josep Rovira en la I Conferència del P.O.U.M. a França celebrada els dies 11 i 12 de novembre del 1944, com ja ha estat exposat en el capítol en que es tracta d'aquest partit. En aquest punt, però és oportú recordar una de les conclusions aprovades en la mateixa - la 6ª - que deia:

"El partit considera obert un procés d'unificació de totes les forces obreres de Catalunya - on la crisi del moviment obrer ha pres ja formes concretes - per tal de que d'ell en surti, amb la nostra integració, el gran partit obrer de casa nostra, a través del qual es portará a terme la missió peninsular de la classe treballadora catalana" (4).

A la conferència fou elegit un Comitè de França (5) que fou constituït per Joab Quer, Antoni Iborra, Josep Coll i Josep Rovira. En els contactes oficials que es dugueren a terme per arribar a la constitució d'un reagrupament socialista hi participaren, per part del P.O.U.M., el seu Comitè de França; un nucli de militants originaris de la Unió Socialista de Catalunya, representat per Joan Aleu, Enric Brufau i Ambrosi Carrion; una delegació d'un grup d'esquerra catalanista, compost per Jordi Lletché, Josep Estela i Josep Riu; i per la Federació Catalana del P.S.O.E., hi assistí Albert Forasté. Segons Josep Coll (6) no fou difícil trobar un acord de principi.

De les converses en sortí una comissió que havia de reunir els punts de coincidència per què servis de base per a la redacció de l'explicació dels mòbils i finalitats de la convocatòria de la reunió en la que seria creat el Moviment Socialista de Catalunya. La redacció del text fou feta pel mateix Josep Rovira.

De l'"Explicació de la convocatòria per a la creació d'un Moviment d'Unitat Socialista a Catalunya" en són extrets els següents paràgrafs clarificadors:

"El propòsit, es de buscar quins punts de coincidència es poden trobar, entre els diferents sectors del moviment polític obrer de Catalunya, que permetin reunir-lo en un mateix organisme d'acció.

Pulsar fins quin punt la voluntat de tots tenim d'arribar a una entesa és un factor prou fort, a desgrat de diferències d'apreciació que hi poguessin haber-hi, per a obtenir-la.

"Així com a l'interior de la Península l'espina dorsal de la revolució democràtica i les possibilitats per a la transformació socialista, radiquen en el P.S.O.E., a Catalunya, en el llarg de la República, el rol preponderant l'ha jugat un partit republicà burgès.

El moviment obrer hi és més dividit que en altres llocs, entre seccions catalanes de partits i partits obrers autòctons. ...

Si dintre la discòrdia i la inconsciència, el moviment obrer perdé una ocasió històrica, després de la Revolució Russa fins a l'adveniment del feixisme, a l'hora de la gran crisi del sistema capitalista, ara, quan s'obre un nou període i que la classe treballadora sortirà d'aquesta guerra desfeta, cal que el seu reagrupament en cada país es faci ampli, ràpid i, sobretot, consistent. Altrament, corre el perill de que en l'intent d'estabilització de la nova etapa del capitalisme l'acció del moviment obrer no tingui la transcendència necessària que requereix el compliment de la seva missió històrica.

Això obliga a plantejar-nos, d'una vegada, la relativitat revolucionària dels petits partits i de les seccions de partits forasters al procés polític del nostre país. Lògicament en la vida política i econòmica d'un país, no pot considerar-se res més que un agrupament per una interpretació política de tendència tot organisme que no representi una força d'opinió i d'interessos prou important per a garantir la continuïtat democràtica. Es a dir: que un partit polític dels treballadors ha de representar - dintre un sistema democràtic - una força cohesionada prou forta perquè no es pugui tirar endavant ni retrocedir sense comptar amb la seva actitud política. ...

En l'ordre interior l'existència d'un gran reagrupament polític obrer a Catalunya, produiria un canvi de relació de forces que trenca l'habitual equilibri polític. Es en aquest moviment que li recau el deure de reestructurar Catalunya a les reformes nascudes de la convulsió internacional actual i d'enrobar-hi la personalitat nacional, donat-li el to de país -pilot dintre el concert dels pobles peninsulars.

Concepcions noves nascudes a la guerra que, sense un gran partit obrer que les pugui defensar i aplicar, mantindrien el nostre país, precisament industrial, i amb ell per tant tota la Península, en aquest estat d'endarreriment endèmic que el faria subjecte a totes les intervencions exteriors.

Les necessitats d'una interferència econòmica profunda entre els pobles parà neèixer formes de relació i d'estructura polítiques diferents, que garantitzin tot el possible la sobirania i les característiques de cada país. El Federalisme, en interpretacions diverses, serà la fórmula política adoptada per a aquesta interdependència.

Fòrmules de convivència que a la Península poden representar la solució d'un dels problemes de la revolució democràtica més vius i progressivament més importants. Catalunya, que doctrinàriament i popularment és la Seu peninsular de l'idea federalista, ha d'interessar-hi els altres pobles ibèrics, vertrebrant així d'una vegada el país. Unica manera de destruir, per a sempre tot reviscolament de les forces reaccionaries, que treuen la seva força estructural de l'unitarisme. Es una missió del moviment obrer, que té el federalisme com a forma més justa de relació entre els pobles en el seu programa, de portar-lo a l'aplicació en el seu país, on la coexistència de diferents problemes nacionalitaris obliguen a trobar sistemes de convivència que al mateix temps que reforcen cada personalitat nacional enriqueixen la col·lectiva de la Península.

"I, sobretot, aquest agrupament polític de les forces obres de Catalunya, dóna l'oportunitat de fer conèixer amb tot el seu clasicisme moral l'ideal del Socialisme. Clasicisme moral que interpretat sota l'experiència que ha tingut el moviment obrer de casa nostra i per la que ha viscut i viu tot moviment obrer, pot donar la síntesi del moviment socialista de l'hora històrica. Es missió nostra doncs, d'interpretar-la degudament.

"No volem prejudicar res sobre la forma que pugui donar-se a aquesta unitat orgànica d'acció del moviment socialista de Catalunya, però si que podem manifestar la voluntat de que la seva forma orgànica, sigui la que sigui, prengui una permanència, és a dir que prengui ja les formes més simples i consistens que la capacitin per a l'actuació política...(7)

La declaració anterior fou signada a Tolosa el primer de gener de l'any 1945.

La que resultà ser la Conferència fundacional del Moviment Socialista de Catalunya se celebrà en la data fixada per l'"Explicació de la convocatòria", el 14 de gener del 1945. Les sessions tingueren lloc en una sala d'un cafè situat al "Pont dels Catalans" de Tolosa de Llenguadoc. En ella hi assistiren Josep Rovira, Joan Quer, Josep Coll, Tomàs Pomés, Marcel·li Antich, i Forner en representació del P.O.U.M.; Ambrosi Carrión, Enric Bru-fau, Joan Aleu i Pere Bigatà, pels originaris de la Unió Socialista de Catalunya; Albert Forasté hi assiti com a militant de la Federació Catalana del P.S.O.E. (8); també hi assistiren dos ex-militants del P.S.U.C., quatre procedents d'Esquerra Republicana de Catalunya i un militant d'U.G.T.

L'estructura organitzativa constáva d'un Secretariat i un Consell d'Coordinació. El Secretariat havia de ser de tres persones, representatives de la tendència P.O.U.M., la U.S.C. i la F.C. del P.S.O.E., però al negar-se el P.S.O.E. a reconèixer el M.S.C., quedà reduït a dos membres, que foren Joan Aleu i Josep Coll. El Consell de Coordinació és decidí que seria el nombrós que calgués i que a les seves reunions hi podrien assistir, de dret, una delegació de cada secció constituïda. A finals del 1945, el Consell de Coordinació decidí la creació d'un Consell Directiu, el primer dels quals fou constituït per Joan Aleu, Marcel·lí Antich, Pere Bigatà, Enric Brufau, Ambrosi Carrion, Josep Coll, Antoni Iborra, Joan Quer, Josep Rovira i Salvador Serra. Josep Pallach també formava part d'aquest Consell, però els seu nom no fou donat a conèixer perquè encara era a la presó de Girona (9).

L'organ d'expressió oficial del Moviment Socialista de Catalunya fou "Endavant", que sortí el 24 de febrer del 1945 i a la capçalera hi figurà des del segon número la trilogia "Federació, Democràcia, Socialisme".

Segons Josep Coll, l'objectiu inicial del M.S.C. fou, en un any àmpliament assolit. El moviment tingué un gran èxit i la seva implantació fou ràpida entre els exiliats: a França, Mèxic, Xile, Anglaterra, Veneçuela: a Catalunya també hi tingué una forta incidència. " Aquest èxit no era degut a l'atzar. Responia al desig, a l'anhel de centenars de militants del camp obrer, catalanista i democràtic, cada un dels quals tenien o s'havien plantejat el problema i trobaven, a la fi, un quadre orgànic per expressar, en comunicació, experiències viscudes. El M.S.C. fou indiscutiblement, el vehicle que permetia a uns i altres d'arribar a un denominador comú per una nova definició del socialisme català" (10) Malgrat això, però, la conjuntura que havia creat les condicions per a la constitució del Moviment Socialista de Catalunya no provocà l'enderrocament del règim franquista, i per aquesta raó fonamentament, el M.S.C. veié paralitzada la seva expansió inicial i no poguer arribar a incidir en les masses, entre altres, per

raons òbvies de la lluita clandestina.

Dels documents relacionats d'una manera immediata amb la creació del M.S.C. és interessant aportar la seva "Acta de Constitució", la "Declaració Política Inmediata" i l'article de Joan Aleu, Possibilitats del Moment, en que valorava la creació del Moviment.

ACTA DE CONSTITUCIO DEL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA

Amb el nom de "Moviment Socialista de Catalunya" es contitueix un organisme, ampli de estructura i de disciplina, que te per missió la de reagrupar les forces obreres, pageses, intelctuals i tècniques, que acceptin i tinguin fé en el Socialisme com a forma d'organització econòmica política i moral de la societat,

Adopta el lema de "Federació, Democràcia i Socialisme" sistemes que representen avui, respectivament la millor expressió de l'exercici dels principis de llibertat, en les formes de convivència entre els homes i els pobles, en l'aplicació dels drets d'autodeterminació de l'individu i en l'organització més justa i humana de les relacions polítiques i econòmiques entre els homes.

Assisteixen a la reunió representacions de l'"Unió Socialista de Catalunya" de la "Federació Catalana del P.S.O.E." del "P.O.U.M." i, individualitats perteneixents a diversos sectors.

Consideren que és missió seva:

- I -Dirigir l'acció política socialista a Catalunya.
- II- L'educació de les masses treballadores - intelctuals i manuals- a la idea del Socialisme.
- III-Defensar i enrobustir la personalitat de Catalunya en tots els seus aspectes, considerant que és un deure i un sentiment dels treballadors de Catalunya l'interpretar el desitg i la voluntat de tot un poble a través del principi classic del Socialisme: reconeixement del dret dels pobles a disposar d'ells mateixos.
- IV- Portar l'iniciativa d'estructurar, a tó amb les formes que demana la lluita en l'actual etapa històrica totes les expressions de l'activitat en el camp polític, sindical, cooperatiu, tècnic i cultural dels treballadors de Catalunya, cercant-hi les formes d'una coordinació superior i general d'aquests sectors del món del treball.
- V- Establir en una forma Federativa les relacions amb el Socialisme peninsular, per a donar-li organicament l'unitat d'acció i de pensament indispensables, que faci de les organitzacions socialistes la força motor i l'espina dorsal en el procés polítichispànic, conservant cada una d'elles un es-

estructura autonòma que els permeti interpretar fidelment les característiques del país on se desenvolupen. Les relacions internacionals del Moviment Socialista de Catalunya seran elaborades conjuntament amb l'organisme socialista peninsular i representades a través d'aquest.

- VI- Fer tots els esforços possibles per tal d'aconseguir l'unitat sindical, condició indispensable per a la lluita eficaç que porti als treballadors a la victòria sobre el capitalisme.
- VII- Propugnar per una forma Federativa de convivència entre els pobles peninsulars, que rectifiqui la Constitució i els règims estatuaris i dongui al país una estructura eficient i estabilitzada.
- VIII- Lligarà la seva acció a la que paralelament porten a cap els companys residents a Catalunya, en el mateix sentit de reagrupar totes les voluntats socialistes. Ajudarà per tots els mitjans a la lluita per a l'alliberació que aquells sostenen intensament.
- IX- Es voluntat de tots els assistents que aquest Moviment arribi en un futur a poder concretar-se en Partit, concreció que pressuposaria formes orgàniques i de disciplina més eficaces per la lluita sota el principi del plé exercici de la democràcia interna.
- X- Les adhesions al Moviment Socialista de Catalunya poden ésser col·lectives o individuals. La reunió en un sol cos orgànic d'aquestes dues formes d'aportació, podrà tenir lloc, d'una manera democràtica després d'un ampli període de discussió i, quant les circumstàncies ho possibilitin, després d'una completa compenetració entre les forces residents a Catalunya i les de l'exili.
- XI- S'obre des d'ara un període de discussió, oral i escrita, el qual serà el procés de clarificació i d'identificació que permetrà l'establiment democràtic del pensament polític i tàctic generals. Aquesta discussió serà regida per les següents normes:
- a) Que tota opinió sigui exposada amb caràcter individual.
 - b) Que no es faci propaganda ni captació per cap organització política determinada.
 - c) Que es dongui com a acceptada la necessitat de la constitució del Moviment Socialista de Catalunya.
 - d) Que s'eviti qualsevol immoderació en les expressions i tot insult a qualsevol tendència del moviment obrer.
 - e) El Secretariat establirà tota altra regla que estimi necessària per a la bona marxa de la discussió.

Tolosa, 14 de gener del 1945

Quan per causa de grans convulsions es trenquen els motlles d'una organització política, és natural que un cop apaivagades les causes que produïren aquesta ruptura, sorgeixin noves fórmules polítiques que intentin endagar, des de punts de vista diferents, la vida col·lectiva dels pobles.

Avui el món, i molt particularment Europa, es troba en una d'aquestes etapes difícils de reorganització en tots els aspectes: i és per aquest motiu que encara no acabada la lluita ja es busca de trobar el pivot sobre el qual haurà de girar tot el sistema polític i social de la guerra.

Pel que fa a nosaltres, catalans, el problema se'ns presenta més difícil. I, perquè molts dels elements que hauran d'entrar en joc per a la nova reconstitució del nostre país, estan escampats arreu del món, o viuen clandestinament a Catalunya, cosa que fa difícil el seu contacte, tan indispensable en aquests moments de coordinació d'esforços.

Per aquest motiu i fins i tant que no puguem reunir-nos a casa nostra (car és allí on radica la majoria) convé que tinguem cura en pendre les nostres decisions puix no hem de voler que siguin definitives.

Es perquè ho comprem així que diverses tendències del socialisme català han arribat a una coincidència ideològica i pràctica i hem creat el MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, el qual no és encara un partit. El seu objecte és crear per mitjà de la discussió, un clima que pugui servir, el dia del retorn a la nostra terra i un cop en contacte amb les forces de casa i dels que vindran dels altres llocs de l'exili, per a la creació del gran Partit Obrer, indispensable per a la marxa normal de la política a Catalunya.

Partit genuïnament català, el qual bo i vetllant i treballant contínuament pel millorament de les classes productores, vetllarà i treballarà també perquè les prerrogatives i les llibertats de Catalunya siguin cada dia més àmplies i d'acord amb les aspiracions de l'ànima catalana.

Situats en aquest pla, tindrem amb els altres partits obrers de la Península, aquelles relacions cordials, orgàniques o de pacte, indispensables entre organitzacions que socialment defensen els mateixos principis, i en nosaltres trobaran sempre un ajut incondicional per a dur a terme les conquestes que econòmicament i moralment desitgem per a la classe treballadora.

Per assolir-les no podem pas tornar a caure en els errors passats, i deixar en mans de partits que moltes vegades representaven interessos particulars, la representació dels interessos obrers.

Aquesta duplicitat, ens ha portat i ens portaria de nou a contínues convulsions internes que pernortaven i comprometien gerument l'economia del país.

Cal que tothom es defineixi, clarament, i sobretot, que les organitzacions polítiques adoptin la veritable postura que els escau; sense deixar-se endur per demagogies perilloses.

No hi ha cap dubte que el MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, és el que està cridat a representar i a defensar les aspiracions de la classe treballadora. Sense estridències, però amb energia, en utilitzar amb consciència i sense desviacions els postulats socialistes cada dia més indispensables per a la bona marxa de la nova economia.

Les masses treballadores de casa nostra saben més bé que ningú els esforços i energies, moltes vegades malgastades, que han hagut d'esmerçar per anar a la conquesta de les reivindicacions més primàries.

Tots aquests esforços haurien estat segurament molt menys doloros i fins i tot més pràctics, si paralelament al funcionament de les organitzacions sindicals obreres hagués actuat un partit obrer, que hagués fet sentir el seu pes i la seva autoritat en la vida política del país.

L'economia del món després d'aquesta guerra, sortirà tan mal parada que serà indispensable recórrer a grans transformacions si es vol que el nivell de la vida no sigui molt baix.

Per aturar aquesta devallada no hi ha altra solució que fer crida al programa de reivindicacions immediates del socialistes. Nacionalització de les grans indústries, dels serveis públics, de la banca i de tot allò que representi la indústria bàsica del país.

Paralelament a això cal que els sindicats intervinguin directament i es responsabilitzin dintre totes les branques de l'economia.

No cal pas prodigar promeses enllernadores ni afalacs. El que cal es que tothom s'adoni de la gran responsabilitat que un canvi com el que s'apropa imposa i que el seu reeiximent sols serà efectiu amb l'esforç de tots aquells que hi intervinguin.

El Moviment Socialista de Catalunya s'ha de llençar a fons en aquesta tasca, reunint tots aquells que simpatitzin amb els nostres ideals, per tal de poder crear una veritable consciència socialista entre els estaments productors.

El treball serà lent però no difícil. Totes les organitzacions obreres van al socialisme encara que per camins diferents. Avui, però, gairabé tots ens hem adonat que seguint per camins diversos allargavem massa la fi del nostre viatge.

Els dolors passats en comú ens fan veure un xic més clarament la realitat, i potser ha arribat l'hora que desviant-se cadascú de l'itinerari que s'havia traçat, podiem arribar conjuntament a agafar una drecera que ens portés tot seguit, sinó, al cim de les nostres aspiracions, al menys a assolir aquelles que són indispensables perquè l'home després de portar els seu esforç a la col·lectivitat pugui viure com mereix.

Les possibilitats que tenim davant nostre son immenses. De la nostra intel·ligència i bona voluntat dependrà que aquestes es plasmin en realitats."

JOAN ALEU

000117

Els corrents del socialisme català i comunisme davant la creació del Moviment Socialista de Catalunya.-

Partit Obrer d'Unificació Marxista.-

La creació del M.S.C. cristal·litzà la crisi existent en el si del P.O.U.M. tant l'interior com a l'exili (França i Mèxic, principalment).

- El P.O.U.M. a França, la posició majoritària en la I Conferència, el novembre del 1944, fou l'organització més decidida i decisiva a impulsar la constitució d'un Moviment d'Unificació Socialista Català i el Comitè de França, que fou elegit en la mateixa Conferència, s'encarregà de les negociacions i dirigí el Partit en direcció al reagrupament del socialisme català. Un cop creat el M.S.C. aquest sector del P.O.U.M. considerava la seva constitució amb les següents paraules:
" El P.O.U.M. pot sentir-se satisfet d'haver contribuït remarcablement i sincerament a dotar els treballadors de Catalunya d'un organisme que està destinat a ésser el gressol del gran Partit obrer que necessita el poble català " (14).
- El sector continuista del P.O.U.M., minoritari a la Conferència del novembre del 44, considerà que les resolucions preses en la Conferència anaven encaminades a la liquidació del Partit i, una vegada constituït el Moviment Socialista de Catalunya, es manifestà en contra d'ell i contrari, també, als militants del partit i al Comitè de França que l'havien promociat.

Les raons que imposaren al sector continuista " La condemna de semblant esguerro" que no tenia " cap mena d'arrelament entre els treballadors de Catalunya" - en aquests termes parlava del M.S.C. -eren fonamentalment tres: a) el caràcter marcadament nacionalista i petit burgès, que considerava tenia el Moviment; b) perquè el M.S.C. havia pres forma orgànica i perquè aspirava a reemplaçar el P.O.U.M.

i c) per la pretenció del M.S.C. de ser el dia de demà un partit " pseudosocialista al servei de la petita burgesia catalana" (15).

No ha estat possible localitzar ni consultar al num. 2 del butlletí del sector continuista (16) que dedicava especial atenció a la creació del Moviment Socialista de Catalunya; malgrat això, però, es recull el comentari que el Comitè de la Gironda, un del capdevaners dintre el sectors continuistes del P.O.U.M., sobre el M.S.C.:

" EL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA.- Si pel prestigi del nostre Partit és d'una refunda graventat el compromís que el Comitè de França ha contret signant el pacte de SOLIDARITAT CATALANA, l'anomenat "Moviment Socialista de Catalunya" encara és molt més greu, car significa un atentat a la vida política i orgànica del P.O.U.M. ...

" El Butlletí nº 2, editat pel C. de F. (17), està dedicat de manera preferent a la constitució del "Moviment Socialista de Catalunya". Resulta que el 14 de gener va celebrar-se a Tolosa una reunió preparada i organitzada pel C.de F. per tal d'anar a la creació de l'esmentat "Moviment Socialista de Catalunya".

En aquesta circular no volem fer una anàlisi detallat de l'Acta de Constitució que es publicà en el dit Butlletí. Però sí que volem expressar- entre astorats e indignats- la nostra més viva protesta davant la manera tant lleugera com irresponsable amb que el C.de F. prepara les condicions per a la desaparició del P.O.U.M. ...

" Segons l'esmentada Acta de Constitució la nostra divisa, ja no és SOCIALISME I LLIBERTAT. Aquest dos enunciats són massa clars i categòrics. Cal embolicar la troca. I a partir d'ara hem d'adoptar el lema de "Federació, Democràcia, Socialisme".

" Les relacions internacionals del "Moviment Socialista de Catalunya" seran el.laborades conjuntament amb l'organisme socialista peninsular i representades a través d'aquest". En mans de qui hem de deixar la nostra representació del Partit? L'originalitat del C.de F. ha consistit en fer del " Moviment Socialista de Catalunya" el mateix que el P.S.U.C. ha estat en relació al Partit Comunista Espanyol i Tercera Internacional; és a dir, en ésser un apéndice del P.S.O.E., subordinant les nostres relacions i la nostra política internacionals a la que segueixi la Segona Internacional.

" En el paràgraf IX es diu: "Es voluntat de tots els assistents que aquest Moviment arribi en un futur a poder con-

cretar-se en partit". Això ho diu tot. No es pot ésser més categòric. La sentència de mort del Partit ha estat dictada Pel C. de F.

" Els companys del C. de F. no han comptat per res ni amb el pensament ni amb la voluntat dels militants del P.O.U.M. per a fer semblants atzagairades. El C.de F. té una pressa extraordinària en fer desaparèixer el Partit. Els militants del P.O.U.M., però pensen altrament: volen fer-le reviure amb més vigoria, amb més estussiasme i amb més energia que fins ara" (18).

- A l'interior, segons explica F.-P, Verrié (19) els debats entre una fracció de tradició continuista revolucionària, i una altra que volia seguir Rovira amb la creació del Moviment de l'interior, s'allargares sense resultat durant gairabé tot el 1945.

Joaquim Maurin des de la presó afavoria, amb una majoria del P.O.U.M. de l'interior, la primera posició, però intentava evitar el trencament. Josep Rovira, amb una arriscada visita clandestina, l'any 1944 o el 1945, havia intentat arrossegar el partit cap a les seves posicions, llavors encara minoritàries. Així s'arribà a la convocatòria de la III Conferència del P.O.U.M.. El trencament s'hi considerava inevitable però els continuistes haurien volgut arribar-hi-malgrat constatar les profundes divergències- de comú acord. Convocada pel 12 d'octubre la Conferència fou ajornada, a instàncies de la tendència pro-Moviment, per al 21, data en el qual, però, s'en celebraren dues simultàniament, reunida cada fracció pel seu costat. Era l'escissió i fou l'inici del Moviment Socialista a l'Interior.

El sector continuista va anar a la III Conferència amb la següents posicions respecte el "procés d'unitat socialista" (20):

" A la lum de la preciosa experiència viscuda durant aquests darrers anys, és natural que en el terreny de l'unificació socialista, el P. senti grans desitjos de revisar, inclús, la seva continuïtat com a tal, amb l'objecte de fixar una nova conducta cara al futur. No obstant això no pot ser feta ara, amb presses, sino en el moment oportú, és a dir, quan entre altres coses sapiguem exactament a que atènyer-nos amb respecte a la

greu crisi per la que actualment atravessa el moviment obrer espanyol.

Així mateix, tampoc és aquest, certament, el moment indicat per establir pactes amb una altre o altres forces que, a més d'hipotecar el nostre propi pensament, poguin posar el P. en situació de compromís enfront del Congrés general del mateix, a celebrar dintre d'un termini no molt llunyà.

" D'una altra banda, la unitat per la unitat és de conseqüències funestes. Aquí tenim, sino, l'experiència del P.S.U.C. i de les J.S.U. No hem d'oblidar que cal diferenciar-se abans d'unificar-se. No n'hi ha prou en dir-se socialista. Prèviament és necessari definir-se com a tal per a que la unificació sigui feconda. Unificar quan no existeix identificació ideològica, no uneix forces, sino que resta, com deia un inolvidable camarada. I la veritat és que avui encara cap sector ha definit exactament la seva posició. Es més, ens atrevim a dir que no la definiran fins que a Espanya no hi hagi un règim de més o menys llibertat que permeti als partits i a les organitzacions, reconcentrar-se precisament aquí i celebrar els seus respectius congressos. Llavors i només llavors serà possible saber en que es compta.

" Ara bé; seria un greu error tàctic i, a més, no respondria a l'esperit pounista substreure's a aquest imperatiu unitari. En aquest sentit, el P.O.U.M., fent honor al seu nom ha de prosseguir essent el campió d'aquest procés d'unificació. Avui, com ahir i com sempre, el P. ha d'empenyer els diferents corrents del socialisme cap a la gran convergència. A aquest objectiu, ha d'estrenyer els contactes i ha d'establir les més fermes relacions amb els diferents sectors socialistes, impulsant així un clima cap a la gran abraçada socialista del demà. No obstant, per la seva idiosincràcia i afinitat, en cara que sense despremiar altres forces susceptibles d'incorporar-se al corrent socialista, el P. haurà de projectar majorment la seva atenció cap el socialisme revolucionari i cap el socialisme lliberitari, les dues forces del proletariat revolucionari espanyol".

Si aquesta fou la posició enfront del procés d'unitat socialista, la posició concreta dels continuistes enfront de la fracció del partit que, en la III Conferència, preconitzava la constitució del Moviment Socialista a l'Interior, segons es desprèn de l'informe del C.E. elegit pel sector continuista en la seva conferència paralela al Comitè de Relacions de França fou la següent:

19

000115

LA POSICIO DEL PARTIT ENFRONT DEL GRUPET DEL M.S.C.

" Com us diem, la Conferencia els considerarà separats del mateix partit. Va acordà nomenar una delegació per-què anés a entrevistar-se amb ells amb l'objecte de que fessin els traspàs de la delegació en l'A.F.D. de C. i advertir-els-hi que en nom de res ni de ningú es pretinguessin direcció del P. ni de que utilitzessin el nom del P. per a seguir amb el seu M.S.C.

"Cal dir-vos que nosaltres no tenim cap inconvenient en que el grupet continui treballant amb el seu M.S.C. en tant que elements que s'han separat del nostre P. !Allà ells!, però res més". (21)

Els militants del P.O.U.M. pro-Moviment d'unificació socialista, en la reunió pararel·la de la III Conferència decidiren anar a la creació del M.S.C. a l'interior. Les resolucions preses expressaven la voluntat d'anar cap al reagrupament socialista, però mantenint l'existència del partit, seesnt el Moviment un organisme de reagrupament polític paralel:

" 1. Només un Congrés del Partit celebrat en condicions normals de vida democratica, precedit del corresponent període de discussió i amb la intervenció de tots els nuclis del Partit actualment dispersats, podrà pendre l'acord d'una fusió definitiva amb altres tendències socialistes i obreres, que impliqués llur desaparició en tant que Partit. ...

3. El Partit a Catalunya, coincidint amb el Partit a França, iniciarà els contactes i ccordinarà els esforços indispensables per tal de procedir immediatament a la constitució del Moviment Socialista de Catalunya. El Partit veu en el Moviment Socialista de Catalunya un organisme de reagrupació política, de refosa ideològica i d'unitat d'acció, que ha d'aglutinar totes les tendències del Socialisme català. De fet, el Moviment Socialista de Catalunya és la continuació ajustada a les circumstancies actuals, del procés d'unificació que inicià el P.O.U.M. en constituir-se com a Partit.

4. El partit procurarà que el Moviment Socialista de Catalunya prengui el lema següent: "Socialisme, Democràcia, Federació" i que es subtituli: " Front Orgànic del Socialisme Català". Des del moment de la signatura de l'Acta de Constitució, a Catalunya, tota l'activitat exterior del Partit s'efectuarà d'acord amb les normes que decideixi l'esmentada Acta de Contitució". (22).

I l'" Acta de Constitució del Moviment Socialista de Catalunya a l'Interior" fou signada a Barcelona pel Consell de l'Interior el 8 de desembre del 1945 i publicada en el numero 1 d'"Endavant" Organ del Moviment Socialista de Catalunya de l'Interior", publicat a Barcelona amb data del primer de gener del 1.946. En l'acta es ratificava completament la resolució del sector pro-Moviment de la III Conferencia del P.O.U.M.

El seu contingut era essencialment el de l'"Acta de Constitució" del M.S.C. a França el gener del 1945 (23).

- A Amèrica, el Grup de P.O.U.M. a Mèxic el 10 d'agost del 1945 signà una "Resolució" davant la crisi existent en el partit a França, i el 20 de gener de l'any següent retificava alguns punts de la mateixa en una altre "Resolució" sobre l'escissió produïda ja en el partit (24) i el febrer següent Julián Gorfin publicava un opuscle, El P.O.U.M. ante el reagrupamiento socialista, el qual fou recolzat per altres militants residents a Mèxic (25).

La posició oficial del Grup de P.O.U.M. de Mèxic era la de fer el màxim d'esforços per evitar el desenvolupament de la crisi primer, i un cop ja constituïts el Comitè de França, per una banda, i el Comitè de Relacions, per l'altra, no pronunciar-se per cap dels dos sinó seguir treballant a favor de la unitat i defensa del P.O.U.M. perquè tenien encara " l'esperança de que, en condicions normals, en llibertat els nostres estimats presos i de retorn a les terres hispàniques els avui exiliats, serà possible obeir un període de discussió lliure, reunir-nos tots conjuntament i decidir, d'una manera responsable i en interès general, el pervindre del Partit".

Julian Gorfin, en l'opuscle esmentat, tot emmercant la crisi del P.O.U.M. en la crisi general del moviment obrer i, després d'exposar alguns punts relacionats amb la supervivència del partits en la postguerra civil, es manifestava sobre el M.S.C. i la forma com es desenvolupava el reagrupament socialista peninsular. Sobre l'impacte del M.S.C. a Mèxic exposava:

" Quan arribà a Mèxic el Document constitutiu del "Moviment Socialista de Catalunya", el Grup del P.O.U.M. es mostrà en línies generals d'acord amb ell. El consideraven just, tant pel seu contingut general com per les perspectives que obria. El desencís es produí després al menys entre una gran part dels components del Grup -Jo entre ells- i per les següents raons: 1) per la confusió política que s'observava en les columnes "d'Endavant", òrgan del M.S.C.; 2) perquè el M.S.C., en lloc d'una organització de contacte entre el P.O.U.M. i altres nuclis socialistes catalans, amb vistes a preparar les bases democràtiques d'un futur partit socialista unitari a Catalunya, semblava tendir a la desaparició immediata del P.O.U.M. i a la seva substitució, sense l'acord regular i majoritari del propi P.O.U.M.; 3) per les seves preocupacions quasi exclusivament catalanistes, en detriment del contingut socialista i de les possibilitats federatives d'irradiació fora de Catalunya; 4) perquè, en tals condicions, en lloc de ser una organització superior, políticament i orgànicament, resultava inferior al propi P.O.U.M.. Potser per trobar-se en el seu període inicial i de tempteix, la impressió que donava era la d'un conglomerat obrerista i socialitzant. Senyalo aquestes crítiques amb tota honradesa i sense perjudici de cap mena respecte del M.S.C., la constitució del qual accepto com a justa i prometadora en principi.

" En tals condicions, el M.S.C. determinà -més ben dit, van contribuir- a profunditzar- la crisi del P.O.U.M.. Es a dir, que aquesta organització d'unitat començava per suscitar la desunió en el nucli més fort d'aquells que la componien. I és que els errors comesos pel nucli del POUM partidari del Moviment Socialista de Catalunya- errors de contingut i de procediment- vingueren a sumar-se després segons el meu criteri, els errors a la inversa del nucli que, en nom de la tradició del P.O.U.M. i de la seva salvaguarda política i orgànica, condemnà per principi la constitució del M.S.C. i es va declarar en oberta rebel·lia en contra d'ell i contra els seus sustentadors. Els uns anarem massa depressa en preconitzar la liquidació del P.O.U.M. en nom de la nova organització, encara en procés de formació; els altres trigaren massa en comprendre les ventatges que amb una política justa i de conjunt podia oferir el M.S.C. El que convenia fer, en la meua opinió, no era condemnar per principi el M.S.C., sino corregir els errors inicials comesos al seu respecte. El gran error posterior, per part dels uns i dels altres, ha estat i és l'establiment d'una tallant línia divisòria entre partidaris i no partidaris del M.S.C., cosa que ha conduït a una ruptura de funestes conseqüències." (26).

Malgrat que en els dos documents exposats no hi hagi una inclinació per cap de les dues fraccions del P.O.U.M.. Una sèrie de militants del partit a Mèxic optaren per la fracció pro-Moviment, entre ells Joan Vila, Joan Carrers i Jaume Ros que signaren en nom del "Grup majoritari del P.O.U.M.", el 22 de gener del 1946, conjuntament amb el Partit Socialista Català, el Grup "Treball" i la Federació Catalana del P.S.O.E (27).., una acord en vistes a constituir a Amèrica el Moviment Socialista de Catalunya, (acte seguit es parlarà del mateix).

A Amèrica, la iniciativa per a la constitució del Moviment Socialista de Catalunya partí del Partit Socialista Català i del Grup "Treball", que mitjançant una circular convocaren una reunió a l'Orfeó Català de Mèxic en vistes a la creació del M.S.C. a Amèrica. La reunió fou el dia 22 de gener del 1946 i hi assistiren militants del P.S.Cà. del Grup "Treball", del P.O.U.M. i de la Federació Catalana del P.S.O.E.

L'acord que prengueren les representacions en aquesta reunió fou:

- I.- Constituir a America el Moviment Socialista de Catalunya el qual actuarà d'acord amb el Moviment Socialista de Catalunya organitzat a França i a Catalunya. En virtut d'això, els reunits accepten íntegrament i es fan seus els onze punts de l'Acta de Constitució del Moviment Socialista de Catalunya a França, que porta data 14 de gener del 1945 i va signada pels companys Josep COLL i Joan ALEU.
- II.-Els reunits es comprometen, per a quan es puguin reunir lliurement amb les seves respectives organitzacions, a plantejar el problema de la unificació socialista a Catalunya, presentat tots els materials i tots els treballs que, mentrestant, el MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, haurà anat preparant amb vistes a establir les bases de la futura unitat socialista catalana. Es comprometen, igualment, a propugnar i defensar en el sí de les seves respectives organitzacions la necessitat de participar activament en la preparació del gran Congrés unificador del socialisme català, del qual haurà de sortir el poderós Partit Socialista, expressió de totes les classes productores i avançades del nostre país.
- III.- Es crea un Comitè Coordinador del MOVIMENT SOCIALISTA de Catalunya a Amèrica, integrat per tants membres com sectors i partits formen aquest Moviment a Mèxic. Aquest Comitè Coordinador farà els treballs polítics i d'organit-

zació del Moviment a tot Amèrica, mentre i tant en els altres països d'aquest Continent no s'organitzi el MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA. Quan el Moviment s'estengui a altres països d'Amèrica els Comitès adherits s'esmerçaran a constituir democràticament el definitiu Comitè Coordinador d'Amèrica, el qual haurà de fixar les normes als diversos Comitès d'Amèrica.

Si per afinitats de tendència, un nombre important d'adherents cregués oportu de constituir-se en grup dintre del Moviment, se li reconeixaran els mateixos drets que als altres sectors i partits afiliats i, per tant, tindrà accés a la Direcció del Moviment en les mateixes condicions que les altres entitats.

El Comitè Coordinador es distribuirà les tasques, nomenant del seu si els membres necessaris per a constituir les Comissions que hauran d'estudiar els problemes d'organització del Moviment a Amèrica i d'ajut a la Resistència interior i als companys de França i del Nord d'Àfrica. Així mateix, les Comissions col·laboraran en la preparació dels estudis encaminats a oferir una solució constructiva i avançada dels diferents problemes que en l'ordre polític, econòmic i social es plantejaran al nostre poble en el moment de la seva alliberació.

IV.-S'acorda celebrar a la ciutat de Mèxic una Conferència Socialista, la data de la qual serà fixada pel Comitè Coordinador. La finalitat d'aquesta Conferència serà estudiar els problemes que afecten al MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, així com propagar i divulgar els propòsits polítics del Moviment; s'hi decidiran també, les normes a seguir, i es demanaran suggerències a tothom, per tal de realitzar un treball positiu d'ajut al Moviment de Resistència interior i de solidaritat amb els companys de França i Nord d'Àfrica.

V.- S'acorda publicar un periòdic, òrgan del MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA a Mèxic, que s'intitularà ENDEVANT (28).

VI.-Els companys delegats de la Federació Catalana del P.S.O.E. fan aquesta declaració: " que procuraran sincronitzar la seva adhesió definitiva amb la dels seus companys de França".

Signaren pel P.S.Cà. M. Ferrer, A. Estivill i J. Camps; pel P. U.U.M., J. Vila, J. Carreres, J. Ros; pel Grup "Treball", F. Duran i Rosell, F. Graells, F. Otero Sastre; per la F.C. del

P.S.O.E., S. Vidal Rossell, J. Vila Cuenca, P. Mendoza(29).

A Xile es constituí una secció del M.S.C. La convocatòria de la reunió constitutiva fou convocada pel Partit Socialista Català, el P.O.U.M. i el Grup "Treball" el 9 de juny del 1946, i la reunió es celebrà al cap de vuit dies. Signaren els acords resolutius de la secció de Xile del M.S.C. Josep Esteve pel P.S.Cà., Eliseu Pujol pel P.O.U.M. i Josep Rosa pel Grup "Treball"(29bis).

A Veneçuela el M.S.C. es creà entorn de Garcia Lamolla, Josep Capella, César Manzano, Josep Fronjosà, Guix i Fàbregas(29tri).

Partit Socialista Català.- Com s'acaba de dir el P.S.Cà fou un dels grups impulsors del M.S.C. a Amèrica, concretament a Mèxic. El portaveu del Partit Socialista Català "Nova Era" es feu ressó de la constitució del M.S.C. en el seu número de juny/juliol de l'any 1945, " amb els ulls fets en el futur, amarat de possibilitats " saludava fraternalment " els nous col·legues "Endevant" i "Unitat" portaveus del Moviment Socialista de Catalunya a França i a l'interior de la nostra Pàtria opresa" i recollia una sèrie de documents publicats a "Endevant" relacionats amb la fundació del M.S.C. i la seva visió del nacionalisme català, entre ells l'" ACTA de Constitució del Moviment Socialista de Catalunya" i l'article Interpretació socialista del catalanisme; deixava per més endavant la valoració del M.S.C.

En el número següent, corresponent als mesos d'agost i de setembre del mateix any, "Nova Era" reproduïa una "Lletra del Secretariat del M.S.C. a Perpinyà", datada el 8 de juny del 1945, en la que la direcció del M.S.C., saludava al Partit Socialista Català, i la "Lletra de resposta del P.S.Cà, " en la que aquest partit exposava els seus continguts ideològics i objectius polítics, indicant els punts en els que ern coincidents amb els del M.S.C. i els que diferien.

A l'octubre del mateix any, el P.S.Cà. s'adherí al M.S.C., i així ho manifestava per boca de Miquel Ferrer "Endevant", el 16 de novembre, reproduint el document d'adhesió, signat a Mèxic l'octubre

del mateix any. El pas següent del P.S.Cà., fou potenciar la creació del Moviment Socialista a Mèxic, com ha quedat demostrat més amunt.

El P.S.Cà. raonava la seva adhesió al M.S.C. amb els següents termes:

Atenent la invitació del Consell Directiu del Moviment Socialista de Catalunya i coincidint amb el seu propòsit, el propòsit i orientació del Partit Socialista Català, nascut a Mèxic com a conseqüència de la reconstrucció del moviment socialista d'orientació democràtica i autènticament catalana ha estat acordada la nostra adhesió col·lectiva a aquest moviment socialista que dintre de Catalunya i a l'exili té com a finalitat primordial preparar les condicions que puguin donar vida i fortitud al gran partit socialista de la classe obrera catalana que és indispensable per a la reconquesta de les nostres llibertats i per a reconstruir el nostre país posant-lo al primer rengle entre els pobles lliures de la nova Europa.

El Partit Socialista Català, d'ençà de la seva fundació ha vingut treballant per arribar a punts de coincidència amb els diversos grups o tendències del socialisme autòcton que hi havia a l'exili. ...

L'adhesió col·lectiva del Partit Socialista Català al Moviment Socialista de Catalunya ha de permetre una acció intensa i de gran eficàcia a tot arreu on hi ha nuclis d'exiliats catalans antifeixistes. El Consell Directiu de França podrà parlar en nom dels socialistes d'Amèrica davant dels altres partits i organitzacions catalanes, davant del moviment socialista i democrata espanyol davant del moviment obrer internacional. Els que encara som a Amèrica, podem actuar amb la representació total del moviment socialista i això donarà molta més eficàcia a la nostra acció i ajudarà a decidir els treballadors més interessants de filiació socialista que encara resten al marge o sota disciplines forasteres contràries i enemics dels interessos morals i materials del nostre poble, Les nostres comissions de treball i d'estudi podran comptar amb un major contingent de col·laboradors i d'intercanvi d'idees i la multiplicació d'iniciatives permetrà demostrar com són de prometedores les perspectives que el socialisme català té de cara al futur immediat de Catalunya. El nombros sector de dirigents i militants del moviment sindical de casa nostra, en cordials relacions ugetistes i cenetistes, farà que, des d'ara, es pugui estructurar la reorganització sindical que haurà de substituir al sindicalisme falangista i que ben segur esdevindrà, com compre, una força impossible de deixar al marge els problemes de la reconstrucció nacional que comportarà una intervenció directa en la nova ordenació econòmica de Catalunya.

I el que és més important encara, donarà confiança als companys de l'interior de Catalunya i també ells podran presentar-se davant dels altres sectors polítics i sindicals amb tota la força representativa dels socialistes exiliats als dos continents. Força recolzadora de llur acció davant d'amics, d'adversaris i d'enemics. Força positiva que està incondicionalment al seu servei.

Heus aci unes quantes dades per a demostrar la importància del Moviment Socialista que des d'ara ja es un sol bloc a Catalunya, a França, a l'Àfrica i a terres americanes. ...

Malgrat això, les relacions del Partit Socialista Català i el Moviment Socialista de Catalunya no sempre foren bones. El 1947 feia a través de "Nova Era" (30) una sèrie de propostes al Consell Coordinador del M.S.C., arran de la possibilitat de que es construís a Espanya un govern monàrquico-militar, i recalrava que conseqüent amb els seus principis polítics i tàctics s'oposaria a tota solució que no s'inspirés en les essències republicanes i que a l'ensem possibilités una ràpida consulta popular per sufragi universal que permetés elaborar les lleis bàsiques de l'estat espanyol i aquelles altres que lliurement vulguessin donar-se les diverses nacionalitats hispaniques que l'integraven.

Partint de les premisses de que el Partit Socialista Català havia de subsistir fins que es celebrés el congrés de constitució del nou partit socialista de Catalunya, confirmava la seva adhesió al Moviment Socialista de Catalunya i reivindicava uns llocs en el Consell Directiu Central, feia sèrie de propostes que abarcaven qüestions d'organització, de política general, sobre la Presidència del Moviment i les relacions amb els socialistes espanyols, signades en diversos moments del primer trimestre del 1947. Les propostes reflexaven el pensament del P.S.Cà. en el conjunt de nuclis que constituïen el M.S.C.

Temps després, degut a diferències sobre plantejaments orgànics i polítics, el P.S.Cà. va abandonar el Moviment Socialista de Catalunya.

Grup "Treball". Fou un dels grups impulsors i constituents del Moviment Socialista de Catalunya a Mèxic. Els seus membres procedien de les files del P.S.U.C., del qual se'n separaren un cop acabada la guerra d'Espanya. No ha estat localitzada documentació d'aquest grup i, per tant, no s'aporta cap altra informació al seu respecte. Cal assenyalar que Francesc Duran Rossell, Francesc Graells i Francesc Otero Sastre, signaren en nom de "treball" el document fundacional del M.S.C. a Amèrica, transcrit més amunt.

Grup "Enllà". El setembre del 1945 "Enllà" recollia notícies i documentació referent al Moviment Socialista de Catalunya. La revista saludava el M.S.C. i als seu òrgan "Endavant" amb la frase següent: "Ben vinguts a la Palestra" (31)

"Les noves que ens arriben de França inviten a l'optimisme. Allà els companys del moviment obrer i d'altres provinents del sector avançat de l'emigració, cerquen igual que a Mèxic les bases d'una sístesi ideològica que el permeti arribar a una fusió honorable i definitiva.

" Els amics de França han creat el "Moviment Socialista de Catalunya". En formen part elements de les més diverses tendències i organitzacions: P.O.U.M., Unió Socialista, Federació Catalana del P.S.O.C., sindicalistes, homes d'esquerra, nacionalistes... Igual que el grup que fem "Enllà!", activen la unió per mitjà d'una discussió prèvia de tots els problemes que demà es posaran insistentment a l'ordre del dia. Sense una crítica a fons que precedeixi la intel·ligència, el nou ideal d'acció constructiva que tots desitgem no podria cristalitzar. No hauriem sabut destriar els errors dels encers: les reserves mentals, per tant, subsistirian.

" Endavant" és l'òrgan d'expressió del Moviment. Fins ara n'hem rebut números. Es tracta d'un periòdic interessant. El neguit de superació es copsa en les seves pàgines. Amb un gran esperit constructiu es discuteixen les tàctiques i es perfilen les bases que hauran de servir d'emoció aglutinadora a la nova doctrina. En aquesta mateixa pàgina reproduïm dels treballs que ha publicat "Endavant" (No transcrivim l'Acta de Constitució del Moviment com tampoc l'Explicació de la Convocatòria ni la Declaració política immediata, perquè foren reproduïdes en clixé en el num. 5 d'"Enllà!"). Llegint-los es veurà la febre d'òndlisi, l'esperit d'innovació que animen els homes del "Moviment Socialista de Catalunya". Tot es revisa, Tot s'estudia... En aquest sentit, les coincidències d'"Enllà!" i d'"Endavant" són veritablement sorprenents. ...

"Endavant", en el seu primer número, reproduí la declaració de principis d'"Enllà!". Això ja ho ha dit. Són publicacions germanes. Anem cap a un mateix fi. "Endavant" i "Enllà!": un sol objectiu. Sen vinguet, col·lega!".

Al Regne Unit també hi tingué incidència la creació del Moviment Socialista i hi fou constituït un Comitè Organitzador del mateix amb l'objectiu de fundar el Moviment a les Illes Britàniques. El Comitè Organitzador era constituït per J. Ametller, F. Galera, M. Ortí, R. Perera, J. Roig, Pilar Senen, J. Vilanova, i P.M. Voltó i signares en el moment d'adherir-se al M.S.C., el document transcrit a continuació:

En constituir a la Gran Bretanya el Comitè Organitzador del MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, fem una crida a tots els obrers, pagesos, intel·lectuals i tècnics catalans que s'hi troben exiliats per tal que s'ajuntin amb nosaltres per a l'establiment en aquest país d'un organisme germà dels que amb igual nom i directives actuen avui en terres de França i Amèrica, a fi de recolzar des de l'exte i en la tasca dels companys que, a dins de Catalunya, lluiten contra Franco i el seu règim.

Ara fa exactament un any, que a Tolosa del Llenguadoc, es reuniren un grup de companys, amb representació individual uns i col·lectiva altres, per a la redacció de les bases d'aquest Moviment que té per objectiu: "reagrupar les forces obreres, pageses i intel·lectuals i tècnics que acceptin i tinguin fe en el Socialisme com a forma d'organització econòmica i moral de la Societat."

Llur lema fou "FEDERACIO, DEMOCRACIA, SOCIALISME, sistemes que representaven respectivament, la millor expressió de l'exercici dels principis de llibertat en les formes de convivència entre els homes i els pobles, en l'aplicació pels drets d'autodeterminació de l'individu i en l'organització més justa i humana de les relacions polítiques i econòmiques entre els homes."

El balanç d'un any d'existència d'aquest Moviment no pot ésser més falaguer. A la seva crida han respost uns darrers altres, els companys socialistes de Catalunya, França i Amèrica. EL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA, està avui present a tot arreu on hi ha socialistes catalans. S'hi troben integrats els socialistes catalans de més prestigi. Els que ahir formaven part de grups dispersos, avui s'hi troben com en un sol bloc. Els fets aplegats dels darrers anys han conduït a una situació política, base d'unió sòlida.

EL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA s'ha convertit, per l'encert d'interpretar els sentiments socialistes catalans i d'un fort corrent d'opinió a Catalunya, en una força de la qual no pot prescindir-se, avui, en la lluita contra els opressors, i demà per la direcció política i econòmica catalana.

Els socialistes catalans de la Gran Bretanya no podem restar indiferents a aquest aplegament de voluntats. Els grups ja existents, i alguns companys individualment, hem decidit d'unir-nos i obrir una línia de combat contra Franco i el seu règim bo i fent-ho per Catalunya, per la Democràcia i per el Socialisme, sota la senyera del MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA. Volem donar tot el suport material i moral que els companys de Catalunya reclamen. Volem sincronitzar la nostra acció amb les necessitats del front de Catalunya.

Els següents punts, base d'unió i acció del MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA interpreten el nostre pensament. Volem que a la Gran Bretanya siguin el nexa d'unió tal com arreu ho han estat.

EL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA considera com a missió seva:

- I.- Dirigir l'acció política socialista de Catalunya.
- II.- Educar les masses treballadores - intel·lectuals i manuals - en la idea del Socialisme.
- III.- Defensar i afirmar la personalitat de Catalunya en tots els aspectes, creient que és un deure i un sentiment del treballadors de Catalunya interpretar els desigs i voluntats de tot un poble segons el principi clàssic del Socialisme: Reconeixement dels drets dels pobles a disposar d'ells mateixos.
- IV.- Portar la iniciativa d'estructurar, d'acord amb les formes que demana la lluita en l'actual etapa històrica, totes les expressions de l'activitat en el camp polític, sindical, cooperatiu, tècnic i cultural dels treballadors de Catalunya. Cercar les formes de coordinació superior i general d'aquests sectors amb el món del treball.
- V.- Establir federativament les relacions amb el Socialisme peninsular per a donar-li orgànicament la unitat d'acció i de pensament indispensables que faci de les organitzacions socialistes la força motriu i l'espina dorsal del procés polític hispànic, tot conservant cadascuna el caràcter autònom que els permeti interpretar diferentment les característiques del país on es desenvolupen.
- VI.- Fer tots els esforços per tal d'aconseguir la unitat sindical, condició indispensable per a l'eficàcia de la lluita dels treballadors contra el capitalisme.

VII.-Propugnar una forma de convivència federativa entre els pobles hispànics que rectifiqui la constitució i els règims estatuaris i doni al país una estructura eficaç i estable.

VIII.-Coordinar l'acció amb la dels companys de Catalunya per agrupar les voluntats socialistes com les de lluita per l'alliberament que ells sostenen.

PER CATALUNYA ! PEL SOCIALISME ! PER LA LLIBERTAT !

EL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA reclama la vostra incorporació

EL COMITE ORGANITZADOR:

J.AMETLLER, E.GALERA, M.ORTI, R.PENERA,

J.ROIG, Pilar SENEN, J.VILANOVA, P.M. VOLTO (32)

Federació Catalana del P.S.O.E. Malgrat que en varis documents constituents del Moviment Socialista de Catalunya hi figurí la signatura de la Federació Catalana de P.S.O.E., aquest partit no estigué mai vinculat a la plataforma d'unitat socialista catalana que era el M.S.C.. En la Memòria que el Ple Nacional de P.S.O.E. presentà al II Congrés del partit a l'exili, celebrat a Tolosa de Llenguadoc els dies 22,23, 24 i 25 de maig del 1946, en examinar la situació del partit i tractar la seva actuació a Catalunya i la seva vinculació amb el Moviment Socialista de Catalunya, afirmava:

" A Catalunya es tracta, pel contrari (del País Basc), d'atreure al Partit forces i elements catalans que es diuen socialistes i que no han estat mai en ell. La situació és, a més, diferent, perquè la Comissió Executiva del Partit a Espanya, durant la guerra acceptà la constitució del P.S.U. de C., amb el que quedà el nostre Partit sense organització de cap mena a Catalunya.

Certament que va hi restar un grupet de companys que es negaren a estripar el carnet socialista i a sotmetre's al Partit Comunista, que era el que equivalia el P.S.U. de C., i que, espiritualment, seguïen mantenint la vella Federació Socialista Catalana.

" Avui, a l'exili, donant el nostre Partit per inexistent el P.S.U. de C. i havent-se incorporat al nostre companys catalans exiliats, s'imposa tractar amb tot afecte i amb gran atenció els problemes que es refereixen a la situació del nostre Partit a Catalunya.

" A això s'hi afegeix el requeriment de que feu objecte un company nostre de part del Sr. Irla, president interí de la Generalitat, perquè col.laborés en el consell de ponències constituït per les autoritats catalanes, com s'hi afegeix també la formació del titulat "Moviment Socialista de Catalunya".

" En efecte, el 14 de gener de 1.945, quedava constituït a França un "organisme" sota el nom de "Moviment Socialista de Catalunya" que, segons els seus fundadors, tenia per missió "reagrupar" les forces obreres, camperoles, intel.lectuals i tècniques que acceptin i tinguin fe en el socialisme com a forma d'organització econòmica, política i moral de la societat". A l'Acta publicada advertiren que assisteixen a la reunió constituïent de l'"organisme" representacions de la Unió Socialista de Catalunya, de la Federació Catalana del Partido Socialista Obrero Español, del Partit Obrer d'Unificació Marxista, i individualitats pertanyents a diversos sectors".

" A l'esmentada reunió, és cert, hi assistí un company nostre, a títol informatiu; i, per descomptat, no va subscriure la incorporació al "Moviment Socialista de Catalunya" de la Federació Socialista de Catalunya, ni la de cap afiliat al P.S.O.E. El criteri de la C.E. en aquest cas, com en tots el demés, es que allà on hi hagi partits organitzats, no hi ha perquè inventar-se "moviments". I que allà on no hi han partits, han de ser creats.

Tot menys mantenir equívocs i prestar-se a confusions, que és el que suposen i signifiquen tots "aquests moviments" que la clandestinitat ha de fet prolífics. Per tant, ni la Federació Socialista Catalana, ni cap company nostre ha format part d'aquest "Moviment Socialista de Catalunya". (33)

El Partí Socialista Unificat de Catalunya des del primer moment s'oposà al Moviment Socialista de Catalunya i el feu objecte de les seves crítiques i denúncies, per a no dir també de les seves ires i insults.

Pels comunistes catalans l'origen del M.S.C. radicava en una maniobra del P.O.U.M. i del trotsquistes - era un element més dels mètodes "trotsqui-feixistes" (34).- El M.S.C. era el camuflatge dels trosquistes a través del qual duïen a terme els seus desig-

nis antipopulars i antidemocràtics. L'objectiu del M.S.C., com també del Front de la Llibertat, era esforçar-se per posar obstacles en el camí de la "UNITAT NACIONAL COMBATENT" (35) i a propagar la passivitat defensant solucions dictades per cercles reaccionaris encaminades a salvar les essències del franquisme. Els seus membres formaven part d'una banda de delators i provocadors que a l'interior de país treballava estretament lligada amb la policia franquista i mantenia relacions amb generals franquistes. El M.S.C. era compost per "traïdors" "agents de Franco", "trinxeraires", "arrivistes", "covards", "lladres", "aventurers", tots ells expulsats del P.S.U.C., més "trotsquistes", tots plegats " gent sense principis i sense escrúpols."

Per demostrar que aquesta actitud del P.S.U.C. davant el nou moviment d'unificació socialista no fou cosa d'un grupet ni fruit de la rauxa d'un moment, és convenient la transcripció d'uns paràgrafs de tres documents, escrits en ocasions diferents i publicats en distints llocs.

El primer text aparagué sense signar a "Lluita", el 24 d'abril del 1945, sota el títol Maniobres del P.O.U.M. La Unió Socialista de Catalunya i volia sortir al pas de l'afirmació de que en la constitució del M.S.C. hi havia persones originàries de la Unió Socialista de Catalunya, que fou una de les organitzacions que conjuntament amb el Partit Català Proletari, el Partit Comunista de Catalunya i la Federació Catalana del P.S.O.C. fundaren el P.S.U.C. el juliol del 1.936. "Lluita" parlava del M.S.C. en aquests termes:

" La demagogia del P.O.U.M. es presenta com sempre sota diversos noms. Pretén resucitar el Partit Nacionalista Català; constitueix un "Front de la Llibertat" (sic) que com Franco mateix es permet d'escriure a Churchill per a demanar-li auxili (36), invoca abusivament el nom gloriós de la U.G.T. de Catalunya per atreure en paranys policíacs excel·lents militants de dintre el País; intenta crear, per fi, amb algun arreplegat d'on se vulla el Moviment Socialista de Catalunya - que a Amèrica es diu altrament Partit Socialista Català (37).- i si convé afirma que ja no existeix aquell

vell P.O.U.M. de sinistre memòria, editor responsable dels fets de maig, partit extracatalà i anticatalà, antirepublicà, antiespanyol, antiobrер, com avans amagava corocament que tingués res a veure amb el trotsquisme.

" Però, el P.O.U.M. subsisteix. Si en voleu una prova el mes de gener publicava encara un "Butlletí interior del P.O.U.M." imprès a Perpinyà a la impremta Labau, Avenue Marechal Foch. I aquest butlletí confessava que anima a suposat moviment "socialista" que ni és socialista ni és de Catalunya, i li consagra la meitat del periòdic - no tant interior com el P.O.U.M. imagina- (38).

" Una de les coses que gosava dir era que el "Moviment" en qüestió hi havia la Unió Socialista de Catalunya (39). Com ja ens coneixem no en vam fer cabal. Però més tard algun setmanari català, estrany al P.O.U.M. però, potser influït en la bona fe que no volem regatajar-li, per elements d'aquell nucli indesitjable, hi va recollir. I com sigui que estem disposats a barrar el pas a totes les maniobres d'aquests indesitjables poumistes per a que no puguin sorprendre la bona fe d'alguns dels que encara no s'han adonat del tot de les traïcions d'aquels trotquistes, en sortim al pas.

" Que els moviments disgregadors que el P.O.U.M. constitueixi es diguin socialista o nacional, liberal o llibertari, sindical obrer o republicà, sabem que vol ésser sense aconseguir-ho, la versió catalana del trotsquisme, car i ha viltes internacionals que no tenen traducció en el nostra llengua. El pretès "Moviment Socialista de Catalunya" ens fa el mateix efecte com si el P.O.U.M. constituís obertament un moviment nacional-socialista o uns sindicats "verticals" cosa més franca i ardidada per part seva, però que ho faci en nom del Partit Socialista Unificat de Catalunya o de cap dels seus quatre antics partits obrers catalans que en formaren la base constitutiva, no. El P.O.U.M. no invoca, ni pot invocar, el Partit Socialista Unificat, contra al qual va revelar-se al mateix temps que contra els altres partits catalans que constituïen el nostre govern de lluita contra el feixisme, però tampoc no pot de cap manera invocar el Partit Català Proletari, el Partit Comunista de Catalunya, el Partit Socialista Obrer Espanyol en les forces que tenia a Catalunya, ni a la Unió Socialista.

"I el que fou en secretari general de la U.S.C. ho és avui i va ser-ho ja a la constitució del nou i gloriós P.S.U. de C. el nostre mai prou estimat Joan Comorera. Avui que ja no existeix, ni pot ressucitar, cap dels quatre partits units, podem recordar la glòria de tots ells, refosa i multiplicada en la major glòria del P.S.U. i ningú no té dret de parlar de cap al marge del P.S.U. i encara menys contra ell. ...

"Abans d'invocar la U.S.C., els trotsquistes del P.O.U.M. haurien de netejar-se la boca, treure's el regust de la sang dels germans obrers caiguts per culpa de llurs crims" (40).

34

El 26 de setembre del 1946 el Comitè Central del P.S.U. signava a Barcelona una Carta Oberta al Consell Directiu d'Esquerra Republicana de Catalunya a Barcelona, com a resposta a una invitació que aquest organisme havia fet al P.S.U.C. de cara a estudiar i, si es creia convenient signar un manifest del Consell Nacional de la Democràcia Catalana arran de la commemoració de la jornada nacional i patriòtica del 11 de setembre del 1946. En la carta l'esmentat Comitè Central, al temps que es negava a signar el manifest, condemnava i calumniava al C.N.D.C., al M.S.C. i al P.O.U.M.:

"El Partit Socialista Unificat de Catalunya protesta de la manera més enèrgica contra aquest manifest del capítulador i trotsquitant "Consell de la Democràcia" perquè és una expressió atrevida de la maniobra que s'orienta a establir un compromís entre el franco-falangisme, alguns sectors republicans i els trotsquistes del "Moviment Socialista" que, que camuflant els seus desiguis antipopulars i antidemocràtics, amb paraules demagògiques, volen fer de Catalunya i de la resta dels pobles hispanics una terra feudatària les potencies imperialistes anglo-americanes, perdurant la perpetuació del règim de fam i assassinats, d'escarni a la nostra llengua i als nostres costums, de negació als drets nacionals i individuals, amb la intenció de fer de la nostra terra una altra trista i sagrant experiència com la de Grècia, ofegant en sang els anhls democràtics del poble progressiu.

↓ "El Partit Socialista Unificat de Catalunya denuncia públicament una vegada més, el caràcter trotsquitant del "Consell de la Democràcia" per ser inspirat pel "Moviment Socialista de Catalunya" compostat per la caterva de traïdors i agents de Franco durant la nostra guerra d'alliberament, com Jordi Arquer i Julià Gorkin, inspiradors de la sublevació de maig de 1.937 contra el govern de la República; de Rovira, l'agent de la Gestapo i cap de la 29 Divisió del P.O.U.M., que va retirar les seves forces del front d'Aragó per a deixar lliure el pas als moros, falangistes i italians; d'Andrade, director de l'origen subversiu al servei de Radio Burgos, "La Batalla"; tots ells membres de l'Estat Major franco-falangista a la zona republicana. I fent cor amb tots aquests troidors ben pagats per Hitler i Franco tan covards i desertors com Miquel Ferrer; lladres de caixes de cabals com Serra Pàmies i agents antisoviètics a sou de l'espionatge anglo-americanà, com el renegat F. del Barrio." (41).

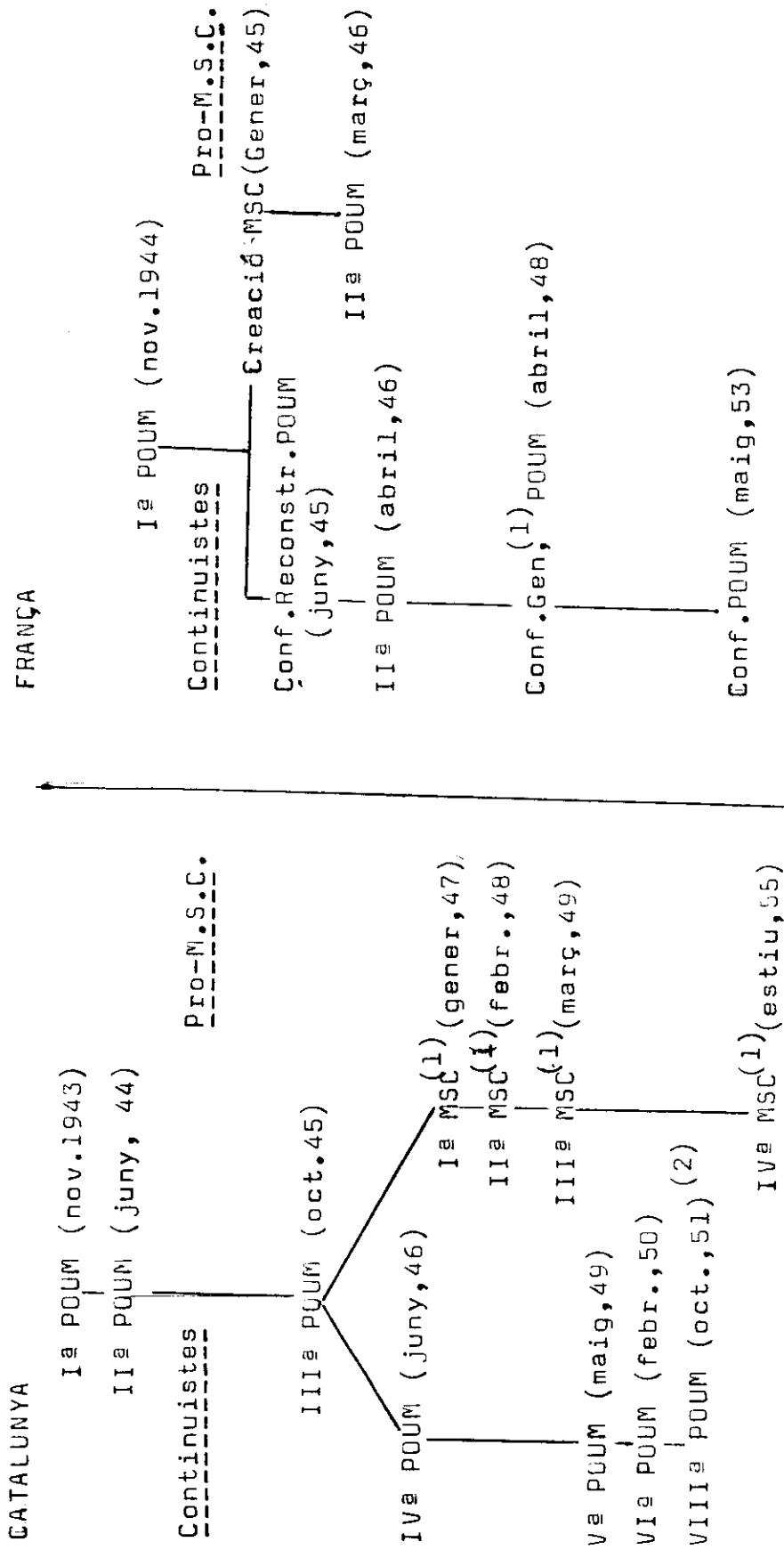
En complir-se el Xè aniversari de la fundació del P.S.U.C., Pere Ardiaca, membre del Secretariat del Partit, feu un balanç de l'actuació del partit davant el que anomenava grups trotsquistes en un article aparegut a "Quaderns del Comunisme" amb el títol El P.S.U. i la lluita contra el trotsquisme; en aquest article parlava del Front de la Llibertat i del M.S.C. opinant el següent:

Els meus crims (els del P.O.U.M.) són tant i tant evidents que no podrien pas seguir la seva obra nefasta si no es fessin oblidar com a trotsquistes i no proceressin presentar-se amb un traço nou. Ara s'esforcen en fer sorgir els més variats "moviments" i "fronts". El de la seva preferència és l'anomenat "moviment socialista català". En ell s'han donat cita amb tota la gama de trinxeraires arrivistes, covards, lladres, i aventurers que ha calgut esbandir del P.S.U., els vells confreres fugitius de la nau trotsquista quan a Catalunya preveien al triomf del poble i de la classe obrera, i han tornat a embarcar-s'hi en l'emigració, quan pensaven que el feixisme consolidaria la seva dominació a Europa i, destruint a la Unió Soviètica, esdevindria l'amo de tot el món. Gent sense principis i sense escrúpols no reconeixen cap causa noble i no vacil·len davant de cap infàmia. El pervindre d'aquest bandits novament junts estriba en ajudar a que Franco es mantingui en el poder o que la maniobra reaccionària, berinesca, de compromís impedeixi al triomf de la República. La seva sort està lligada a la sort de Franco i de la reacció espanyola i és d'acord i a sou de Franco i de la reacció que persisteixen en la seva activitat traïdora.

"Darrerament han fet sortit també l'anomenat "Front de la Llibertat", per intentat enganyar els nostres compatriotes oferint-los-hi un títol més o menys enlluernador però, en definitiva s'hi apleguen algunes de les desferres de la nau trotsquista i s'esforcen com els del "moviment", a posar obstacles en el camí de la Unitat Nacional Combatent; a propagar la passivitat defensant una solució qualsevulga dictada pels cercles reaccionaris de dins i de fora i encaminada a salvar si més no les essències del franquisme. Formen part de la mateixa banda de delators i provocadors que a l'interior del país treballen estretament lligats a la policia gestapista de Falange contra els patriotes combatents, mantenen relacions amb generals falangistes que van expressament a Barcelona a entrevistar-se amb ells. Per tant, fan vida legal, van i venen, surten i entren quan els convé i sempre per la porta gran." (42).

La raó última d'aquesta actitud del militant i direcció del P.S.U.C. era el convenciment subjectiu de que el seu partit era el partit de la unificació socialista a Catalunya i al mateix temps era el partit de la classe treballadora, però objectivament, en convertir-se en un partit comunista-stalinista s'havia convertit en el partit d'una part dels treballadors catalans, els que combregaven amb una de les opcions del camp del socialisme l'opció del comunisme ortodox, encapçalada en aquells moments del Partit Comunista de la Unió Soviètica i, amb ell, per Stalin.

CONFERENCIES DEL P.O.U.M. I DEL M.S.C.

(1) A vegades aquestes Conferències són anomenades també Congressos.

(2) S'ignora l'existència de la VIII Conferència del POUM.

EL P.O.U.M. A PARTIR DEL 1945

La història del P.O.U.M.^(*) a partir de la I Conferència de França, del novembre del 1944 i de la creació del Moviment Socialista de Catalunya, és complexa i se n'ha parlat menys que de l'etapa anterior.

S'inicià el període amb una greu crisi interna a tots nivells i que arribà a tots els llocs on hi havia militants del partit. Enrich Adroer-Gironella descriu la situació en que es trobava el P.O.U.M. en els següents paràgrafs:

La desfeta nazi i l'alliberament de França i de la resta d'Europa obren a l'interior del POUM, un procés de profunda reflexió política, d'anàlisi i crítica del passat, de laboració de noves plataformes ideològiques i orgàniques, d'enfrontament dels corrents nascuts i estructurats en els anys de la clandestinitat. Cap d'aquests corrents posa a discussió ni la concepció de la revolució democràtic-socialista entorn de la qual s'havia fet el partit; ni l'acció del partit durant la guerra civil per la defensa de les conquestes revolucionàries i la denuncia de la política liquidacionista i terrorista d'estalinisme.

L'endemà de l'alliberació, el mes de novembre de 1944, es reuneix a Tolosa del Llenguadoc una gran Conferència del Partit. L'enfrontament polític es sense pietat. El trencament esdevé pràcticament inevitable. Dos mesos després, el 14 de gener de 1945 neix, a França, el Moviment Socialista de Catalunya, entorn de Josep Rovira i de Josep Coll. Dues tesis polítiques i una posició orgànica es troben a la base de la desició presa: L'experiència del stalinisme en el transcurs de la nostra guerra civil i la deformació monstruosa de les concepcions de la presa violenta del poder i de la dictadura del proletariat, d'una part. La convicció profunda que un partit socialista no solament ha d'acceptar l'auto-determinació de Catalunya i de les altres nacionalitats ibèriques com una concessió tàctica i verbal, sinó que s'ha de convertir en l'animador i en l'eina fonamental d'aquesta autodeterminació, d'altra part. L'alliberació dels treballadors i l'alliberació nacional s'identifiquen i es completen. L'actitud orgànica: la unificació entre el Bloc Obrer i Camperol i l'Esquerra Comunista havia estat un fracàs po-

lític, així com la política d'expansió peninsular mantinguda pel partit sense veritables resultats. Enfront d'aquesta posició hi havien els que mantenien, per damunt de tot, la persistència i el reforçament del POUM, pel que havien lluitat, sofert i sacrificat les seves vides tans companys inoblidables. Aquest corrent no es negava ni a l'anàlisi ni a la crítica, ni a la rectificació, però creia que tot això era possible sense sacrificar el partit. En aquesta posició estava la direcció de França, l'organització de Mèxic i l'immensa majoria del partit a l'interior, entre els quals Joaquim Maurin, que des de la presó feu esforços immensos per evitar el trencament. Tot fou inútil. El dia 21 d'octubre de 1945 el Moviment Socialista de Catalunya era creat a l'interior. La ruptura esdevenia un fet consumat.

A Mèxic, entorn de la revista "Mundo, Socialismo y libertad" té lloc una tercera experiència. Sota l'iniciativa dels militants del POUM, es reuneix i treballa un grup de socialistes de diferents països i de diferents tendències, intentant treure experiències de la revolució espanyola i de la guerra mundial en curs. Entre els animadors del grup estaven: l'escriptor rus Victor Serge, el líder de l'ala esquerra de la SFIO Marceau Pivert, un nucli de socialistes alemanys i austriacs, un grup de llibertaris de la CNT, un grup d'anarquistes italians entorn de Pio Turoni, i tot el grup del POUM de Mèxic, entre els quals es trobaven Gorkin Molins i Fabregas, Josep Ros, Costa Amich, Serge Balada, Josep Vila i d'altres.

Aquest sector del POUM no portava sobre el passat del partit només que crítiques de detall. En el fons, assumia plenament les concepcions i la història del partit amb tots els seus encerts i les seves febleses, abans i durant la guerra civil. La seva crítica era sobre el context de la mateixa revolució espanyola. Segons aquest anàlisi, Espanya era la darrera revolució nacional, o millor la darrera revolució intentada en el marc d'una nació i, en conseqüència, la primera experiència d'una revolució la sort de la qual queda determinada per les interferències i la relació de forces de les potències que es reparteixen el món. Europa, arruinada i destruïda per la guerra, els USA i la URSS es convertiran en els dos pols de les contradiccions futures. Els pobles i les nacions d'Europa, el socialisme d'aquests països, no tenen cap altre possibilitat de futur a menys d'integrarse en una gran federació o confederació

de pobles lluires i a que les transformacions d'estructura sien realitzades en el context europeu. De retorn a Europa, immediatament després de la guerra, el que escriu aquesta comunicació, junt amb centenars de socialistes i sindicalistes dels diferents països europeus, creen i animen el "Moviment Socialista pels Estats Units d'Europa", primera experiència d'un començament de partit socialista a escala europea, dotat d'una concepció, d'una estratègia i d'una organització comunes destinades a fer d'Europa una sola comunitat en el si de la qual el socialisme jugaria com una força articulada i determinant.(1).

A França fou on primer es constituí enfront de la línia majoritària pro-Moviment d'unificació Socialista(M.S.C.), una fracció organitzada de tendència continuista, que aviat fou encapçalada per l'anomenat Comité de Relacions del P.O.U.M. a França. A l'interior, després de la III Conferència Nacional del mes d'Ocubre del 1945, també es consolidà la divisió del Partit en dues tendències: la tendència M.S.C. i la "continuista", la primera elegí un C.E, que estava vinculat amb el Comité de França i el de la tendència continuista mantenia lligams amb el Comité de Relacions.

A Mèxic la incidència del M.S.C. en un principi no dividí el grup de P.O.U.M. El gener del 1946, com a grup encara no es pronuncià per cap de les dues tendències, ara bé poc temps després, en crear-se el M.S.C. a Amèrica, un grup de poumistes mexicans hi participà.

L'activitat del POUM a França, després de la Conferència de Tolosa(Nov 1944) tingué varis fronts. En el front exterior el partit continuà amb la seva plataforma d'actuació antifeixista, el Front de la Llibertat i treballà per la unificació socialista. A nivell intern inicià la publicació d'un butlletí interior i defensà els acords de Tolosa mirant de contrarrestar l'efecte de la tendència minoritària que es convertí en

fracció organitzada al voltant de Juan Andrade, Pere Bonet Lluís García i Wilebaldo Solano.

En el marc del Front de la Llibertat(2) el P.O.U.M. signà el Pacte de Solidaritat Catalana(3) el 6 de gener del 1945 i edità varis opuscles, la revista "Front de la Llibertat" i més endavant, "L'hora".

I en el marc del procés d'unificació Socialista fou l'ànima i l'impulsor del Moviment Socialista de Catalunya, com s'ha mostrat en el capítol anterior.

El Butlletí interior que edità, després de la Conferència de Tolosa, l'elegit Comité de França inicià la seva publicació el Desembre següent(4). La seva edició representà un esforç d'informació i recull de documentació interna. A partir de la publicació de "Endavant" com a organ del M.S.C., el P.O.U.M. col·laborà en aquest organ a tots nivells.

Al mateix temps que la dedicació del Comité de França s'encaminava a la realització dels acords de la I Conferència a França, un sector encapçalat com he dit per Bonet, Solano, Andrade i García inicià el treball fraccional que culminà en la creació d'un Comité de Relacions i la posterior celebració d'una "Conferència de reconstrucció del P.O.U.M." el juny del 1945.

L'actuació d'aquesta fracció tingué una influència decisiva en el partit i influí en gran manera en la pròpia actuació del Comité de França i el partit en general.

Des del pacte de Solidaritat Catalana i la creació del M.S.C., i paral·lèlament a l'actuació de la fracció continuista, el POUM a França realitzà els dies 18 i 19 de març del 1945 una reunió de Secretaris departamentals i el Comité de França coneguda amb el nom de Ple de Tolosa(5). Hi assistiren també membres qualificats de la fracció. En ella foren aprovades unes resolu-